

ਮਧੈਸ਼ਾਨੀ.

विष्णु

શેક્ષણીયર થીએટ્રીકલ કંપનીકે વાસ્તે

और

વાસ્તે ખાસો આમડે

વહીવટ કે. નાયક.

માલિક કંપની મજૂરો બાલાને

બારે અગવલ છપવાકર મજિદાર ક્રિયા.

“બોનેમી હય અય રિકોર્મર, ન બાકી;
જખતસકકે કપડેપે હય ધખખા બાકી;
ધો શૌકસે ધખખેકો પ છત્તા ન રગડ;
ધાખમા રહે કપડેપે ન કપડા બાકી!” હાલી.

(સામ હુન્ન મહાપૂજા હય.)

१५२०५६:

તા. ૧ લી ફેબ્રુઆરી ઈ. સ. ૧૯૧૧ બુધવાર.

ક્રીમત છે આને.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કોપીરાયિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૩૩૯૯-૯- વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ઠાઈ રોશની

વિષય ટી ૪૬૮ : ૨ ૪૨૮

બનામે ખુદા.

નઈ રૌશની.

નાટક ત્રીન બાબકા.

જિસે

મુન્શી નાજિમ હુસયન મુતબદ્દુલસ બેકલને

ચેક્સપીયર થીએટ્રીકલ કંપનીકે વાસ્તે

સલીસ ઉર્દુ જબ્બાનમેં તસ્નીફ કિયા

ઔર

વાસ્તે ખાસો આમકે

વહીલ કે. નાયક.

માલિક કંપની મજકૂરા બાલાને

બારે અબ્વલ હપવાકર ઈજ્જાર કિયા.

“ઘોનેકી હય અય રિક્તોર્મર, બ બાફી;
જબતલકે કપડેપે હય ઘબ્બા બાફી;
ધો શૌકસે ઘબ્બોકો પ છતા ન રમડે;
ઘબ્બા રહે કપડેપે ન કપડા બાફી !” હાલી.

(સબ હુકૂક મહકૂજ હય.)

અઅર્થ :

તા. ૧ લી ફેબ્રુઆરી ઈ. સ. ૧૯૧૨ બુધવાર.

ફીમત છે આને.

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
સમઘાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ

૬૨૬૮:૨

૨૬૮

૩૩૬૬

દીખાયા.

“કિંક્રે મઆશો યાદે ખુદા જિંકે રક્તેગાં;
ચોડીસી હમ્મએ ભલા ક્યા ક્યા કોઈ કરે!”

વહીબ કે. નાયક.

તખ્તયે નાટક.

નામ મહુમાન.

ફરામુર્જનંગ ઉર્ફે વિકારુદૌલા... ઇબ્રાહ નગરકા નવાબ.
 ઇનાયત અદલી..... યુસુફકે વાલિદ ઓર નવાબકે દોસ્ત.
 યુસુફ..... શમીમકા આશક, ઇનાયતઅલીકા એક લૌતા
 ખેટા,, નઇ રૌશનીકા એક 'જૅન્ટલમેન'.
 અજુજ..... ફરામુર્જકા ભાનમ, નકલી મેમકા આશક ઓર
 અખીરમે મુસ્તાજકા શૌહર.

ઉસ્તાફુદદૌલ.

શમશાદ.

નાશાદ.

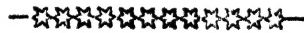
અજગરઅલી.

અખદુલ વાલિદ.

મહમ્મદ ઇસ્હાક... ,..... અજુજકા ખાલાનુદ બિરાદરઇબ્રાહનગરકા એક અમીર.

હફીજ..... અજુજકા એક દોસ્ત.

હકીમ, સિપાહી, પડૌસી, ભૈયા, ઉસ્તાદ ધમન, ઓર ઉસ્તાદ, વગયરા વગયરા.

નામ મસ્તુરાતાન.

શમીમ આરા..... નવાબ ફરામુર્જ નંગકી એક લૌતી દુતખર, યુસુફકી જૈન.

મુસ્તાજ જહાં..... યુસુફકી હમ્મીરા ઓર અજુજકી મન્દુહા.

મિસ ગોદડન..... નકલી મેમ—(અસ્લ યુસુફ)

બી ચકોરી..... ઉસ્તાફુદદૌલકી બીબી.

બી ચટપટી ખાનમ..... શમશાદકી બીબી.

ડોમનિયે, કખ્તરીયાં, આયા, સહેલિયે વગયરા વગયરા.

મુકામ—ઇબ્રાહનગર ઓર વજરાબાદ.

નવો નવાઈ! નવો સીરંગાર!! એકવાર
વાંચી દુકાને આવી ખાતરી કરો!!!

જાહેરખબર.

હમારે ત્યાં સર્વે જાતનાં સ્વદેશી ચો-
પડા, કાગળા, બુકો તથા સર્વે જાતનો
સરસ ગામઠી અને વીલાયતી તથા બા-
ઈન્ડીંગનો તથા સ્ટેશનરી સામાન તથા
રેલવે રસીદ બુકો તથા અમદાવાદી
સાબુના ગોળા વિગેરે હમારે ત્યાંથી મ-
ળશે તથા આર્ડરપર પુરતું ધ્યાન કરી
વી. પી. થી મોકલવામાં આવશે.

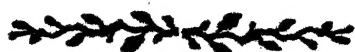
મળવાનું ઠેકાણું:—

કાગદી અબુખકર કાદરભાઈ,

જકરીયા મસજીદ-મુંબઈ, દુકાન નંબર ૨૩૬.

બનામે ખુદા.

નઈ રૌશની.

નાટક ત્રીન ખાખકા.

દર સિફતે ખુદા.

દીનાનાથ મેરી નેયાં તારો.

દીનનકા રખવારા, તુહી પાલન હારા.

સાહબ માલક બેઈમસાલ તૂ હય તેરે હાતહી આબરુ હય.

પતકો તુ રખવાદે, મેરી ખાતભી બનાદે—

નીરંકાર દુઃખનીવાર દરસન દે જગ તાતા.

તુહી સબ જગકા પ્યારા.

તેરી શાંન લી પહેચાંન પ્યાંન ઝ્યાંન દેને વાલા—

—:0:—

ખાખ પહલા. પરદા પહલા.

નવવાખકા મકાન.

વાહિદ—હય સાલ ગિરહ આજ યે કિસ નૂરે નજરકી,

ફીકી હય ચમક રોજસે ખુશદિ સહરકી.

અસગર—જરોંમેં જિયા પાતે હંય હમ શમ્સો કમરકી,

કયા ગુઓરસે દેખેકે નહીં તાબ નજરકી.

શમ્શાદ—ઔલાદકી રૌનક હય હર ઈન્સાંકી નજરમેં;

યે વો હય શમા રૌશની હય જિસ્સે કે ધરકી.

નાશાદ—હય સાલ ગિરહ જિસ્કી સલામત રહે દાયમ;

દુનિયામેં બડી ઉમ્મ હો ઉસ લખ્તે જિગરકી.

નાશાદ—યેબી આદત જન કોઈ ચટપટી નકમ મિર્યકી ચીજ સુનાઓ.

વાહિદ—ઔર કયા કમાને અબરુસે તાકર નિશાના લગાઓ, તાયરે

દિલ શીકાર કરકે અપની હાડી ચલાઓ.

શામશાદ—યે ઉસ્તાદજી ધમ્મન આજકી સાલગિરહમે સારંગી ચિલાઓ,
નહોં સારા તારવાર સોરવા નિકાલ હુંગા, ઇસ નાયકાકો બી સુર
ભરવાઓ.

ઉસ્તાદ—અચ્છા હુનૂર અબી લિજીયે જરા હંડા કરકે ખાઓ હાં ખીખી ગાઓ.

નાચવાલી— ગાના.

પ્યારા સાંવરીયારે નજરીયાકા તારા;
નાઓ ગાઓ મીલ સખ સખીયાં.
હાંહાં મન રખીયાં દેખો સખ સખીયાં, આઓ મોરી નનદી—
સૈયાંન આયે મોરે જીયાન લાગે સખી,
કયસી કંઝ મય જીયા માને નહોં હારી;
ખીતી ખીતી સુનતી સખ બીતીયન પીયા,
સારે ગપ મધ સાસા ધસાનીધ પનીધપ મધ પમગરે.—

નાશાદ—આહાહાહા કયા ગાના હય. ઇસ રંડીકા તો તખેલેમે બંધવાદો.

ઔર ઉસ્તાદજીકે હાથ કટવા દો:-

અલ્લાહ કરે ઉસ્તાદજી દોજખકી ડાટ હો.

ખાનેકા રીજક હોવે ન સોનેકા ખાટ હો.

વાદ—જવ તુમ જનાનખાનેમે ગાના સુનાઓ.

૩-મુસાહિબ—લો બાઈ ઉસ્તકુદદૂસબી આ ગયે.

ઉસ્તકુદદૂસ—આદાબ ! આદાબ ! આદાબ !

૧-મુસાહિબ—કયું બાઈ ઉસ્તકુદદૂસ આજકલ તુમ આતે નહિ ?

ઉસ્તકુદદૂસ—અજી જનાબ ખાત યેહ હય કે જીસ રોજસે નબાબ
સાહબકી નૌકરી હમનેકી હય. કોઈ ઘડી પુરસદ નહોં મીલ્તી,
જબ ધરપર જાતા હું તો ખીખી અલગ નમક તેલ લકડી સલગમ
ખતા દેતી હય. આપ્રતમે જાન હય.

૧-દોસ્ત—અરે મીયાં તો કહે દિયા કરો કે મંચ થકા હુવા હું. તુમ ખુદ લે આવ.

ઉસ્તકુદદૂસ—વાહ. મેરી ખીવી ઔર ખુદ સંજા લેને જાય. તુમને
કોઈ ફકાન કર લી હોગી.

નાશાદ—અરે મીયાં તુમબી અજબ ઔધી અકલકે આદમી હો. બલોકો
કહેતે હયે ઔર પુરા માન્તે હો.

ઉસ્તકુદદૂસ—મીયાં મેરી ખીવી ઇસકદર પાક દામન ઔર ખુશ દામન
ઔરત હય જિરકા જવાબ નહોં.

૧-દોસ્ત—મીયાં તુમ્હે તુમ્હારી બીવી મહોબ્બતબી કરતી હય ?
 ઉસ્તકુદદૂસ—મહોબ્બતકા તો યેહ હાલ હયકે,

ગાના.

પ્યારી મેરી જોરે—ખાના કબી ન પકાય,
 બેટેસે જિયાદા ચ્હામ, કબી જૂતીયાં લગાય;
 સમઆય સમઆય—બલી મિલી બડી મેરી—જોરે.
 અમ્માંસે જોરુ બલી, સય હય બાઈ જન;
 મેરે તો યે કાનમૈં, ફૂંક ગયા શયતાન;
 એ બાઈ મિયાં લગી ધુરી હયરે—
 મયેં કુરખાન મયેં કુરખાન—

બડી નેક બીબી જન—સય—પ્યારી.

વાહિદ—હો બાઈ નવ્વાખ સાહબ તશરીફ લાતે હંય. (નવ્વાખકા આના)

નવ્વાખ—લાયકે કિષ્મીયા હયવો ખલ્લાક,

જિસ્ને પયદા કિયા હય સખ આફ્રાક.

ઉસ્ને પયદા કિયા હસીનાં કો,

રફકે ખુરશીદ મહજબીનોં કો.

સખ તમાશા જહુરે કસરત કા.

એક શિમ્મા હય ઉસ્કી કુદરતકા.

હજાર શુક ઉસ પરવરદિગારે આલમકા, જિસ્ને મુજ હકીર ના-
 સજાવારે તૌફીરકો ફરશે ખાકસે ઉઠાકર ઇસ અયશકી મસનદપૈર બિઠાયા.

જ્યાંસે હમ્હે લુત્ફે કિષ્મીયાઈ હો નહીં સકતા.

ગદાકે મુંહસે વસપ્રે બાદશાહી હો નહીં સકતા,

ઉસ્તકુદદૂસ—બેશક શુકકા મુકામ હયકે હમસે લોગ ખુદાને આપકી
 કિરમતમૈં લિખ દિયે.

૧ મુસાહિબ—અય સરકારે જીવિકાર, બેશક જાગ્યે શુક હયકે બપૂજલે
 ખુદા આપકા કોઈ અરમાન અયસા નહીં જો દર્દે ઉલખતકી
 તરાહ પિનહાં હો. ઓર કોઈ હસરત અયસી નહીં જો આશ-
 કાને જહાંકી તરહ નીમજાં હો. અલખતા એક આરજૂ માનિદે
 ખૂ ખાતિરે આં જનાબપર જુરુર પાર હય વોહ કયા દુશ-
 વાર હય ?

નવવાળ—હાં વોહ કયા ?

ઉસ્તકુદદૂસ—યેહીકે ઉસ્તકુદદૂસ આપકા જાનશી હોજાય ઓર રિસ્યાતે પર ખયહ જાય.

૧-મુસાહિબ—વોહ એક સાહબજાદી શમીમઆરા બ પ્રજલે યજદી સિન્ને શઉરકો પહોંચલી હય. ઉસ દુરે એકતા ગોહરે બે બહા-કાબી અપની સોજને તદબીરસે કિસી ખાસરિસ્તોકી લડીમેં મુનસલીક પ્રમાયે. ઓર ઈસ પ્રજલેસે અપની ક્યદે હયાતમેં અદા હો જાયે.

૪-મુસાહિબ—બેશક ! ઓર ફિર ચિરાગે ઉત્ર એક અયસી ઝિલમિલાતી હુઈ બતી હય જિસ્કી રૌશનીપર કોઇ શખ્સ લરોંસા નહીં કર સકતા બકૌલ કિસીકે;—

મુસાફિર હય તૂ અય બાજુરે ઈમકાંકે તમાશાઈ;
કહાંતકે અબ લહાના ખુદ પસંદી ઓર ખુદરાઈ;
જરા ચક્ષમેં બસીરત ખોલ ગર રખતા હય ખીનાઈ;
બહોત કુચ્છ ગુલશને દુન્યાંકી બસ તૂને હવા ખાઈ;
ઉઠા બિસ્તર નચે સૈયાહ અબ યાં આને વાલે હંચ;
જો હંચ મૌજૂદ વોહ સબ આગે પીછે જાને વાલે હંચ.

ઉસ્તકુદદૂસ—(હા ઉઠાકર) ઈલાહી સબસે પીછે જાને વાલોંમેં મંચ રહ જાઉં.

નવવાળ—મગર અબ આકિલાને સોહબત મુશીરાને રેયાસત મેરા ઉન-કાચે ફિક્કબી ઈસ મયદાને તરંદૂકે જંગલોંમેં પરવાજ કર રહા હય, ઓર સહેરા દર સહેરા મારા મારા ફિર રહા હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—હાં જનાબ મેરી અકલકા ઉલ્સુબી જમાને બરમેં ફિર ફિરા કર મેરેહી સરપે આ ખોલતા હય.

નવવાળ—તાહમ કોઈ નિહાલે તમન્ના અબતક અયસા નજર નહીં આયા જિસ્સે દિલકો સુરૂર હો ઓર યેહ ઇન્તે શઅર દૂર હો. ઈધર આફતાબ લખે ખામ હય જમાનચે પીરી મૌતકા પયામ હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—તો કયા ડર હય રિશવતકે હાથમેં લગામ હય કિસી મૌતકે આફિસરકો કુચ્છ દે દિલાકર રોક થામ કરલો.

૩-મુસાહિબ—હુજૂર બહોત વક્ત હય:—

ઉલ્લ અજમાન દાનીશમંદ જબ કરને પે આતે હંચ.
સમંદર ફાડતે હંચ કોહસે દરિયા બહાતે હંચ.

ઉસ્તકુદદૂસ—અરે બાબા તોબાકર સમંદર કાડે ડાલતા હય કુમાયગા કયા ?

૧-મુસાહિબ—યેહ અયસા કયા બડા કામ હય ? ગુલામ કી રાયમેં એક
ઔર ઇસ્કા અંજામ હય.

નવાબ—હાં વોહ કયા ?

૧-મુસાહિબ—વોહ યેહ કે શમીમઆરાકો કિસી અયસે ગૌહરે નાયા-
બકે સાથ હમરિસ્તા કરના ચાહિયે જો ઈસી લડકા મોતી હો.

નવાબ—વોહ કૌનસા દુરે શહવાર હય ?

૧-મુસાહિબ—વોહ આપકે હમ જુલફીકા બખુરદાર.

ઉસ્તકુદદૂસ—મીયાં વોતો એક જરાસા ટિલવએ નાબકાર હય.

૩-ખિદમતગાર—ચુપ બે અપસટ.

ઉસ્તકુદદૂસ—હટખે નટખટ ગટપટ કાફિયેબાજી કરતા હય મુઝે નહીં
જાનતા હય:—

મનમ ઉસ્તકુદદૂસ સૂરત સવાલ.

કે તીતર કબુતર ચુગદ સબ હલાલ.

નવાબ—(સોચકર) કયા અજબ ?

૧-મુસાહિબ—હાં અજબ.

ઉસ્તકુદદૂસ—હાં વોહી બદતમીજ આપકે સાડુકા લડકા.

નવાબ—હાં વોહ મેરે હમ જુલ્ફે મરહૂમકી નિશાની હય. ઈસ રિસ્તે-
સેબી મુઝે શાદમાની હય. મગર અફસોસ હયકે મંચને એક
અપને સચ્ચે ઔર સાદિક લાપતા દોસ્તસે જિસ્કા અરસેસે
પતા નહીં હય ઈસ લડકીકી નિસ્ખત વાઅદા કિયાથા કે ઉરકે
લડકેસે અગ્ન કરુંગા મગર ઇસ્કા પતાહી નહીં. ખૂબર ઉસ્કા નસીબ.

૪-મુસાહિબ—ઇસ કિસ્સેકો જાને દિજીયે ઔર તાબેદારકી રાય યેહ હય
કે અજબકો યહાં જુલાયા જાય, ઔર સાહબ જાદીકો વહાં
બેજા જાય. ઇસ સિલસિલેસે દોનોંકી તખીયતોમેં એક રખી
કાયમ હોગા ઔર ઈસ રિસ્તેકે કરાર પાનેમેં એક સદ્દલીયત
પયદા હોગી.

ઉસ્તકુદદૂસ—સદ્દલીયત કયા ? ગોયા લડકી બિલકુલ સુસરાલ પહોંચ આયેગી.

૨-મુસાહિબ—ખૂબર શુક હય અબ યેહ નાખૂને તદખીર જુરુર ઈસ
હકદેકી ગિરહ ખોલેગા.

ઉસ્તકુદદૂસ—અજી જનાળ ગિરહતો જરાસે ખૂટકે તરમેંકી નહીં ખુલતી.

૧-મુસાહિબ—શમશાદ જાઓતો દોસ્ત ડોમનીયોંકો ભેજ દો. (શમશાદકાળના)

૨-મુસાહિબ—હાં ભઈ ઉસ્તકુદદૂસ. વોહ ફસીદા તો સુના દો.

ઉસ્તકુદદૂસ—બેશક.

ઇસ સાલ ગિરાહકી ખંખર સુનકર તખીયતમેં એક ગિરહ પડ ગઈ;
રોટી પાનીકો છોડકર ઇસ ફસીદે પે કલમ અડ ગઈ;
ઔર મેરી તખીયતકો જોર દેખકર કાફિયાતો કાફિયા રદીફબી ડર ગઈ;
મગર કુરબાન ઉસ્તાદોંપે તખીયત વોહ જગા પકડ ગઈ;
કે સળ શાયરોંકે મિસ્ત્રોંસે ચારોંકી મીસ્ત્રી બડ ગઈ.

૧-મુસાહિબ—વોહ હજરત આપકી કહાં તખીયત લડ ગઈ
ઈસકીસીદેકી તો દુમ બડ ગઈ.

ઉસ્તકુદદૂસ—કયું મુઝીસે તુકતે બાજી નહીં જાનતે હો.

મનમ ઉસ્તકુદદૂસ શાયર નફીસ.

મુઝીકો ડરાતા હય કયું બે ખખીસ.

૨-મુસાહિબ—ન જોલો મીયાં ચેહ તો વોહ હય સલીસ.

કે ઈબલીસે શાયરીમેં હય ખીસ.

૧-મુસાહિબ—હાં સાહબ ફરમાઇયે.

ઉસ્તકુદદૂસ—કુચ્છ નહીં ઇસ વકત તખીયત મુલતવી હો ગઈ.

૨-મુસાહિબ—ખંખર કુચ્છ ફરમાઇયે.

ઉસ્તકુદદૂસ—ઈસ શખ્સ કે ટોકનેસે તખીયતકી ઘોડી વહીં અડ ગઈ;
ફસીદા તો બહોત બડાથા મગર ગુસ્સેસે ઈબારત સુકડ ગઈ.

૧-મુસાહિબ—આહાહાહા વાહરે બેતુકાપન વાહરે બેતુકાપન કયા કહેને હંચ.

ઉસ્તકુદદૂસ—ખંખર સરકારકો સાલગિરાહ મુખારક હો ઈસમિસ્ત્રેકી
હમકો પડ ગઈ, આગે ઈસ વકત માફ કીજીયે કુછ મંચ
અકડ ગયાહું કુચ્છ તખીયત અકડ ગઈ.

૩-મુસાહિબ—આહાહાહા આપતો ઈસ વકત અવસે અકડ ગયે જયસે
બરફ ખાનેમેં સરદીસે ચમાર અકડ જાતે હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—બસ ખંખરદાર મીયાં ચમાર શેમ ! શેમ ! શેમ !

૧-મુસાહિબ—હાં શુરુ કરો.

નાથવાલી—

ગાના.

દેવો દેવો સખ મિલકે માન, નવ્વાખ પ્યારેકી ફૂતી હો શાન,
કહો મુખારક—બાદ ઇસ આન—
આવો સખીયાં મન રખીયાં સખહિલ મિલ નાયેરી—
ખીલી કલિયાં રંગ રલિયાં ડફ ખંજરી બાજેરી—
શમીમ પ્યારી કે હોવે મુખારક—આમીન—
કયા ખખ હય ઇસ સાલમેં યે દિન મુખારક હમ્નશી;
રશ્કે ફલક ઇન્દમ બના હય નૂરસે ફશે જમી;
લાખોં બરસ જિન્દા રહે યે દુખતરે બેહરા જખી;
જિરકી બદૌલત હર બરસ યે લુખ હય દુનિયા આ દી—
ગલે સખ મિલકર નાયે તતા થૈયા છુમ છુમ છુમ છુમ—
દોઆ યે હમારી સુન લેવે બારી ખીલી રહે સખ જગ પ્રલવારી—

બાખ પહલા પરદા ફૂસરા.

—:૦:—

ઉસ્તકુદ્દૂસકા મકાન.

(ઉસ્તકુદ્દૂસકી બીવીકા શમશાદકે સાથ ગાતે હુવે આના)

અકોરીબીવી—

ગાના.

મોરે સૈયાંકી બોલી સુરતીયાં મુરતીયાં મન ભાઈ.
લેલું બલૈયાં ડાફ ગરે બૈયા મંચ. દેખોજી દેખો મય શરમાઈ.
પ્યારી સૂરત હય ગજબ નાજ ભરી હય. ચિતવન.
હર અદાને તેરી પાઈહય ક્યામતકી ફખન.
નાજો અન્દાજ નિરાલા હય નિરાલા જોખન.
ગરપરી જાદબી દેખે તો ઝુકાલે ગરદન.
પ્યારી અદા તોરી લાગી પીયા મોહે.

બોલોજી બોલો મોસે જીયા તો બોલો મોસે કરલો તુમ દોદોખતિયાં

શમશાદ—(બલાયે લેકર) અંચ હંચ તેરે કુરખાંન, સર સદકે ધડ અલગ..

અકોરીબીવી—(હાત હટાકર) હંચ ! હટ નિગોડે તુજસે જરાસા કામ
નહીં હો સકતા, ઉસ મુઝે ઉસ્તકુદ્દૂસકો પાગલખાને નહિ
બિજવાતા યેહ કામ નહિ કરાદે ?

શમ્શાદ—અજ સાહબ મંચ ઉસ્તકુદદૂસકે લિયે ફિકર કર આયા !
આજસે ચૌથે રોજ તુમ્હારે ઉસ્તકુદદૂસ પિંજરેકે અંદર બંદ
હોંગે ઓર તુમ છુડાતી ફિરતી હોગી.

ચકોરીબીવી—અય ચલ મેરે દુશમન છુડાતે ફિરે.

શમ્શાદ—(ખુદસે) શૌહરસે યે દુશમની હય તો કયા કીક.

ચકોરીબીવી—તુએ મેરી કસમ, શમ્શાદ જો અબ ઇસ કામકી ફિક
જલ્દી ન કરે !

શમ્શાદ—અજ મંચ ઇનશાઅલ્લાહ ઉસ્તકુદદૂસકો અયસા લિજવા દુંગા
કે કભી ઇધરકી હવાબી ન લગે—મગર પ્યારી તુજકો અપને
ખાવિન્દ ઉસ્તકુદદૂસસે ઇસ કંદર કયું નફરત હય ?

ચકોરીબીવી—ઇસ લિયેકે મંચ એક નેક તખીયતકી ઓરત પરદેસે
બાહર ફદમ ન નિકાલું, ઉસ્પરબી રોજ કે તાને તિસ્ને હર
વક્તકા છેડના. તુમને ફલાનેકો દેખા. ફલાનેકો ઝાંકા તુમ યહાં
ગઈ, તુમ વહાં ગઈ, નાકમેં દમ કર રખ્યા હય.

શમ્શાદ—એશક વોહ ખુરા કરતા હય. ગોયા તુમકો જિંદ દિલાતા હય.

ચકોરીબીવી—હાં ઇસી જિંદપરતો મંચને તુમકો ખુલાના શુરુ કિયા હય.

શમ્શાદ—ખુદા કરે બીવી તુમમેં અયસીહી જિંદ રહે લેકિન બીવી તુમને
બી અચ્છા નતીજ દિખાયા. મગર મુએ એ નતીજ ન દિખાના.

ચકોરીબીવી—નહિ મીયાં તૂતો મેરી આંખોંકા નૂર દિલકા સુરુર હય.
વોહ મુઆ લંગૂર બદશગિર હય ઇસલિયે દિલસે દૂર હય.

શમ્શાદ—દેખો પ્યારી આજ ઉસે લંગૂર બના રહી હો. કલ મુએ લંગૂર-
બનાઓગી. ઓર કિસી ઓરકો આંખોંકા નૂર બનાઓગી.

ચકોરીબીવી—અંચ હંચ. વેહબી જાને કયા ખાતથી જો મેરી તખીય
તકી જૂતી તેરી શકલકી કીચડમેં ફિસલ પડી.

શમ્શાદ—હંચ મેરી શકલપે કીચડ કહાં હય. ?

ચકોરીબીવી—જિસકો જમાના જોબન કહેતા હય. મંચ ઉસ્કો કીચડ
કહેતી હું.

શમ્શાદ—હાંતો અયસી કીચડ તો બહોત હય. જબ અલ્લા મીયાં કે
યહાંસે હુસ્નોકા મેહ બરસાયા તો સારી કીચડ મેરી સૂરત પે
પડીથી.

ચકોરીબીવી—હાં ! હાં ! જભી તો મંચ ફિસલ પડી.

શમ્શાદ—તોલો મંચ ધરકી ફિકર કરતા હું. તુમ મુજસે શાદીકે લિયે.
તૈયાર રહો.

ચકોરીબીવી—અંગ્રેજ શૌહર બન્ના હોગા.

શમ્શાદ—અજ બીવી મુઝેતો હિન્દુસ્તાની હી રહેને દો.

ચકોરીબીવી—નહિ હિન્દુસ્તાની તો મેરા ઉસ્તકુદ્દૂસ હય.

શમ્શાદ—એ ભુરી પખ અટક ગઇ. દેખો ચાહે બંગાલી બનાલો,
ચાહે પંજાબી બનાલો, ચાહે હયદરાબાદી બનાલો મગર અંગ્રેજ
મત બનાઓ.

ચકોરીબીવી—ક્યું? અંગ્રેજ જેન્ટલમેન ક્યું નહીં બનતે?

શમ્શાદ—અજ જેન્ટલમેનીમેં બહોત પયસે લગેંગે.

ચકોરીબીવી—ચોર બાબરમેં ચલે જના, દો રૂપયમેંતો ખાસે જેન્ટલ-
મેન બનઆઓગે.

શમ્શાદ—ચોર બાબરસે જેન્ટલમેનતો બન આઈગા, મગર સોડા લેમો-
નેડ, ચાહે, બિસ્કીટ. મુઝે તુમ્હે કુરકીપર ચડા દેંગે.

ચકોરીબીવી—હાં ! બેશક અચ્છા તુમ હિન્દુસ્તાનીહી રહો.

શમ્શાદ—હાં ! બસ યેહી ઠીક હય. ટંકકી ટોપી પાંચ આનેકા કુડતા
ગેહકી રોટી આલૂકા ભુડતા,

ચકોરીબીવી—હાં હાં બસ યેહી વજી ઠીક હય.

ઉસ્તકુદ્દૂસ—(અંદરસે) બીવી કિંવાડે ખોલો.

ચકોરીબીવી—લે યે વોહ કમ્પબત આગયા.

શમ્શાદ—તો લો મુઝે તો કહીં જલ્દીસે છિપાવ.

ઉસ્તકુદ્દૂસ—(અંદરસે) અજ ખોલો નહિ તો કિંવાડે બિવાડે સખ-
તોડે ડાલતાહું.

શમ્શાદ—અખેડયરજી ! હાય ! હાય. બીવી તુમને ઘરમેં બુલાકે યેહ ક્યા
આફત અટકાદી.

ચકોરીબીવી—હંચ ઈસ કદર ક્યું ધબરાતેહો લો ઈસ અલમારીમેં છિપ જાવ.

શમ્શાદ—અચ્છા જરા અલમારીકી તરફ ખિયાલ રખના.

(શમ્શાદકા છિપજના બીવીકા કિંવાડ ખોલદેના)

ઉસ્તકુદ્દૂસ—યેહ કિંવાડ ખોલનેમેં દેર ક્યું હુઈ?

ચકોરીબીવી—મીયાં આજ મેરે સરમે દર્દહમ મેં સો રહીથી.

ઉસ્તકુદદૂસ—તો કયા હરજ હય પાન્દાનમેંસે થોડા ચૂના નિકાલકે લગાલો.

ચકોરીબીવી—નહીં પાન્દાનમેં ચૂના નહિં હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—તો અચ્છા દાલચીનીકા અર્ક લાયાથા વોહ લગાલો.

ચકોરીબીવી—મીયાં વોહ શીશીકા ચૂહેને ગિરા દિયા.

ઉસ્તકુદદૂસ—અચ્છા તો એક કોપ ચા બનાલો. ઔર ઉસ્મેં કાલી મીરચ કાલકે પીલો.

ચકોરીબીવી—મીયાં મયને આજ ચાયબી નહીંપી. એક દો પયસેકી લકડી લાદો.

ઉસ્તકુદદૂસ—કયા આફત હય મંચ જખ આતા હું તુમ નમક તેલ લકડીકી પખ લગા દેતી હો.

ચકોરીબીવી—મેરે મીયાં મંચ તુમ્હારે કુરખાન.

ઉસ્તકુદદૂસ—(હંસકર) દેખો તુમ અયસી બાત મત કહો. મેરા દિલ રેશા ખતમી હુવા બતા હય.

ચકોરીબીવી—નહીં મીયાં ઇસ વકતતો તુમ્હે બનાહી પડેગા.

ઉસ્તકુદદૂસ—અજી બીવી મંચ ઇસ વકત બહોત થક રહા હું.

ચકોરીબીવી—મીયાં તુમકો અપને થકનેકા ખિયાલ હય. ઔર મેરા ખિયાલ નહિં હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—અચ્છા તો ઇસ અલમારીમેં એક પલંગકા પાયા રખ્યા હય ઉસ્મેં ચાહે પકાલો.

ચકોરીબીવી—નહીં ઉસ્મેં પલંગકા પાયા નહીં હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—વાહ મંચને કલ રાતકોહી બે દેખાહય.

ચકોરીબીવી—મીયાં તુમને રાતકો દેખાથા. મંચને ઇસ વકત દેખાથા વહાં પાયા વાયા નહીં થા.

ઉસ્તકુદદૂસ—યેહ કયસે હો સકતા હય ?

શમશાદ—(થોડીસીકિવાડ ખોલકે) અરેજિદ મત કરે કહેદે કહેદે હય હય.

ચકોરીબીવી—(હાથ પકડકર) મીયાં સુનો તો યેહ કૌન્સી અફલમન્દી હય કે જરાસી ચાયકે પીછે રૂપય બારા અનેકા પાયા જલા દે.

ઉસ્તકુદદૂસ—બીવી યેહતો રૂપય બારા અનેકા પાયાહય. તુમ કહોતો મંચ અપને હાથ પાંઉકા લકડીકી જગેહ જલાદું.

શમ્શાદ—હાં ! હાં ! અપનેહી હાથ પાઉંકા જલાદે મગર પાયેકા બક્ષ.
ચકોરીબીવી—નહીં મીયાં હમકોતો ઉસ પાયેસે મહુખત હય હમતો
નહીં જલાને દેગે.

ઉસ્તકુદદૂસ—બીવી અગર તુમકો ઉસપાયેસે મહુખત હય તો મુજ-
કાબી તુમસે મહુખત હય. ઔર અખ પાયેકામયે અપના-
રકી સમઝતા હું ઇસલિયે ઉસ્કો જલાકે માનુંગા.

શમ્શાદ—અરે તો પાયેકા જલાદે બાબા યા આદમીકો જલાદેગા.

ચકોરીબીવી—નહીં મીયાં મયં નહીં જલાને દુંગી.

ઉસ્તકુદદૂસ—નહીં બીવી મંચ જુરુર જલાઉંગા.

ચકોરીબીવી—નહીં મીયાં.

ઉસ્તકુદદૂસ—નહીં બીવી.

ચકોરીબીવી—હાય કમખખત કિસ કંદર સર હુવા હય.

{ ઉસ્તકુદદૂસકા અલમારી ખોલના ઔર બીવીકી તરફ મુંકરના }
{ શમ્શાદકી ટાંગ હાથમેં આગળના ટાંગ બહાર નિકાલકર }

ઉસ્તકુદદૂસ—દેખો તુમ કહેતીથી ઇરમેં પાયા હયહી નહીં. દેખો ચેહ
ક્યા હય ? (દેખકર છોડેના) અરેચેહ ક્યા હય ? (શશદર ખડા રહેના)

શમ્શાદ—(અલમારીસે ઉતરકર પાયાલેકર) ઓ ગુસ્તાખ તૂ હમકો નહીં
જાનતા કે હમ કૌન હયેં ?

ઉસ્તકુદદૂસ—ભલા મંચ આપકો જાનતાતો આપકી ટાંગહી ક્યું પકડતા ?

ચકોરીબીવી—અયયું કહેદેકે પાયેકે ઘાકેમેં ટાંગ આ ગઈ.

ઉસ્તકુદદૂસ—હયરજા તેરે ખોલનેકા મૌકા નહીં હય ચલીજા—તો ક્યા
આપ ઇસ પાયેકે કાઈ માલિક યા માસ્ટર હય ?

શમ્શાદ—નહીં હમ મૌતકી કમ્પનીકે પ્રોપ્રાયટર હયેં.

ઉસ્તકુદદૂસ—હાં આપકા નામ સુના કરતેથે. તો યહાં કયસે તકલીફકી.

શમ્શાદ—તૂને જો ઇસ પાયેકે જલાદેનેકા ઇરાદા કિયા તો ઇસ્કે અંદર
બહોતસે કીડે હંચ હમકો ઉન્કી હ કુખ્જ કરનીથી !

ઉસ્તકુદદૂસ—અઅજાતો મંચ અખ નહીં જલાઉંગા.

શમ્શાદ—અગર નહીં જલાતા તો હમ જાતે હંચ.

ઉસ્તકુદદૂસ—અજ હુજૂર એક ખાતતો ઔર ખતાતો જાછયે.

શમ્શાદ—વોહ ક્યા ?

ઉસ્તકુદદૂસ—કૌન કૌનસી ખાતે અયસી હય જિન્સે આપ ઉત્રબર નહીં આતે.

શમ્શાદ—હાં એકતો યેકે કોઈ શખ્સ અપની ખીવીકે ફેઅલોંકા મુળ-હીમ હો. યા અપની ખીવીસે નાખુશ રહે. દૂસરી ખાત યેહકે અગર કોઈ શખ્સ હમારા હિસ્સા અપને માલમેં ન લગાવે તો હમ ફૌરન ચલે આતે હંય. તીસરી ખાત યેહ કે કિસીરોજ હમારા કોઈ શાગિર્દ આવે ઔર ઉચ્છી ખાતિર તવાન્ને ન કી જાવે તો બસ ઈસ ખાતપરતો હમ ફૌરન વહીં નજર આતે હંય. ચૌથી ખાત યેહ કે ઉસી હમારે શાગિર્દકી તુમ ખુદ ખાતિર મત કરો બલકે અપની ખીવીસે ખાતિર કરાઓ.

ઉસ્તકુદદૂસ—કયું હુજૂર અગર હમ, અબ્બ યેહ ખાતે એખતીયાર કર-લેંતો ફિરતો ક્યામત તક આપકે આનેકી જુરુરત ન હોગી ?

શમ્શાદ—હાં ફિરતો કોઈ જુરુરત નહીં માલૂમ હોતી.

ઉસ્તકુદદૂસ—(ખુશહોકર ખુદસે) અચ્છા નુરખા હાત આયા—સિકન્દર જુલમાતપર આખેહયાતકી તલાશમેં ગયાથા યારોંકા અલમારી હીમેં મિલ ગયા.

શમ્શાદ—અચ્છા તો હમ જાતે હંય.

ઉસ્તકુદદૂસ—તશરીફ લે ચલીયે (શમ્શાદકા જાના, ખીવીસે) લો હમતો તુમકો મનઅ કરગે નહીં. ગિલ્લી ડંડા ખેલતી ફિરો વનાં: અમલમેં ફૂંક આ જાયગા, આર વોહી પાયેકા હિમાયતી ખા જાયગા. હાં અબ્બ મંચ યેહ ખુશખબરી અપને યાર ગારોંકા ઔર નવાબ સાહબકો સુનાગિંગા.

ચકોરીખીવી—હાં ! હાં ! જુરુર જુરુર (ખુદસે) અસ્લાહને મુએ પાગલકો ઔર પાગલ કર દિયા—ચલો યેહતો ખૂબ હુવા અબ્બ મૌતકા ખટકાહી જાતારહા.

ઉસ્તકુદદૂસ—હાં અબ્બતો મંચ અમર હો ગયા.

ગાના.

ગયા મલાલ હુવા નેહાલ—અમર ફિરે ચૈવર.
વીમાદલાલ કલાલ ખેહાલ રાયે નગર નગર,
કરૂં મયેં જંગ જહાં હોદંગ નહિ જરુર ખતર.
મૌતકા ખટકા પટકા અબ્બ હુવા મયેં અમર.

તાઉન વખા લિવર ફિવર ડેરંગે અબ મુદામ;
ઉત્તર દખન પૂરબ પચ્છમ ભી પહોંચ્યા હય પયામ,
નેપોલીયન કે દાદા ભી કરેંગે અબ સલામ.
ખત્રાસ મુત્રાસ જિત્રાસ ભુત્રાસ બન ગયે ગુલામ;

—*****—

બાબ પહલા. પરદા તીસરા.

શમીમકા બાગ.

(શમીમ વ સહેલીયોંકા આના.)

ગાના.

સહેલીયાં—ખીલી ખીલી સબ કલિયાં—રંગ રલિયાં.

હિલ મિલકર ગાઓ સાજનારે—

ગુપ્તયાં દેખો સયર ચમનકી ઓહો—ખીલી.

ચંદા સી હય શમીમ પ્યારી તારે સી હય સખીયાં સારી,

શમીમ— જાઓ જાઓ ના સતાઓ.

સહેલીયાં—વાહ વાહ વાહ વાહ વાહ,

દેખો પ્યારી જગ પ્રલવારી—

૧-સહેલી—મૌસમે બાદે બહારીકા હય ઉઠતા જોખન;

મુખ્તલિક રંગકે ફૂલોંસે બરાહય ગુલશન.

શમીમ—બેશક !—

હર રવિશપર હંચ રવાં નાજ સે મુર્ગાને ચમન;

ફરસે ગુલ આપ હય ગુલશનમેં યા આપ હય દુલહન.

૪-સહેલી—કોઇ ગુલ આપસે બેહતર નહીં અય રસ્કે ચમન;

આપકે હુસ્નકી વલ્લાહ નિરાલી હય ફૂલન.

૧-સહેલી—કયા કયા ઓસાફ બયાં હોં તેરે અય ગુન્ચાદહન;

સર્વે કદ નરગિસી આંખેતો ગજબકી ચિતવન.

શમીમ—યેહ તુમારી બે મૌકા ગુફતગૂ મેરે દિલકો બજાગે ખુશી પહોંચાને

કે રંજ પહોંચાતી હય. કયું સોસન;—

આજ ગુલગરસે કુચ્છ ઓર હવા આતી હય;

સોસન—જહાં !—આજ ગુલગરસે કુચ્છ ઓર હવા આતી હય;

ખુશબુએ યૂસુફે દિલદાર સખા લાતી હય.

શામીમ—ન છેડ અથ ન કહતે બાદે બહારી રાહલગ અપની;
તુએ અટખેલીયાં સૂઝી હયે હમ બેજાર અયઠે હયે.

૩-સહેલી-જહાં;-બુરા હોતા હય ધન્સાંકે લિયે આબાર ઉલ્કતકા;
કબી પાતા નહોં સહતે કોઈ ખીમાર ઉલ્કતકા.

૧-સહેલી-ધલાહી ખયર કરના આજ કુચ્છ બે તૌર પાતી હું;
મંચ કુચ્છ સમઝીથી ઉરકો... ..

૩-સહેલી—અૌર કહિ અૌર પાતી હું.

શામીમ—બસ ઇસ ધુળૂલ ટરટર અૌર બેદદા તફરીરસે મેરા સર ન
ફિરાયો તુમ સખ યહાંસે જવ. (સહેલીયોંકા જના):—
નામ ઉલ્કતકા નલે જાનકા ખવાહા હોકર;
દિલ લગાવે ન કિસીસે કબી ધન્સાં હોકર.

ખુદાવન્દા તૂને ઇસ જહરીલી છુરીકા જસ્કા નામ એહલે
દુન્યાંને પ્યારસે મહબ્બત રખલિયા હય. ક્યું ધન્સાનોંકે દિલમેં
પયદા કિયા હય. ઇસ ઇસ્કકી બલા અૌર ઉલ્કતકી સજાકે
કિસ જુમોંકે મુજરીમોંકે લિયે તજવીજ કિયા હય.

યસુફ—પ્યારી;-હમ વોહ મુજરિમ હંચ જે ઉલ્કતકી સજા પાતે હંચ;
ખૂને દિલ પીતે હંચ અૌર લખ્તે જિગર ખાતે હંચ.
અય ગુલીસ્તાને હુસ્નકી બહાર, ઇસ જુલજુલે જારકો અપને
ધન્તેજાર મેં ક્યું ઇસ ફદર તડપાયા?

શામીમ—સુખ્દાન અલ્લાહ. ખૂબ ફિકા સુનાયા. આપ ખુદ ધન્તેજાર
દિખાના અૌર દૂસરોંપર ઇલ્જમ લગાના આપકા હિસ્સા
હય. હાં સાહબ:—

મેરી હાલતકી ક્યા તુમેં પરવા;
મરબી જાયે કોઇ તો તુમકો ક્યા ?

યસુફ—ક્યા ઇસ્કે ચેહ માઝમે હંચ કે મયને ધન્તેજાર દિખાયા. મંચ
નહોં આયા?

શામીમ—જ નહોં આપસે કૌન કહેતા હય, ચેહતો મુજહી બદનસીબ-
કા જિંક હય.

યસુફ—હંચ હંચ તુમ અયસી બાતે જાંબાંનપર ન લાઓ. (હાથ પકડકે)
આઓ ઇધર આઓ.

શામીમ—બસ માફ ફરમાઓ.

ગાના.

ધૂઓ ધૂઓ ન મયકા સવરિયા ડગરિયાસે,
 જાઓ જાઓ જાઓ ના સતાઓ ના સતાઓ,
 લોગ હુંસંગે જો દેખેંગે મયકો.
 જાને દો જાને દો મોરી લો માન,
 મોરી બારી ઉમરિયા સવરિયા નાદાન.
 બિનતી કરત પધ્યાં પડત માન માન માન,

ક્યા ચીજ હયજો તુમસે જુદા હોનેકે બાદ મેરે દિલકો મસોસતી હય?

યૂસુફ—(હંસકર) આપ અભી નહીં જાનતી ઇસ્કા નામ ઉલ્ફત હય
 જીસ્કો દુન્યા કોસતી હય.

શમીમ—તો ક્યા ઉલ્ફત ચેહી હય કે તખીયતકો બે ચયની, દિલકો
 બેકરારી કલ્મકો ઇજ્તરાબ અચ્છા અજ્ઞબ હય.

યૂસુફ—જહાં ચે વો મીઠા દર્દ ચૌર પ્યારા અજ્ઞબ હય, જીસ્કો જમાના
 તાલિબ ચૌર ખરીદાર હય.

શમીમ—ખૂબ ! અગર મંચ ઇસ ઉલજનસે વાકિફ હોતી તો ખરીદાર
 તો દર કિનાર કભી જખાનસે નામ ન લેતી.

યૂસુફ—ચેહ ગલત હય જિત્ના આદમી ઉલ્ફતકી લજજતસે જિયાદ
 વાકિફ હોતા હય ઉત્નાહી ઇસ મજેકી જ્યાદ ટોલ કરતા
 હય. ખયર પ્યારી અબ ચેહ બતાઓકે મંચ ઇસ દીવાની
 તખીયતકો બહોલાઉં ?

શમીમ—સબ્બ કિજીયે અકલ મંદીસે કામ લીજીયે તાલીમયાફતા હોકર
 ઇજ્જત ખરબાદ ન કીજીયે:—

આખર ઉલ્ફતમ ઇનસાફી ન ખોના ચાહિયે;
 ગોહરે ઇજ્જત ન પાનીમેં કુખોના ચાહિયે;
 હય લેયાફતકી જીરરત ચે મસલ મશહર હય;
 અયબ કરનેકો હુનર ઇન્સામેં હોના ચાહિયે.

યૂસુફ—ઇસ્કે કહેતે હંચ કિસે ઇસિઇસ્કકા મનશા ક્યા હય;
 આપને જાને જહાં ઇસ્કકો સમજા ક્યા હય ?
 નામેં ખુદા આપને અપને ગુલશને જવાની કે;
 પુરફિજા મયદાનમેં પહલા કદમ રખ્યા હય.

ધરૂં એક વો મતવાલી શરાબ હય કે ધરૂં પીનેવાલેકો અપની ધજંગત હુરમત જન માલ કિસી ચીજકે બરબાદ હોનેકી પર્વા નહીં રહેતી. ધરૂં અજબ શય હય:—

બે ધરૂં આદમીકી કોઈ શાનહી નહીં;

જિરકો ન હોવે ધરૂં વો ઇન્સાનહી નહીં.

શમીમ—તો ક્યા ધરૂંકી યે ખૂબી બયાન કરતેહો કે આશક અપની ધજંગત બરબાદ હોનેકી ઓર દૂસરોંકી અસ્મત ખાકમેં મિલા-નેકી પરવાહ નહીં કરતે?

યુસુફ—હરગિજ નહિં. દૂસરોંકી અસ્મતપર હમલા કરના ધરૂંકા રેલ નહીં હય. ઉરકો ફિસ્ક ઓર હવસ કહેતે હંય:—

શરાબે ધરૂંતો એક વોહ પાક શરબત હય;

કે ધરૂં પીને વાલેકો લગજિશહોહી નહિં સકતી.

શમીમ—હાં તો ચું કહીયે કે:—

નૌ ગિરફતારહું કુચ રસ્મ મુજે યાદ નહીં;

ઈસલિયે લખપેમેરે નાલઓ ફરિયાદ નહીં.

યુસુફ—હાં બેશક:—

આપ કમસિન હયેં અબી આપને દેખા ક્યા હય?

હમસે પૂછો કે મહોબ્બતકા નતીજા ક્યા હય.

શમીમ—હાં પ્યારે યુસુફ મંથને એક તદબીર સોંચી હય. જિરસે રોજના મય તુમકા ઓર તુમ મુજકો દેખ સકો.

યુસુફ—ફરમાઈયે નેકી ઓર પુછ પુછ.

શમીમ—વોહ યેહ તદબીર હયકે કે તુમ અપની જનનાની વજા બનાકર ઓર મિસોંકા રૂસ પહેનકર મિન્ટો કોલેજમેં જહાં લડકિયાં પડતી હંય દાખિલ હો જવ. ઓર અપનાં નામ મિસ ગોલ્ડન રખ્ખો.

યુસુફ—યહે બડીટેડી ખીર હય. અજબલા મંચ એક મર્દ હોકર કયસે ઓરત બન જાવે.

શમીમ—અગર તુમ યહે નહિંકર સકતે તો શાયદ કામચાખીકી ઓર કોઈ સૂરત નહીં હય.

યુસુફ—ખૂબર મંચ યેહ મુસીબતલી ઝેલ હુંગા, ધરૂંકી ધગરિયાલી પહેન-હુંગા, મગર તુમસે મિલનેકા કૌનસા પહેલૂ હય.

શામીમ—વોહ ચેહ પહેલૂ હયકે જળ્ય તુમ હિસ લાઈનમેં દાખિલ હો
જવગે ઔર હમારી જિન્સમેં આ જવગે તો મંચ વાલિદસે
કહેકર તુમકો પડહાનેકે લિયે મુકરર કરા હુંગી.

યુસુફ—તરકીબતો અચ્છી હય. મગર ચેહ ઔરત બન્નેકી ખુરી પખ્હય.

શામીમ—ઔરત બન્ના કોઈ મુશ્કિલ નહીં હય. મર્દ બન્નાહી મુશ્કિલ હય.

યુસુફ—હાં! મર્દ બન્ના તો મુશ્કિલ હય મગર અયસે મોકે પર ઔરત
બન્નાબી મુશ્કિલ હોતા હય.

શામીમ—ખયર મંચતો તુમ્હે મર્દ સમજુંગી.

યુસુફ—ચાહે જમાના ઔરત સમજે. ખયર સાહબ, બનુંગા. હાં મગર
કોઈ પહેચાન ગયા તો વહાં બડી ગડબડ હોગી.

શામીમ—તુમકો કોઈ કયા પહેચાનેગા. જમાને અંગ્રેજસે વાકેફહીહો. રંગ
રોગન લેડીયોંકાસા હયહી, માશા અલ્લાહ બની બનાઈ યુરેશીયન લેડીહો.

યુસુફ—બની બનાઈ યુરેજીયન લેડી તો નહિહું. હુંતો એક હિન્દુસ્તાની મર્દ
મગર હાં! આપકી ધનાયતસે લેડી બન જાંગી.

શામીમ—મંચ શુક્રિયા અદા કરતી હું.

યુસુફ—મંચ બી શુક્રિયા અદા કરતા હું કે આપને મેરી કાયા પલટ દી.

શામીમ—હાં ઔર અપને વાલિદયનસે કયા બહાના કરોગે !

યુસુફ—વાલિદયનસેબી કોઈ નઈ ફેશનકા ફરેખે જમાના કરંગા. કહે-
દુંગા કે વલાયત સયરકો જતાહું. અન ફરીબ વાપસ આતાહું.

શામીમ—હાં ચેહ મુનાસિબ તદખીર હય, લો જવ ખુદા હાફિજ:—

જખ્તકી તાબ ન તાકત મુઝે ફરિયાદ કી હય;

કયસી હિલજન ચેહ ધલાહી દિલે નાશાદ કી હય.

યુસુફ—હાલતે ગયર કુચ્છ અયસી દિલે નાશાદ કી હય;

જખ્તકી તાબ ન તાકત મુઝે ફરિયાદ કી હય.

ગાના.

જઓ જઓ સાંવરીયા સિધારો હમેંનાં બૂલના દેખના સાજના,
ચલી મેમતો હાય હમેં બે પડાયે

ફલક ન કરે યું કિસીકા ખુરા હાં જહાંમેં જરા

હુસ્નકી દેખીકો દિલ્ખરીને દી હય જહાંનમેં દિલ્દારી કયસી.

પ્યારી ચે દિલ્લગી જન લેવગી દેખના હોતી હય દુશ્વારી કયસી ?

ધશ્કકી ધાત હય કહનેકી ખાત હય.

મુજસે ચે ચાલે ન પ્યારે ચલો ના દુલારેચલો.

બાબ પહેલા. પરદા ચોથા.

રાસ્તા.

નાશાદ—લો યાર વો ખૂદમ આ રહો હય. (ઉસ્તકુદદૂસકા આના)

ઉસ્તકુદદૂસ—અસલામ આલેકુમ દોસ્તો !

સખદોસ્ત—વાલેકુમસલામ.

નાશાદ—અય ગુલેરાંના ખુદા તેરે શબાબમેં તરફીદે.

ઉસ્તકુદદૂસ—(હંસકર) અરે યાર અબ મેરા શબાબ તો રાજસકે હાતકા બન ગયા અબધિસ નહીં સકતા !

૧-દોસ્ત—યેહ ક્યા ફિક્કા કહો બાઈ !

ઉસ્તકુદદૂસ—મંચને યેહ કહો કે યેન્ને ખુડાપેમેં ચૂલેં ઢીલીં હોગતી હયં. ઔર શબાબકી કીલેં હિલ જતી હયં યેહ મેરા હાલ નહીં હો સકતા.

૨-દોસ્ત—કયું ક્યા કોઈ અમરફલ ખા લિયા હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—બંદા અબ મોતકા ધનજનીયર હો ગયા હય. જિન્દગીકા વો સાર્ટી ફિક્ટ હાસિલ કિયા જે કિસીકા નહીં મિલ સકતા.

શમ્શાદ—તૂ અજબ ખૂદમે ખેદાલ સંગે બેનૂન ખારે બે અલીફ ખર હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—તુભી અજબ લાંમ કાફકી જોરકા લેયા, દામકા પૈયા ધન ચક્રર હય. હં ! કાફિયે બાજમેં દબાતા હય. સલવાતેં સુનાતા હય:—

મનમ ઉસ્તકુદદૂસ સૂરત સવાલ;

કે તીતર કબૂતર ચુગદ સખહલાલ.

નાશાદ—અરે યાર તુમ્હી અજબ અહમક હો.

ઉસ્તકુદદૂસ—ઉફ ! તુમ અહમક તુમ્હારા બાપ અહમક. જાન્તે હો અંગ્રેજમેં અહમક કિસ્કો કહેતે હય.

શમ્શાદ—અચ્છા બાઈ નારાજ નહો અપના હાલ સુનાદો.

ઉસ્તકુદદૂસ—દેખો બાઈ હાલ સુનાઈગા. મગર તરફીબ ન બતાઈગા.

૧-દોસ્ત—હાં ! હાં ! હાલ સુનાના. તરફીબ ન બતાના.

ઉસ્તકુદદૂસ—લો સુનો તુમ સખ આગેપીછે ખુદાગંજકો રવાના હોગ. વગે ઔર બંદા અયસાહી રહેગા.

નાશાદ—ઓ તુઝે ખુદાકી માર ચાયતાનકા હવાલા.

ઉસ્તકુદદૂસ—દેખો કમ્પખત રસ્તમકા બાઇ સોહરાબકા સાલા મૌતકા
નિવાલા ધરકો ખાય લોના ચમારીકી ખાલા કમ્પખત સડે
હુવે અંડે બેચને વાલા.

શમ્શાદ—અજી ઇસ કાફિયા બાજીકો છોડો ઔર કુચ્છ હાલ સુનાદો.

ઉસ્તકુદદૂસ—તો ફિર કહે દેતાહું કે હાલ સુનાઉંગા પર તરકીબ ન બતાઉંગા.

નાશાદ—અરે બઈ હાં! હાં! હાલ સુનાના તરકીબ ન બતાના.

ઉસ્તકુદદૂસ—ખુશરતો સુનો હાલ ચેહ હય કે મંચળે તુમ્હારે પાસે ઘર ગયા
તો તુમ્હારી બાબીકા કિવાડ ખોલનેમે દેર હુધ. ફિર કિસી ગુસ્સે
તસે અલમારી ખોલીતો ફૌરન હમારે મેહરખાન કદદાન કમ્પ-
ખતીકે નિશાન હાત મોડ ટાંગ તોડ કરમ ફેડ ફૌરન નિકલ આયે.

૧-દોસ્ત—કૌન નિકલ આયે?

ઉસ્તકુદદૂસ—(હંસકર) અં! હં! ના બઈ નામ ન બતાઉંગા.

શમ્શાદ—અજબ તુગદ હય સારા ફિસ્સા સુના દિયા. નામ નહિ બતાતા!

ઉસ્તકુદદૂસ—અરે ચાર બતાતો ફૂં. પર ડર માલૂમ હોતા હય.

નાશાદ—અબે ડરતા કયું હય હમળે ખડે હયં.

ઉસ્તકુદદૂસ—(ઇધર ઉધર દેખકે) કુછ કહના.

શમ્શાદ—કયા?

ઉસ્તકુદદૂસ—(ફિરદેખકે આહીસ્તા) મલકુલ મૌત!

શમ્શાદ—અબે કુચ્છ સુનાઈ નહીં દેતા બેરસે કયું નહીં કહેતા.

ઉસ્તકુદદૂસ—મલકુલ મૌત!

નાશાદ—કયા મૌતકા પ્રોપ્રાયટર અલમારીસે નિકલા? (હંસના)

ઉસ્તકુદદૂસ—અબે હંસ્તા કયા હય તેરી ફસમ!

૧-દોસ્ત—અબે અબલબે ખુદાસે ડર આસ્માન પુરાના હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—બસજી ઇસી મારેતો હમ કોઇ બાત નહીં કહેતે હંય.

શમ્શાદ—નહીં! નહીં! તુમ ઠીક કહેતેહો હમને એક કિતાબ બય જે
તૂલ ગડપ હય ઉસ્મે દેખા હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—હાં! હાં! ફરમાઇયેતો ફરમાઇયેતો ઉસ્મે કયા લિખ્ખા હય.

શમ્શાદ—ચેહી લિખ્ખા હયકે મૌતકી કુમ્પનીકા પ્રોપ્રાયટર જિસ્સે વાઅદા
કરતા હય, ઉસ્મે નહીં મારતા હય મગર ઉસ્કી શરતોંપે અમલ
કરના ચાહિયે.

ઉસ્તકુદદૂસ—હાં યાર વોહ શરતેં કયા હયં ?

શમશાદ—શરતેંતો યેહ હયં કે ખૂબ ઉન્કી ઓર ઉન્કે શાગિદ્દગી ખાતિ-
રદારી કરે દૂસરે જિયાદાતર અપની બીબીસે ખાતિર કરાવે
ઓર બીબી કે ફેલોંમેં કુચ્છ મુજહિમ નહો ન કુચ્છ ગડબડ કરે.

ઉસ્તકુદદૂસ—બસ બસ યાર કયા સચ્ચી કિતાબ હય. બિલકુલ યેહી
ધખારત મુજેબી બતાઈ હય.

નાશાદ—જે કિતાબમેં લિખ્યા હય તો સચ્ચી ખાત હોગી.

૧-દોસ્ત—હાં યાર કિતાબમેંબી કહીં જૂટી ખાતેં હોતી હયં ?

નાશાદ—નહીં દોસ્ત કબી નહીં.

ઉસ્તકુદદૂસ—અચ્છાભાઈ. અબ રુખ્સત. મગર દેખના યેહ ભેદ કિસીકો
ન કહેના. બસ તુમજનો ઓર હમ જનોં.

બાબ પહેલા. પરદા પાંચમાં.

—:૦:—

નવ્વાબકા મહલ.

નવ્વાબ—શમીમ ! મંચને તેરે ઈસરારપર મિન્ટો કાલેજકી બટી મેમકો
ચીટી ભેજ દી હય. ઓર ઉસ્મેં લિખ્યા હય કે અમર કોઈ
લડકી અંગ્રેજી પડાને વાલી હો જે ઉર્દુબી અચ્છી તરહ
જાનતી હો તો હમ તીસ રૂપીયા માહવાર દિયા કરેગે, હમારી
લડકીકો એક ઘન્ટા આ કર પડાયા કરે.

શમીમ—ભઈ અખ્યાજાનં મેમસે તો મુઝે ડર લાગેગા કહીં મારે નાં !

નવ્વાબ—તો કયું અંગ્રેજીપર મરતી હય કયું નઈ તાલીમકી ખવાહિશ
કરતી હય ?

શમીમ—અખ્યાજાનં પુરાની તાલીમ નયે જમાનેમેં બેકાર હય. ઈસ લિયે
હરદિમાગ નઈ તાલીમકા તલબગાર હય.

નવ્વાબ—તો કયા નઈ તાલીમ ઓર પુરાની તાલીમમેં કુચ્છ ફર્ક હય ?

શમીમ—બેશક નઈ તાલીમ ઓર પુરાની તાલીમમેં ઈત્ના ફર્ક હય જિત્ના
પુરાને જમાનેકે ટિમ ટિમાતે હુવે ચિરાગ ઓર ઈસ જમાનેકી
બિજલીકી રોશનીમેં ફર્ક હય.

નવ્વાખ—(હંસ કર) અય જાને પિદર એહ બિજલીકી રૌશની ઉન્હી
ટિમટિમાતે હુવે પુરાને ચિરાગોંકી એક શાખ હય ઈસ્કી
રૌનકપર ન જાઓ. બલકે એહ ખિયાલ કરો કે જિસ દરખતકા
ફૂલ ખુશ રંગ હય ઈસ્કી જડ કાખિલે તારીફ હય નકે ફૂલ !

શમીમ—માફૂલ ! ઈસ્કા કયા સુખૂત હય કે નઈ તાલીમકી બુનિયાદ
પુરાની તાલીમ હય ?

નવ્વાખ—ઈસ્કા બડા જખરદસ્ત સુખૂત એહ હયકે જિસ તરહ નયે
જમાનેકી બુનિયાદ પુરાના જમાના હય ઈસી તરહ નઈ તાલી-
મકી બુન્યાદ પુરાની તાલીમ હય.

શમીમ—(મુસકુરાકર) અચ્છા એહ સખ કુચ્છ સહી મગર ઈસ નઈ
તાલીમમેં કુચ્છ નુકસાન હય ?

નવ્વાખ—તુ બડી નાદાન હય નઈ તાલીમકે નુકસાન કિસી બીએ, એમ
એસેપૂછ.

શમીમ—તો કયા વોહ જરર ઊઠાતે હય.

નવ્વાખ—ઉન્કા જરર ઉન્કી તન્દૂસ્તી ઔર ઉન્કી જિસ્માની કમબોરીસે
ખુદ બખુદ જાહિર હો જાયગા.

શમીમ—તોયું કહિયેકે બીએ ઔર એમેકા પાસ કરના ગોયા અપની
જિન્દગીકા સત્યાનાસ કરના હય.

નવ્વાખ—બેશક !

શમીમ—તો અબ્બાજાન. મય તો બહોત થોડાસા વકત અપના ઈસ
તાલીમમેં સર્ફ કરૂંગી. બીએ એમેકે મયદાનમેં કદમ નહીં ધરૂંગી.
(ઉસ્કકુદદૂસકા આના.)

ઉસ્તકુદદૂસ—હુજૂર !

નવ્વાખ—અરે ઉસ્તકુદદૂસ કહાંથા ?

ઉસ્તકુદદૂસ—સરકાર આજ ઈસ નમક પરવરદાપર મૌતકા કરમ હુવા,
સંગદિલ ફરિસ્તા નરમ હુવા ગરીબ ખાના મૌતને આપ્યાદ
કિયા. મુઝે ક્યામત તકકે લીયે ઈસ ખેંચાખેંચીસે આગ્રહ કિયા.

નવ્વાખ—એહ કયા અટકલ પચ્યુફિકરે ખોલ રહા હય ?

ઉસ્તકુદદૂસ—હુજૂર ખાદિમ વોહ ફિકરે ખોલ રહા હય. ગોયા જિન્દગીકા
દરવાજા ખોલ રહા હય.

શમીમ—આખિર યેહ ક્યા ફસાના હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—મૌતકી ધનાયતકા તરાના હય. નધ રૌશનીકા જમાના હય.

નવાબ—ક્યા બકતા હય મુફરિસલ બયાન કર.

ઉસ્તકુદદૂસ—હુમૂર અર્જ તો ક્યા કે મૌતકી કંમ્પનીકે પ્રોપ્રાયટર આજ મેરે ઘરપર આયેથે. ખુદબખુદ તશરીફ લાયેથે. મંચને ઉન્સે પૂછા કે કોઈ અયસી તરકીબલી હય જે આપ ક્યામતતક મેરે પાસ ન આયે. ઉન્હોને તરકીબ મુઝે બતાદી આપ મેરે આકા હયં. ખૂબર આપકોં બતાદુંગા, ઔર કિસીકા નહીં બતા સકતા.

નવાબ—ક્યા ખૂબ:—સમન્દે તખાપે એક ઔર તાજિયાના હુવા.

ઉસ્તકુદદૂસ—હમારી મૌતસે બચનેકા યેહ બહાના હુવા.

નવાબ—કહીં લંગકે નશેમં તો નહીં હો રહા હય?

ઉસ્તકુદદૂસ—મુઝે જમાનેકા રંગલંગ માલૂમ હો રહા હય.

નવાબ—જાઓની ઔર ફિર આના.

(ઉસ્તકુદદૂસકાગળના એક લડકીકા ખતલેકે આના)

લડકી—હુમૂર યેહ ખત મેમ સાહબકા અપરાસી લાયા હય.

નવાબ—લો મેમસાહબકા જવાબ આ ગયા.

શમીમ—ક્યા જવાબ આયા ?

નવાબ—ઉન્હોને લિખ્ખા હયકે મિસ ગોલ્ડન કોઈ નધ લડકી હય, જે ઉર્દુ અચ્છી તરહ જાન્તી હય. વોહ પડાને આયા કરેગી.

શમીમ—તો યેહ કયસે માલૂમ હુવાકે વોહ ઉર્દુ અચ્છી તરહ જાન્તી હય.

નવાબ—લઈ મેમસાહબને લિખ્ખા હયકે મંચને સબ લડકીયોંકા ઉર્દુમે ઈમ્તેહાન લિયાતો મિસ ગોલ્ડનકા સબસે બેહતર પાયા.

શમીમ—હાં! યેહ બાત હય. લઈ યહે મિસ ગોલ્ડન ક્યા નામ હય?

નવાબ—તુમેં ઈસે ક્યા કામ હય. ઈન લોગોંકે અયસેહી નામ હોતે હય.

શમીમ—(ખુદસે) મુઝેકાહેકા કામ તુમેં કામહય. (જાહેર) નહીં મચને વયસેહી પૂછા.

નવાબ—હાં શમીમ તુમ્હારી ખાલાને લિખ્ખા હયકે બારા જુનકે નસીમઆરાકી શાદી હય. તુમ્હારેં લેનેકા અજુજ આયગા.

શમીમ—તો યહે ખત કબ આયા હય?

નવાબ—દો તીન રોજ હુવે.

શમીમ—તો મંચ વહાં કય જાઉંગી મેરે પડનેમેં જો હજી હોગા.

નવ્વાબ—નહીં પડનેમેં જિયાદા હજી નહીં હોગા. મહીના ખીસ રોજ રહકર ચલીઆના મગર અજુજકે આનેપર વહાં જુર જના.

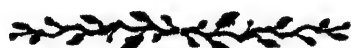
શમીમ—એહતર હય.

નવ્વાબ—તો તુમ અપની કિતાબ કલમદાન ટેબલ વગયરા દુસ્ત કરલો.

શમીમ—હાં મયને સખ દુસ્ત કર રખ્યા હય. (નવ્વાબકાજના) હાય:—
હું બુલબુલે શયદા મેરા ઉલ્ટા હય નસીબા,
હંસનેલી નપાઈથી કે સૈયાદ આ ગયા.

ગાના.

યે બદલી કાલી કાલી ઔર બુલ બુલ પિંજરેમે હો.
બુલ પુલે ડાલી ડાલી ઔર બુલ બુલ પિંજરેમે હો,
બુલ શીશા કલ શબ્દનમ હો હર ગુન્ગા મયકા કન્ટર.
બેલેહો અંગૂરી દબોડી દાના દાના સાગર,
પડે હાય બરસાતકી રતમેં સખકે ઘરમેં જૂલે.
હર બુલશન ફિર દબોસ બનાહો ડાલી ડાલી ફૂલે,

બાબ પહેલા-પરદા છડા.

ઉસ્તકુદ્દૂસકા મકાન

ચકોરીબીબી—ભાડમેં જાય એલી કોઈ પરદા હય. કે દિનરાત ચંડૂલકી તરાહ પિંજરેમેં કંચદ રહે. અખ ઇસ વકત તનહાઇસે દિલ ઘબરા રહા હય કહીયે સાહબ કહાં જાય, કિસ્સે ખાત કરે આખીર હમલીતો ઇનસાન હય. જસ ખુદાને મરદોકા પયદા કિયા હય. ઉસીને હમકોલી પયદા કિયા હય.

શમ્શાદ—આ જાઉં કયા બીબી.

ચકોરીબીબી—આજ મયંતો તેરેહી ઇન્તેજારમેંથી.

શમ્શાદ—કહીં અયસા ન હોકે તુમ્હારે વો બુખુર્ગ આ જાય,

ચકોરીબીબી—નહીં વોહ નિગોડા અલી નહીં આયગા.

શમ્શાદ—અસ તો ફિર મજાહી મજા હય.

ચકોરીબીબી—અસ અખતો મયં તેરે સાથ નિકાહ કરલુંગી.

ગાના.

મંચ તેરે સંગ રહું પ્યારે બન કે નવેલીરે
 ખાત કરન કો મન લલચાવે તોરે ખિના મોહે ચયનન આવે.
 ધરમે રહુ તેરે જિયા એહી ચાહાવે,
 તુહો ઔર મંચ અકેલી—
 સૂરત તેરી ચંદાસી લાવે. બીયન તેરી મનકા લુભાવે.
 બની રહું મંચ તેરે સંગમે.
 દુલ્હન નઈ અલખેલીરે—

ઉસ્તકુદદૂસ—(અંદરસે) અજ કિવાડ ખોલો એ કયા ગેંગે પેપે મચ
 રહી હય.

ચકોરીબીવી—લે શમશાદ વોહ મુઆ આગયા—અચ્છા આતી હું.
 શમશાદ—અરે પહેલે મુઝે કહી છિપા.

ચકોરીબીવી—આ ઇસ ચટાઇમે લિપટ જા.

{ શમશાદકા ચટાઇમે લિપટજાના, બીબીકા દરવાજા ખોલકર }
 { ઉસ્તકુદદૂસકા લે આના }

ઉસ્તકુદદૂસ—યેહ આજ ફિર કિવાડ ખોલનેમે દેર કયું હુઈ?

ચકોરીબીવી—નહી મીયાં પડોસકી ઔરતે આ ગઈથી.

ઉસ્તકુદદૂસ—ઔર યેહ રતજગાસા કયા હો રહાથા. તમામ મોહલેમે
 ગેંગે પેપે હો રહીથી.

ચકોરીબીવી—વોહ પડોસન અપના આમોશન બાજ લે આઈથી ઉસ્ક
 રેકડ બજ રહાથા,

ઉસ્તકુદદૂસ—મગર બીબી મુઝેતો સખત તઅજબુબ હય કે યેહ
 મૌતકી કંપની કૌનસી હય?

ચકોરીબીવી—વાહ વોહતો તમામ ઠેટર કમ્પનીયોસે જિયાદા મશહૂર
 કંપની હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—હાં સાહબ તો કયા ઉસ્મેલી ખેલ હોતા હય?

ચકોરીબીવી—રાજના અયસા મજેદાર ખેલ હોતા હય, કે જે કોઈ
 ઉસ કમ્પની મેં ખેલ દેખને ગયા બસ વહીકા હો રહા.

ઉસ્તકુદદૂસ—અજ યેહ ગલત ખાતહય હમવહાં જુરર ખેલ દેખને
 જાયેગે દેખે કયસે રહ જાતે હય.

ચકોરીબીવી—મીયાં તુમારી તો તખીયતહી ઇસકિરમકી હય કે તુમ્પર મૌતકી કંપની કા ખેલ અસર નહીં કરેગા.

ઉસ્તકુદદૂસ—હાં! ખેશક અવ્વલતો મેરી તખીયતહી અયસી; દૂસરે મૌતકે પ્રોપ્રાયટરસે ધરકાસા વાસ્તા.

ચકોરીબીવી—વોહી પ્રોપ્રાયટરનાં! જો ઉસરોજ અલમારીસે નિકલેથે?

ઉસ્તકુદદૂસ—હાં! કયું ખીખી યેહ ઉસરોજ અલમારી મેં કયું ધુસ ગયેથે?

ચકોરીબીવી—મીયાં ઉસ રોજ પાયેકે અંદર જો કીડેથે ઉન્કી રહ કુજ્જ કરને આયેથે.

ઉસ્તકુદદૂસ—તો યેહ કૌનસા તરીકા હય કે આએ ઔર ચટ અલમારીમે ધુસ ગયે?

ચકોરીબીવી—મીયાં યેહ જમાનેકી નઈ રૌશનીકા અસર હય ઉન્હોને એક ફેશનેબલ તરીકા ઇખ્તિયાર કરલિયા હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—ભાઈ માફૂલ કયા ફેશનેબલ તરીકાહય; અચ્છા ખીખી, ચટાઈ ખીજાઓ ઔર ખાના નિકાલો.

ચકોરીબીવી—(ખુદસે) હાય કુમ્પખ્તકો કિસવકત ભૂકલગી:—અજીમીયાયે ફેશ ખિજા હય. યહી બયઠકર ન ખાલો?

ઉસ્તકુદદૂસ—નહીં તુમ ચટાઈ ખિજાઓ ફેશ વર્શકો રહેને દો.

ચકોરીબીવી—તુમકો તો કોઈ જિંદ હો જાતી હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—હાં જિંદ હોજાતી હય તુમ ચટાઈ ખિજાઓ.

ચકોરીબીવી—મીયાં મયેં તુમસે કહ રહી હું કે ચટાઈ ન ખિજાઓ. ચટાઈમેં અયસે કાટેહંયકે અખતક ઉંગલીમેં ચુખ રહે હંય.

ઉસ્તકુદદૂસ—હાં! હાં મેરેબી ખટક રહે હંય; મગર મયેંતો ચટાઈ પરહી ખાઉંગા.

ચકોરીબીવી—તૌખા તુમ્હોતો જિંદ હય તુમ ચટાઈ ખોલલો હમસે નહીં ખુલતી.

ઉસ્તકુદદૂસ—અચ્છા યેહ કૌનસી બડી ખાત હય. (ચટાઈકો ખીંચતા હય) યા અલ્લાહ યેહ ચટાઈ કયસે ભારી હો ગઈ? કયા ભીગ ગઈ હય, યાકિસીને પથ્થર ઇસ્મેં લપેટ દિયેહંય.

(ચટાઈ ખોલના શમશાદકા ડરાવની સૂરત ખનાતે નજર આના) જલતુ જલાલતુ આઈ બલાકો ટાલતુ, અરે સાહબ આપ કૌનહય?

શામ્શાદ—અયધીરે ના બાલિગ અજલકે ગિરફતાર મૌતકે સિકાર ક્યાણ હમકો નહીં જનતા?

ઉસ્તકુદદૂસ—આહા! આ—આ—પ—પ—તો વોહી મૌતકી કમ્પનીકે પ્રોપ્રાટર હંય ?

શામ્શાદ—નહીં હમ પ્રોપ્રાયટર નહીં. બલકે ડાયરેક્ટર હયે.

ઉસ્તકુદદૂસ—અઅજાતો ક્યા હુકમ હય ?

શામ્શાદ—તૂને આજ હમારે પ્રોપ્રાયટરકે અલમારીમેં આનેકા જિંક કયું કિયા ? ઔર અપની બીવીસે ચટાઈ માંગનેકી જિંદ કયુંકી ?

ઉસ્તકુદદૂસ—(કાંપતે) હુહુ હુજૂર કુકુચર હુવા. અબકી માફ કરદો આઈદા કોઈ ખતા નહીં કરંગા.

શામ્શાદ—નહિં નહિં હમકો પ્રોપ્રાયટરકા હુકમ હય કે, ઉસ્કી રહકો કબજ કરકે ખીચલાઓ ઔર જહન્નમમેં પહોંચાઓ.

ઉસ્તકુદદૂસ—અજી હુજૂર મગર ઉન્કી શર્તોમેં ચટાઈકા જિંક કબથા ?

શામ્શાદ—હમકુજ નહીં જનતે હમ તેરી રહકો લે જાયેંગે.

ઉસ્તકુદદૂસ—બીવી અબી તુમ નાતજરબાકારહો. તુમ્હેં દુનિયાકી ક્યા ખબર ? મંચને જમાના દેખા હય. યેહ ડાયરેક્ટર નહીં યેહતો કોઇ મવાલી માલૂમ હોતા હય.

ચકોરીબીવી—નહીં ડાયરેક્ટર હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—અરે ચુબ્લી રહેગી ડાયરેક્ટરકી બચ્ચી, કયું ડાયરેકર આપ ચટાઈકે રાસ્તે કયું આયે ?

શામ્શાદ—યેહ હમારી ખુશી જિંધરસે આહા ઉધરસે આય.

ઉસ્તકુદદૂસ—અઅજા મંચ આપકા નજરાના મંગવાતાહું.

ચકોરીબીવી—અરે યે ક્યા કરતે હો ?

ઉસ્તકુદદૂસ—અજી મંચ ઇસે ડાયરેક્ટરી સિખાતાહું.

શામ્શાદ—અબે ક્યા કરતા હય ખોલ.

ઉસ્તકુદદૂસ—ચુપ કુચ નહીં. મંચ ડાયરેક્ટરી સીખ ચુકા અબતુઝે સિખાતાહું.

ચકોરીબીવી—અરે મીયાં ઇસ્કો ખોલદો તુમ ગલતીપર હો.

ઉસ્તકુદદૂસ—ગલતી ? અજી મંચને અપની ઉમ્મમેં કબી ગલતી કીહી. નહીં તો ક્યા આજ ડાયરેક્ટર કે સામનેહી ગલતી કરંગા ? અઅજા તુમ ઇસ્કી ખબરદારી રખના મંચ ખુલીસકો લાતાહું.

ચકોરીબીવી—અહોત અચ્છા. (ઉસ્તકુદદૂસકાળના) અચ્છા શમશાદ તૂ
 બચકળ મંચ ચટાઈ ધસી તહ બંધી હુઈ નિકાલ લેતીહું.
 (ચટાઈ નિકાલ કર) અબતૂ ભાગળ. મંચ ઉસ્સે સમજ હુંગી.
 (સમશાદકાળના. બીવી હંસકર) દેખો મુવા અહમકુ આપતો
 પુલીસ્કો બુલાને ચલ દિયા, ઔર મૌતકે ડાયરેક્ટરકી નિંગરાનીકે
 લિયે મુઝે છોડ ગયા,

ઉસ્તકુદદૂસ—(આનકર) દેખીયે યેહ રહા—કહાં કય વોહ બદમાશ ?

ચકોરીબીવી—વોહ સામને હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—કહાં હય ?

ચકોરીબીવી—દેખો વોહ રહા સાફતો નજર આરહા હય. (ઉંગીકે ધશારેસે)

ઉસ્તકુદદૂસ—કયસા સાફ હય કે ઉન્તીસકે ચાંદસેબી ખારીક હો ગયા હય.

ચકોરીબીવી—મીયાં તુમ ચુપ હો જાવ. મંચ સખ સમજ ગઈ ફિરસા !

ઉસ્તકુદદૂસ—કયા ! કયા ! કયા ! ફિરસા. જલદી બતાદો.

ચકોરીબીવી—તુમ પહેલે ધન પુલીસવાલોકો ટહલાદો.

ઉસ્તકુદદૂસ—અચ્છા તુમ ઇસ વકત જાવ, વોહ કોઈ ચોર નહીં હય.
 યેહ કોઈ ચોર ફિરસા હય.

સિપાહી—(જલકર) અજબ અહમકુ શખસ હય. પહેલે તો કહેતાથા
 ચોર હય અબ કહેતા હય કુછ નહીં. (જાના)

ઉસ્તકુદદૂસ—હાં બીવી યેહ કયા ફિરસા હય ?

ચકોરીબીવી—ફિરસા યહકે તુમકો જે ડાયરેક્ટર નજર નહીં આયા, યેહ
 તુમ્હારી ગુસ્તાખીકા નતીજા હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—ખેશક યેહી ખાત નજર આતી હય. આહાહા તુમ્હારી
 કયા પાક આંખે હય. કહાં કહાં કામ કરતી હય. કુરખાંન ધન
 આંખોકે. મગર અબ કયસે ગુસ્તાખી માફ હો.

ચકોરીબીવી—મીયાં તુમ જરા ઠયરો. મંચ દરિયાફત કરતીહું.

ઉસ્તકુદદૂસ—હાં બીવી. જલ્દી જલ્દી જલ્દી દરીયાફત કરો.

ચકોરીબીવી—અય મૌતકે ડાયરેક્ટર સાહબ કિસી તરહ મેરે મીયાંકા
 કુસર માફ કરદો.

ઉસ્તકુદદૂસ—ઉહું ! અબ દેખીયે કયા હોતા હય.

ચકોરીબીવી—ઉહું ! ઉહુંહુંહું મીયાં વોહતો મના કરતે હયં.

ઉસ્તકુદ્દૂસ—અરરર મારડાલા ખીવી કિસી તરહ ખુદાકે લીયે કુસર
મોઢ કરાઓ મુઝે બચાઓ.

ચકોરીખીવી—અચ્છા હહેરો ફિર પૂછતી હું.

ઉસ્તકુદ્દૂસ—હાં ! હાં ! પૂછો ! પૂછો !

ચકોરીખીવી—અય મોતકે ડાયરેક્ટર સાહબ તુમહારે સદકે જાઉં, તુમ્હે
કુરખાંન હો જાઉં, મેરે શૌહરકા કુસર માફ કરદો.

ઉસ્તકુદ્દૂસ—હાં ! હાં ! હાં ! ફિરકહ ફિરકહ ફિરકહ.

ચકોરીખીવી—હયર જાઓ. વોહ અબી ઈસ્કા જવાબ દેતે હયં. (કાન
લગા કર) બેહતર હય—મીયાં બુકર સલામ કરો. (મીયાંક
બુકના) હો જાઓ નીયાજકો પચમેલ મીઠાઈ દે આઓ
જલ્દી જાઓ.

ઉસ્તકુદ્દૂસ—બેહતર હય લીજયે જાતાહું. (જાના)

ચકોરીખીવી—આજ બડી ખયર હુઈ. મેરે શમશાદકો મુઝેસે ખુદાને બચાયા.

—૩૩૩૩૩૩૩૩૩૩૩—

બાબ પહેલા-પરદા સાતવાં.

—:૦:—

નવાબ કામકાન.

શમીમ— લાયે ઉસ બુતકો ઇસ્તેજા કર કે;
કુદૂ તોડા ખુદા ખુદા કરકે.

નવાબ—મીસ સાહબ ઇસ લડકીકો અંગ્રેજીકી અયસી તાલીમ દીજીયે
જિસ્સે ઇસ્કે મૌજૂદા નેક ખિયાલોકો તરફકી પહોંચે.

યુસૂફ—ઓ ! યસ. હમ બિલકુલ નેક બના ડેગા હમારા ટાલીમહી નેક હય
(શમીમસે) ઇન્હોં ચેહ ખેંખર નહીં કે સાહબજાદી ખુદ નેક
તાલીમ લે રહી હયં.

શમીમ—ઔર આપ માસ્ટરહી નેક હયં, આપકી તાલીમકા કયા કહેના.

નવાબ—આજ કલ તહજીબો અખલાક ઔર મજહૂબી તાલીમ લડકી-
યોકો હોની ચાહિયે.

યુસૂફ—ઓ ! યસ ? યસ હમારા ટાલીમ બિલકુલ અયસા હય.

શમીમ—અબ્યાજનન ઇતમીનાન રખીયે, મય ખુદ નેક તાલીમકી
ખવાસ્તગાર હું.

નવ્વાબ—હાં! ખેટા લડકીયોંકો અયસાહી હોના ચાહીયે. અચ્છા પટ્ટા
ધયે મય જતાહું (જના)

યુસુફ—ઇન્હોં કયા ખખર કે માસ્તર ઔર શાગિર્દ દોનો એકહી સખક
સીખતે હંય.

શમીમ—પ્યારે યુસુફ મુકદ્દર ફિર વોહી તારીકીયા હમકો દિખાતા હય.
દમે વસ્લત હમેશા ઇસ ફલકકો રસૂ આતા હય.

યુસુફ—અય જાનેમન કયા કોઈ ઔર તાજી ઉફતાદ હય? કયું લખપર
ફરિયાદ હય?

શમીમ—હાં પ્યારે આજ અજુજ મેરા ખાલાનુદ લાઈ મુઝે લેનેકો
આયા હય. મેરી ખાલાનુદ બહન નસીમઆરાકી શાદી હય.
મુઝે જુરર જના પડેગા.

યુસુફ—(તાજુખસે) ઓ ચર્ખે સિતમગર, કબતક સતાયગા કહાંતકસદમા
પહોંચાયગા. ઉફ:-

બડેહી જુદમ કિયે હોંગે ચર્ખને પહેલે;
યે જિસ્કા પીરી હય ઉસ્કા શખાખ કયા હોગા;
સતાલે જિતના હમે ચાહે અખતો અય જલિમ;
ખરોજે હથ સિતમગર જવાખ કયા હોગા?

શમીમ—પ્યારે યુસુફ સખ કરના ચાહીએ. રાહતકે બાદ મુસીખત હય.
મુસીખતકે બાદ રાહતે હંય.

યુસુફ—શમીમઆરા! ઇસકદર દૂરી ઔર ચેહ મજબૂરી. કયા મુઝે જિન્દા
છોડેગી હરગિજ નહીં:

આશકો માશકમેં ઇતીલી દૂરી હય ગંજખ;
એકહો મહમિલનશીં ઔર દૂસરા મેહમિલકે પાસ.

શમીમ—દૂર હો જાયગા ચેહલી ઇજતરાખે દિલ તેરા;
જખ તસવ્વુર યારકા રહેને લગેગા દિલકે પાસ.

યુસુફ—અચ્છા સખ કડંગા. ઇસ દિલપર જખ કડંગા.

શમીમ—દેખો મેરે ખતકા ખરાખર જવાખ દેના, જિસ વફત તાર ભેજું
ફોરન છુટી લેકર ચલે આના.

યુસુફ—હાં મય તુમહારે કહેનેક માફિક અમલ કડંગા.

શમીમ—સફરકે ચલનેસે જખ દિલને ઇજતેરાખ કિયા;
નિકલકે આંખોંસે આંસુને પયતેરાખ કિયા.

ચુસક—ન વસલ હોતા હય પ્યારી ન તાપ્પ હય દિલકો;
તુમ્હારે ધરિકને કયસા મુઝે ખરાપ્પ કિયા !
(નવ્વાપ્પ ઓર અજુજકા આના)

નવ્વાપ્પ—શમીમ મયને અજુજસે ખાતે કરલી હયં. તુમ્હે કલ પ્યારા
બજે શબ્દી ગાડીમેં જના હોગા.

શમીમ—બહોત બહેતર (નવ્વાપ્પકા જના)

અજુજ—યેહ મીસ સાહબ કયા તુમ્હારી મારટર હયં?

શમીમ—હાં યેહ મેરી મારટર હયં.

અજુજ—તુમને અંગ્રેજ કિત્ની પડલી હય?

શમીમ—અલીતો પહેલી કિતાબ શુર હય.

અજુજ—તો ઇન્કાબી સાથ લે ચલો.

શમીમ—નહીંયેહ બી પડતી હયેં. ઇન્કે ઇમ્તેહાનકા જમાના અનફરીબ હય.

અજુજ—મજા જબ જખ્ત કરનેકા તુઝે જલિમ અયાં હોગા;
હમારી તર્ફસે કાતિલ તેરાબી ઇમ્તેહાં હોગા.
તો કયા બાદ ઇમ્તેહાન કે વહાં આયેંગી ?

શમીમ—હાં જબ મંચ ખુલાંગી તો આયેંગી.

ચુસક—ડીવર શમીમ અબ હમ જાટા હય.

શમીમ—અચ્છાતો કલ ટ્રેનકે વકતસે પહેલે આ જાધયે.

અજુજ—મીસ સાહબ જરાતો ઓર ખચકીયે. માલૂમ હુવા મયંહી
સખ્ત કંદમહું,

ચુસક—નહીં અબ હમ જાયગા.

શમીમ—હાં જાને દો.

ચુસક—ગુડબાઈ. (જના.)

અજુજ—હાય;—

ધલાહી વોબી કબી દિન હમારે આયેંગે.
કે ઇસ સનમ (મડમ) કા કબી હમ ગલે લગાયેંગે.

બાળ પહેલા-પરદા આઠવાં.

રાસ્તા.

(શમશાદકા અખખાર પડતે આના)

શમશાદ—અરે મીયાં નાશાદ સલામ આલેકુમ.

નાશાદ—વાલેકુમ સલામ. જનાબેઆલી આપ્પે. મુશ્કિક કહીયે કયા હુવા કયા માલ મિલા ?

શમશાદ—દોસ્ત જે કુચ્છ મિલા હય. ઉસ્મેં તુમહારાબી હિસ્સા હય-મગર એક કામ કરો.

નાશાદ—કહો કયા કામ હય ?

શમશાદ—કામ યેહ હયકે ઉસ્તકુદદૂસ મેરે પીછે પડા હય, ધસી-રાસ્તેસે આ રહા હય અખ ઉસ્કો કિસી શતરંજ યા તાશ વગ યરા કે ખેલમેં લગાલો. ઓર મયેં પુલીસકો ભેજકર ઉસ્કો પકડ વાદું તો બડા મજા રહે.

નાશાદ—અરે મિયાં પુલિસ ઉસ્કો સિફ્ થોડેહી પકડેગી ? મયેંબીતો પકડા જાઉંગા ઓર આફતમેં આ જાઉંગા.

નાશાદ—નહી મીયાં પુલીસસે પહેલે મયને યે કહેરાલિયા હય કે નાશાદકો છોડના પડેગા મગર ઇસ વકત ઉસ્તકુદદૂસકે દિખાનેકે લિયે તુમકો જુરર પકડેગે બાદ મય છુડા હુંગા.

શમશાદ—અચ્છા તો મયેં યે કામ તો કરુંગા. મગર હિસ્સા લે લુંગા.

નાશાદ—હાં! હાં! હિસ્સા લે લેના.

શામશાદ—અચ્છા તુમ જાવ ઉસે આને દો.

{ ઉસ્તકુદદૂસકા આના દોનોંકા આપસમે ટકરાકર }
{ ગિર પડના નાશાદકા ઉસ્તકુદદૂસકો મારના. }

અપ્પે ઉલ્લૂકે અચ્ચેકે અચ્ચેકે અચ્ચેકે અચ્ચે. દેખતા નહીં. કાન પુટ ગયે.

ઉસ્તકુદદૂસ—અરે મંય હું ઉસ્તકુદદૂસ.

નામશાદ—અરરરર મીયાં ઉસ્તકુદદૂસ. લાહૌલવલા કુબત. તુમહો ?

ઉસ્તકુદદૂસ—હ મંય હું.

નાશાદ—દોસ્ત માફ કરના ગલતી હો ગઈ.

ઉસ્તકુદદૂસ—જી અયસી ગલતી દો ચાર દફા હો ગઈ. તો બસ ખુદા હાફિજ હય.—યહે ક્યા પદ રહે હો.

નાશાદ—અખબાર પડ રહા હું. ઈસ અખબારમેં એક શતરંજ કા નકશ અયસા લિખ્યાહય કે અગર તુમ મુજસે ઈસ વકત ખેલોતો હાઈ ચાલોં મે માતકરદું.

ઉસ્તકુદદૂસ—મીયાં ક્યું બકતેહો મેંય વોહ શતરંજ બાજ હું કે તુમસે ટીલવે તો ક્યા આજ હોલ ઈન્ડીયામેં કોઈ મુજસે ખેલ નહીં સકતા. મુજકો નહીં જાનતે હો.:-

મનમ ઉસ્તકુદદૂસ શતરંજ દાર. મેરે સામને ક્યા હયાંતુ નાખકાર. જો ખેલા હય મુજસે ગયા અયસા હાર. કેપયદાન શુદ્ધતખત ચેબરકિનાર.

નાશાદ—દોસ્ત ઇતને અકડતે ક્યું હો. ખેલહી નલો ?

ઉસ્તકુદદૂસ—ઇસ વકત ડાયરેક્ટરકી નીયાજ કો મીઠાઇ લેને જા રહા હું વર્ના અભી ખેલતા.

નાશાદ—વાહતો બસ હમ સમજ ગયે મયદાનસે ભાગતે હો.

ઉસ્તકુદદૂસ—હંય ચેહ ક્યા કહા. લાખીજા હમનીયાજ ફિર દિલાયેગે.

નાશાદ—દેખો શતરંજ મેં શર્ત ચેહ હય કે જો કોઈ જખાનસે જરાબી આવાજ નીકાલેગા, વોહી હાર જાયગા.

ઉસ્તકુદદૂસ—મન્જૂર ! હમસે કહોતો ઉત્ર બર ન ખોલેં.

નાશાદ—બસ બસ ઠીક હય. બીજાઓ. (અકોરીબીવીકા આના)

અકોરીબીવી—અયહય ચેહતો મિઠાઇ લેને આયાથા કિસ્ ખટાઇમે પડ ગયા. (પીઠપર મારકર) અયતુજ ખિલાડીકા ચુલ્હે મેં જલા હું એ મિઠાઇ લેને આયાથા. અંય હંય ઇસ્કે તો કાનપર જાંબી નહીં રીંગતી. અરે મેરે પ્યારે મીયાં. મુહસે તો બોલો. મીયાં તુમકો ક્યા હો ગયા હય. જખાનકો કોઈ હવા લગ ગઈ હય. ક્યું નહીં બોલતે હો. ચેહ પાનસેરકા સર હિલાતે હો. આંર છટાંગ બરકી જખાન નહીં દિલાઈ જાતી ? ખુદા કરે જખાનકી તરહે તેરા સરબી ન હિલસકે.

નાશાદ—અરે મીયાં દોસ્ત ઉસ્તકુદદૂસ બોલો તો સહી. હમસે તો તુમહારી ચે હાલત નહીં દેખી જાતી. અયસે ચુપ હુવે કે બોલતેહી નહીં; મય રંજકે મારે મરા જાતા હું.

ચકોરીબીવી—દેખોમીયાં તુમ નહીં બોલોગે, તો તુમહારે હકમે અચ્છા ન હોગા.

શમશાદ—હાં ! ઔર અબ ઇસ વક્તતો હકમે અચ્છા હો રહ્યા હય.

ચકોરીબીવી—મીયાં કયું નહીં બોલતે, દેખો મય નારાજ હો જાઉંગી.

શમશાદ—હાં અબતકતો બહોત ખુશ હયં તુમસે.

ચકોરીબીવી—નહીં બોલોગે. દેખો ફિર મંચ દૂસરા ખાવીન્દ કર લુંગી.

શમશાદ—અચ્છા મતલબકી કહે રહી હય. અરે યાર ખુદાકે લિયે બોલ ઉઠો. અબતો તુમહારી બીવીને ટીપકા મિસરી કહે દિયા.

ચકોરીબીવી—મતબોલ. લે મંચ દૂસરા ખાવીન્દ કર લેતી હું. (શમશાદ કે ગલેમેં હાથ ડાલના) અચ્છા તો મુંહસે બોલ—અચ્છા શમશાદ ઇધર આવ યેહ નહીં બોલોગા.

શમશાદ—દેખો બોલ જાવ. નહીંતો યેહ ભરા ભરાયા ચાકા કોપ લઝોટા જાતા હય. દોસ્ત ફિર સિગલ રહજાવગે હમ નહીં જાન્તે.

સિપાહી—અચ્છા લે ચલો ઇન બદમાશોંકા.

ચકોરીબીવી—(સિપાહીસે) અજી અબકતો કુસૂર માફ કર દો.

સિપાહી—હરગીજ નહીં. દિનરાત એ લોગ તાશ શતરંજકા જુઆ ખેલતે હયં. ધસીટ કર લે ચલો ઇન્કો,

ચકોરીબીવી—ધસીટો મત. દેખો જો મેરે શૌહરકો ચોટ આ જાયગી, તો ગોયા મેરે દિલમેં ચોટ આયગી.

શમશાદ—હાં મેરેબી ચોટ આજાયગી. અરે ધસીટ ઉલ્લુ કે પટ્ટોંકા.

સિપાહી—હમકો તુમહારે દિલકી ચોટસે વાસ્તા ! ધસીટ લે ચલો ઇન્કો.

ચકોરીબીવી—હાય મેરી આંખોંકા તારા જિન્ગીકા સહારા કમ્બખ્તકા મારા શૌહર !

શમશાદ—હાય મેરા દોસ્ત પ્યારા. કૌન ભટીયારા છપ્પરકા ઉસારા દોસ્ત.

બાબ પહુલા તમામ.

જાણીતી અને માનીતી અપુ મીનીસની કું

તું નામ કોને યાદ નથી? જે
તમને યાદ નહિ હોય તો જરૂરજ નવી
કલોથ મારકીટમાં ચોથી ગલીમાં પધાર-
જેજી. કાંઈ નવું અને નવુંજ જોશોજી.

વળી ભાવો સમજીને અચરત થશો,
જથ્થાબંધને ભાવે છુટક માલ ખરીદવાની
સોના મોહોર જેવી તક ગુમાવતા નાજી.

આન્ય જેતવાડી ૧૨ મી ગલીના નાકાપર

અપુ મીનીસની કું

નવી કલોથ મારકીટ કુંપની લીમીટેડ,
મારકીટ.

ફક્ત વાજીત્રોના શોખીનોને માટે જ.

ધી સેલ્ફ વાજીત્ર ગાઇડ.

(એટલે વાજીત્રો વગાડતાં શીખવાની ચોપડી.)

આ પુસ્તકમાં હારમોનિયમ, સિતાર, દિલરૂખા તાઉસ, ફિડલની સમજ; સંગીત સારમાં સ્વર વિષે, સ્વરાવકાશ વિષે, સ્વરના ભેદ વિષે, સ્થાઈ અસ્થાઈ સ્વરનું ઢાબટક, સ્વર સમૂહ વિષે, આરોહ અવરોહ વિષે, સ્વરદાદરનું ચિત્ર, આલાપ વિષે, તાન વિષે, સ્વર પ્રસ્તારનું ઢાબટક, ગાયક વિષે, રાગ રાગણીનાં સ્વર-મિત્ર-શત્રુ વિષે, રાગ વિષે, છ રાગોનું સવિસ્તર ઢાબટક, ૧૩૦ રાગોમાં આવતા સ્વરો-જાતિ-વખત વિગેરેનું ઢાબટક, તાલ વિષે, લય વિષે, જાતિ વિષે, મુખ્ય સાત તાલોનું જુદી જુદી જાતિઓનું ઢાબટક, કાપ વિષે, ગ્રહ વિષે, વિગેરે વિગેરે; આ પુસ્તકમાં દર્શાવેલાં ચિન્હોની સવિસ્તર સમજ, સારી ગમના ૨૦ પાઠો; તેમજ પ્રખ્યાત ૪૦-૪૨ નાટકોનાં લોક પ્રિય ગાયનોની, રસિક ગરબાઓની, તથા ઉસ્તાદી ચીજો વિગેરેની લેખન પદ્ધતિમાં નોટેશન કરવામાં આવી છે. કિંમત ફક્ત રૂા-૧૪-૦

લખનાર:-નગીનલાલ મગનલાલ પારેખ.

મુંબઈ:-એન. એમ. ત્રિપાઠીની કું. કાલબાદેવી.

એન. એમ. પારેખ, ખેતવાડી, મો. ગો. ની નવીચાલ.

નવસાર:-કર્તા પાસેથી, દડંગવાડ.

સુરત:-કરસનદાશ નારણદાશ બુકસેલર, વિઠ્ઠલવાડી.

ભરૂચ:-ભાઈલાલ જગનલાલ, કતોપર દરવાજા પર.

વડોદરા:-નારાયણ ચિંતામણ આઠવલે, રાવપુરા-ત્રી કાંટા.

અમદાવાદ:-મોતીલાલ મગનલાલ શાહ, રીઝીરાડ.

આવોજીબેસોજીજરાધ્યાન આપી કરી વાંચશોજી?

અહો હો! કુટુંબોમાં મારામારી થવાનું કારણ તો આમ દેખું! જન્મવાનું ઠીક નહીં તો પછી કન્યો નહીં થાય? હા બા આપુને તો સવાદદાર જોઈએ. પણ તે લાવું કયા ચુલામાંથી? બધું એખરો એખરો મળે તેનું કેમ કરું? કોઈ સમજવશો? આવ લાઈ જાંચો ચોખ્ખો મસાલો. નમુનાદાર કાફી, લેલસેલ વીનાની ચા, એ બધું એક તડાકે લેવું હોય તો દોડતો આવ મારી પુઠે નીચલી દુકાને.

ઠેકાણું:—ગીરગામ બેકરોડ—અગીયારી મોહલ્લાને નાકે, મુંબ-
ઈમાં મશહુર થયેલા તેમજ દેશ પરદેશમાં.

રસ્તમખુદા મુરાદ ઈરાની

એન્ડ સન્સ.

બહારગામના આરડોપર તાકીદે ધ્યાન આપવામાં આવશે.

બાબા દુસરા-પરદા પહેલા.

મિન્ટા કાલેજ.

ગાના.

યુસુફ—પ્યારી પ્યારી સુરતીયાં મન લાયે.

દેખે બિના કલ જિયા નહિ પાયે—

દિલોંકી લેનેકી આમાદગી જે ફરમાઇ.

તો ઇસ્તિયાકસે ધરમે બુલા બુલાકે લિયે,

જે લે ચુકેતો લગે બેવફાઇયાં કરને;

કુસૂર હુંડકે પયદા કિયે જફાકે લિયે;

સબખ કિસીને જે પૂછાતો હંસકે ફરમાયા.

વો ઇખ્તેદાકે લિયેથા એ ઇનતેહાકે લિયે.

નયનો બીચ રહી શમીમ સમાયે.—

યુસુફ—અફસોસ:—

અબ ફિજાયે જીન્દગી દિલકો મેરે ભાતી નહીં.

જાને મુજતર કયું મેરે તનસે નિકલ જાતી નહીં.

ગરનજહીં માઇલ કિસી જાનિબકો હય અપના ખિયાલ.

નીંદ રાતોંકો મુઝે ફિર કિસલિયે આતી નહીં.

૧-મીસ—આયા ! હેવ યુરીસીવ્ડમાય લેટર ?

આયા—નો, મીસ.

બુડહા—મિસીયા પાની માગત હય ?

આયા—તુ સમઝે ન બુઝે અપની ટરટર ન ગાયા કર.

બુડહા—અરે હાં હાં સમજગવા.

આયા—બૂ બલ થોડીસી સમજ ગવા.

બુડહા—અચ્છા કા કહીસ ?

આયા—જે બોલે રહિસ બુડવાકી નાક કાટ ડારો.

બુડહા—અરે હમરીનાક કાટનહારતો જનમે નાહી તુ અપની મુડીયા સંભારે રચો.

આયા—હમરી મુડીયાતો કોઇ નાહી કાટસ તોરી મુડીયા કાટડારેચો કાહે કે તુ બુડવા આય (આયાકા જાના.)

બુડહા—હમ બુડે રહીસ ઔરતુ જવાન આય કસ કીમત બડાવત.

યુસુફ—અયમેરી માયુસ હસરતો, ક્યા તુમ્હે શમીમકે વસ્લસે ના-
ઉમ્મીદ હો ચલી હય ? હરગિજ નહીં. વોહ એકરોજ
મિલેગી ઔર જુસ્સૂર મિલેગી. વોહ શાદિક આમુરાવત અહેલે
વક્ષા હય જુસ્સૂર તસવુર ઈત્ના આવજા હય:-
કિત્તા આવજા હય ખિયાલ ઉસ્કા;
બેકસીમેલી આયે જતા હય.

આયા—યોર ટેલી ગ્રામ મીસ ?

યુસુફ—(તાર પડકે) શમીમ કાતાર હય મુઝે ખુલાયા હય જાઉં બડી
મેમસે છૂટી લેકે આજહીં યહાંસે ચલદૂં (જના)

ખુડવા—આયા હમ ઔર તો ઇસાઈ હો જઈએ.

આયા—ચલ હટ ધસીયારા કહુ ક્યા.

ખુડવા—તેરી સોં બડા મજા આઈ સુન:-

નૈવસ કીસોરી નાથલીપાવે નવલ કીસોર.

મગન પ્રેમમાં હોં જયું ચંદ ચકોર.

ગાના.

ભઈયા—પીપી કે મધવા મજા હમ ઉડાઈએ
ગિટપિટસે સખકા ડરાઈ બે રાંમ.

આયા—ચલ.

ભઈયા—ગિટપિટસે સખકા ડરાઈએ રાંમ.

આયા—હટ.

ભઈયા—ગિટપિટસે સખકા ડરાઈએ રાંમ.

પોડર લગાકે તોકા મડમ બનાઈએ.

આયા—સૂરતપે અપની તુ ભૂખર રમાઈ લે.

ભઈયા—પહેનેગે ટોપ ઔર મુંહમે ચિરટવા.

મોટરમે તોકા ફિરાઈએ રાંમ.

—૬૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦—

બાબા દૂસરા-પરદા દૂસરા.

ઉસ્તકુંદદૂસકા મકાન.

બીચકોરી:-ગાના.

દિલબર સાજના ગની ભાયો યારાના.

ચેરી સદાકી બની મય તોરી સરતાજ રે, કયું સદેકે ન જાઉં-

મયં હું અંગૂઠી હેમકી તૂ હય નગીના ચાર-ભલા
હરપલ હોકે યું નિસાર રે કયું સદેકે ન જાઉં-સાજના.
હય પેડ જાતી આમકા તૂ મંચ હું અંગૂરી બેલ-ભલા.
મન હર કયા બનાયે મેલરે કયું સદેકે ન જાઉં-સાજના.

ચકોરી—પ્યારે શમશાદ અખતકતો તેરી શતરંજકી ફરજ ચાલોને ઉસમુએ
ઉસ્તકુદદૂસકો ખુબમાત કિયા.

શમશાદ—દેખલો કયસા પાગલોકે કિલેમેં બિજવાદિયા.

ચકોરી—અખ કોઈ ઔર નકશા નિકાલ ઉસ મુએકો ટાલ આજ વો
આતા હોગા.

શમશાદ—હય! કયા આજકા દિન ઉરકે આનેકા હય ?

ચકોરી—હાં આજહી આયગા.

શમશાદ—ખૂયર દેખા જાયગા. અખ કિસી ઔર રખકી પટ્ટીયોપર
ધડંગા ઔર ફિર શય દે કે માત કડંગા.

ચકોરી—મેરા દિલતો તુજસે જખહી ખુરસંદ હોગા જખ વોહ મુઆ-
ફિલ બંદ હોગા.

શમશાદ—અજ અયસે અફલકે ઘોડે દોડાકર બાજ લી હોકે યાદકરો.
જીને સીપાહી પ્યાદે હયં સખ મેરી લડમે હયે.

ચકોરી—ઔર જો મેરી બિસાત કે લાયક કામ હો મય મૌજૂદ હું.

શમશાદ—બસ તુમહારી તો દૂરહી કી શય કાફી હય.

ચકોરી—પ્યારે શમશાદ વોહ મુઆ મરતાબી તો નહીં, જો હમારી તુમહારી
અયશસે બસર હો.

શમશાદ—યેહ કયા મુશ્કિલ હય અગર ખુદાકી સીધીનજર હો તો
કલ મર જાય.

ચકોરી—અફસોસ:-

ફસા પંજમેં અપના રંગ કબ હોતે હય પૌબારા;
જુએમેં ધરકકેહમ નકદ દિલકો હારબયઠે હયં.

શમશાદ...કુચ્છ ગમ નહીં! દુન્યાંકા મજાહી યેહ હય:-
મરીજે ધરકસે યેહ મહફિલે દુન્યાં ભરી દેખી.
જો દો અચ્છે ભલે દેખે તો દસ બીમાંર બયઠે હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—(અંદરસે) અયે ઓ ખીમારો કિવાડ ખોલો.

શમશાદ—લો સાહબ જુકહી હો રહાયાકે છપ્પરકી તરહ સરપે દૂદ પડે.

ચકોરી—અય શમશાદ સુન્તા હયે.

શમશાદ—હાં સુન લીયા.

ચકોરી—તો સુન લેનેસે કયા હોતા હય કહીં છિપળ.

શમશાદ—નહીં મયને પહેલેહી ઇસ્કા ઇલાજ કર રખ્યા હય. તમામ મોહલેમેં કહ રખ્યા હયકે ઉસ્તકુદદૂસ મરગયા. બસ તૂ ઉસ્કો ભૂત ભૂત કહે કર ગૂલ મચાના.

ચકોરી—અચ્છા. (કિવાડ ખોલના ઉસ્તકુદદૂસકા આના) અંય હય યેહ તો ભૂત હો ગયા હયં ભૂત હય ભૂત હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—અરે ભૂતકી ખાલા કયું કરતી હય મય હું તેરા બાપ ઉસ્તકુદદૂસ.

ચકોરી—નહીં તુ તો મરકે ભૂત હો ગયા હયં નિકલ ઘરમેંસે.

ઉસ્તકુદદૂસ—તુહી નિકલ જા ચુડયલ હો ગઇ હય.

ચકોરી—અય મોહલેવાલો ચલીયો યેહ મેરા શૌહર ભૂત હોકર મેરે ઘરમેં આ ધુસા હય.

મોહલેવાલો—કયા હય? કયા હય? કયા હય?

ચકોરી—દેખો યેહ રહા. યેહ મેરા શૌહર ભૂત હો ગયા હય,

ખયર—કયું બે મરકરબી પીછા નહીં છોડતા?

ઉસ્તકુદદૂસ—કૌન! મર તુમ ગયે હોગે.

શમશાદ—કલ્લન લોતો ખબર યેહ ચું થોડાહી માનેગા (પીટનાં)

ઉસ્તકુદદૂસ—અરે મેરી તૌબા હય મય જતાહું.

ખયર—ખોલ ભૂત હય યા નહી.

ઉસ્તકુદદૂસ—હાં હાં બાબા મય ભૂત; મેરા બાપ ભૂત.

ખયર—અચ્છા તો નિકલ યહાંસે.

ચકોરી—લે અય તુબી જા લો મુઆ ફિર આજયગા મય જરા ઉસ્સે સશાઇ કરહું.

શમ્શાદ—કરલે કરલે મગર ઉરકી સફાઈ મેં નેકળખત હમારી મોહ
ખતકા સફાયા ન કર દિલ્લે

ચકોરી—અય તૌબા કરો (શમ્શાદકા જાના)

હમકોલી ખુદાને દિયા કયા ખૂબ મુકદ્દર,
ગર બાડસે નિકલે તો ગિરે ચૂલેકે અંદર.

અબ્બ અપને શૌહરસે તો સફાઈ કરલું. મગર ફિર શમ્શાદ
કયસે આયગા? ખયર દેખા જાયગા, લો મુઆ ફિર આ ગયા,
... .. ઉ ઉ ઉ ઉ ઉ.

ઉસ્તકુદ્દુસ—(આનકર) યા અલ્લાહ મેરી ખીવીકા દિલ તૂઠી ફિરાયગા,
ઔરતકી જાત હય ડર ગઈ.

ચકોરી—અય મીયાં.

ઉસ્તકુદ્દુસ—ખીવી.

ચકોરી—(લીપટકે) અરે મેરે મીયાં.

ઉસ્તકુદ્દુસ—અરે મેરી ખીવી, રહીતો અચ્છી?

ચકોરી—(રોકર) હાં કયા અચ્છી રહી. દેખો તુમ્હારે ગમમે જિરમપર
ખોટી નહીં રહી.

ઉસ્તકુદ્દુસ—હાં ખીવી વોહતો જાહેર હય. રોમત કુસ્તોને નૌચ ખાઈ હોગી.

ચકોરી—મીયાં તુમતો અચ્છે રહે?

ઉસ્તકુદ્દુસ—હાં જયસે ભૂત રહેતે હંચ મંચલી રહા.

ચકોરી—ખુદા ન કરે યેહ મુઝે દુશમનોને ઉડા દિયા કે ભૂત હો ગયે

ઉસ્તકુદ્દુસ—ઉડા કયા દિયા ગોયા બનાહી દિયા.

ચકોરી—મીયાં મુઝે તાઅજજુબ થાકે મેરા અયસા નેક શૌહર ભૂત ક્યુંકર
હો ગયા. મરજતા તો સીધી તરહ મરજતા.

ઉસ્તકુદ્દુસ—ઔર યેહ યકીન હો ગયાથા કે મયેં મર ગયા?

ચકોરી—હાં કુચ્છ યકીનસા હોતો ચલાથા.

ઉસ્તકુદ્દુસ—કબી યકીન મત કરના. બલા મયેં મર સકતા હું? જિસ
શખ્સકો મોતકે પ્રોપ્રાયટરસે ધરકાસા વાસ્તા હો વોહ કયસે
મર સકતા હય?

મનમ ઉસ્તકુદ્દૂસ બે ખોપ્રોડર;
મરંગા ન હરગિજ કિસી તૌરપર;
હરેક ડાયરેક્ટર હરેક એક્ટર;
મેહેરબાં હયૈં સબ મૌતકે આફિસર.

ચકોરી—હાં હાં વોહ તો મુઝેબી માલૂમ હય કે તુમ નહીં મર સકતે
મગર ક્યા કંઝ ઘોઝા હોહી ગયા.

ઉસ્તકુદ્દૂસ—અખમત ઘોઝા ખાના. ઓર યેહ ધરમેસે અબી કૌન ગયાથા?

ચકોરી—અય મીયાં વોહ તો તુમહારી મૌતકી કમ્પનીકે એસીસ્ટન્ટથે.

ઉસ્તકુદ્દૂસ—એસીસ્ટન્ટથે.

ચકોરી—હાં વોહીઅબી મુજસે કહ ગયે કે તુમહારા શૌહર જિન્દા હય
ભૂત નહીં હય.

ઉસ્તકુદ્દૂસ—ખયર યેહતો વોહ અચ્છા કર ગયે. મગર ઇસ મૌતકી
કમ્પની વાલોસે મેલ કરકે ગંજબમે જાન પડ ગઈ.

ચકોરી—અય ક્યા ગંજબમે જાન હય?

ઉસ્તકુદ્દૂસ—ગંજબમે જાન નહીં હય કે માર કમ્પનીકી કમ્પની ચલી
આ રહી હય પ્રોપ્રાયટર ડાયરેક્ટર તો સબ આયે. અબ
કહીં એક્ટર ન ચલે આયૈં.

ચકોરી—એક્ટર ચલે આયેગે તો ક્યા હોગા?

ઉસ્તકુદ્દૂસ—ક્યા હય? સારા ધર મૌતકા થીએટર હો જાયગા.

ચકોરી—તો ફિર ક્યા કિયા જાય?

ઉસ્તકુદ્દૂસ—યે મકાન છોડદો ઓર દૂસરા મકાન લેલો. યેહ મકાન
મૌતકી કમ્પનીવાલે દેખ ગયે હયૈં.

ચકોરી—અચ્છા અયસાહી કરો. મગર યેહબીતો સાંચોકે જિન્દા બીતો
ક્યામત તક તુમહી રહોગે.

ઉસ્તકુદ્દૂસ—ખેશક.

મનમ ઉસ્તકુદ્દૂસ ક્યા હય ખુતર;
મનાદી ફિરાઓ હુવામંચ અમર.

ગાના.

લો ખીખી હુવા મયૈં અમર,
શરમા જરા કુશમે સિકંદર.

ખૂબ દુનિયામેં હય નામ ક્રિયા,
તૌભી મેરે ખરાખર હુવા ન મગર.
ઉફ એકટર પાયા પાયા ઉફ એકટર પાયા,
પાયા લાયા મિસ્ટર પ્રોપાયટર.
ટરટરસે ભરગયા સારા હય ધર,
મૌતકા થીએટર આયા—લો ખીખીં.

બાબ હૂસરા-પરદા તીસરા.

—*****—

અણજકા મકાન.

અણજ—

સિતમગરોંકા ધલાહી અજાળ કયા હોગા;
ખુદાકે રૂખરે ઉન્કા જવાળ કયા હોગા;
ફલકયે જુલમકે, બદલે મેં તુજકો ચક્કર હય;
જિયાદા ઓર તૂ ખાના ખરાળ કયા હોગા.

દોસ્ત—(આનકર) છોટે મીયાં નવ્વાળ સાહબને હકીમજી કો બેળ હય.

અણજ—ખુલાઓ, (દોસ્તકા જાના) યાર ચેહ ઓર ગજાળ હય. સારા-
ધર પીછે પડુ ગયા હય કે તુમ અપના ધલાજ કરાઓ.

હકીમ—(આનકર) તસ્લીમાત જનાળ.

અણજ—આદાળ અર્જ. આધયે.

હકીમ—(બચકર) કયું મીયાં કયસી તખીયત હય?

અણજ—જનાળ હકીમ સાહબ મેરી તો સૂરત સવાલ હય. પહે-
ચાન લીજયે.

હકીમ—(હૈસ કર) અચ્છા નજર દિખાધયે. (દેખકર) સાહબજીદે
સાહબ, માલૂમ હોતા હય આપકે નજલે શખાબકો કિસી નસીમેં
હુસ્નકે ઝોંકેને મિસ્લે સુખ્ખલ પરેશાન કર દિયા હય. ચકાયક
દિલકી જાનિય ઇસ્કકા ફાલિજ ગિરા હય ઓર મુફારિકતકી
તપ ચડી હય.

અણજ—સુખ્હાન અક્ષાહ. હકીમ સાહબ કયા આપકી તશખીસ હય !
ચેહ માલૂમ હોતા હય ગોયા મેરી હાલતકા ટેલીફોન આપકે
કાનોંસે લગા હુવા હય.

હકીમ—આપકી હાલતકા ટેલીફોન મેરે કાનોસે નહીં લગા હય, બલકે આપકે ચેહેરેપર લગા હુવા હય.

દોસ્ત—ખૂબ હકીમ સાહબ કોઈ નુરખતો ફરમાયે.

હકીમ—હાં હાં ભૂરૂર એક નુરખા મયતરકી બકે બતાતા હું વોહ લિ-
ખલીજે:—આધપા મુરખ્યા, સેયે જનખેદા. ઔર દો અદદ વકે
રખસાર. નુકરઈ ઇસ્તેમઆલ કરાકે ઉપરસે લોઆખ લયે
ઉન્નાખ ઔર સીરપે બાદામ ચસ્મે નીમજૂ. ઇન્તેહાદકા જૌહર
રખતકાગુલકુંદ ઔર મુલાકાતકી મિસ્ત્રી ડાલ દેના, ઔર ઇન
અદવિયાતકો તસવુરકી હાંડીમે ડાલકર ઇસ્કે ચુલેપર ચઢા
દેના, ઔર હેજમે જિસ્મમે ફૂરકતકી દિયાસલાઇ લગાકર
ધીમી ધીમી આંચ મુલગા દેના. જખ કબી વસ્લકા શરખત
નસીબહેતો ઇન દવાઓમે મિલાકર રકીઓંકી આંખ બચાકર
પીજઓ. ઇન્શાઅલ્લાહ શકા હોગી.

અજુજ—કયા ખૂબ, નુરખાતો આપને બહોતહી મુનાસિખ તજવીજ
ફરમાયા. મગર પરહેજ ઉરકા ન બતાયા.

હકીમ—હાં પરહેજ યેહ હય કે, અબી કુચ્છ દિનો જખતકીદાલ સખકા
સોયા. ઔર શુકકા પાલગ, ખમોશીકી પતીલીમે દિલસોજ
અંગીઠીપર પકાઓ જખ ઉરમે આહકાધુઆ ઔર તાસીરકા
ઉબાલ પયદા હોને લગે તો ઉતારકર કનાઅતકી ચપાતીસે
લગાકર ખાઓ. ઔર મજબૂરીકે આંસૂઓંકા પાની પીપીકર
અપની પ્યાસ ખુજાઓ. ખૂદા ચાહે તો યેહ પરહેજ ગિજહી
ફાયદા કરેગી.

અજુજ—(હંસકર) માશાઅલ્લાહ કયા તશખીસો તજવીજ. હય.

દોસ્ત—સુખહાન અલ્લાહ, મગર હકીમ સાહબ ખૂદાકે લિયે ઇસ્કા
તજકિરા ઔર કિસીસે ન કીજિયેગા.

હકીમ—નહીં સાહબ આપસે કહ દિયા કુચ્છ ઉન્સે થોડે હી કહ સક-
તાહું ? કુચ્છ ઔર બહાના કરુંગા.

અજુજ—બહોત અચ્છા ! (હકીમકા જના.)

દોસ્ત—ખૂદાકી પનાહ તખીખ કયા હય. આશકોંકી ખુશિયા ખુલીસ હય.

અજુજ—ઔર નુસખેકા તલાજમાબી દેખા ? કયા દવાઓ તજવીજ
કી હય.

દાસ્ત—હાં મગર ચેહ દવા તો મીસ ગોલનકે હી શકાખાનેમેં મિલેગી.

અણજ—હકીમજીને પરહેજ વોહ બતાયા હય કે અગર દવા ન પીચ્યા
ઔર સિફ પરહેજહી કરલો તો અચ્છે હોજવ.

દાસ્ત—જનાય અગર અયસે તખીય મજનૂ ઔર ફરહાદકે વકત મેં
હોતે તો વોહ કયું પાગલ હોજતે ઔર કયું દીવાને કહેલા તે!

અણજ—

ગાના.

દરસ બિન અંધકાર છાયો અબ સુને કૌન,
પ્રીતી સદા રાખત જગત કો અંધા—દરસ૦
બિનતિ માન અબ જન તૂ કયા રહત હય,
મુઝકો ઉમર બર પ્યારી રખ બન્દા—દરસ૦
તેરે દીવાનેપર હૈસત હય આન જન,
દિનબર સરજ રચન બર ચન્દા—દરસ૦

બાબ દૂસરા-પરહા ચૌથા.

—:૦:—

ઉસ્તકુદદૂસકા મકાન.

ઉસ્તકુદદૂસ—હું શતરંજ લગા રખી હય. શતરંજકે મયદાનમેં તોઈ
જનિય લકા ગાડ ચુકે. જો કોઈ શતરંજ ખેલે તો ઇસ વજ
દારીસે ખેલે.

નાશાદ—(આનકર) ખેશક જો દસ પંદરા દિનકી હવાલાત ખેલે વોહ
ઇસ વજદારીકી શતરંજ ખેલે.—અરસલામુન અલયક.

ઉસ્તકુદદૂસ—વાલયકુમરલલામ! યાર નાશાદ અયસી શતરંજ હારે કે
ભાગકે ફિર રખી ન મિલાયા.

નાશાદ—મંચ રખ તો જખ મિલાતા કે તુમહારી તરહ હવાકે ઘોડેપર
મંચબી સવાર હોજતા.

ઉસ્તકુદદૂસ—ચેહ કયા તુમ તાના દેતે હો? ચેહતો દસ પંદરા દિનકી
હવાલાતથી, મગર મંચ શતરંજ કે પીછે કાલા પાની જનકો
તેયાર હું.

નાશાદ—જાઓનાં ! મંચ કહાં મના કરતાહું ખુદ તુમ્હારી મુરાદ પુરી કરે

ઉસ્તકુદદૂસ—અબ તુમનેલી ધર રહેકર કયા માલપૂવે ખાલિયે.

નાશાદ—એશક માલપૂવે ખાનેમે વોહ મજા કયથા જે હવાલાતકે જૂતોમે તુમકો મિલા.

ઉસ્તકુદદૂસ—નહીં યેહ તુમ્હારી હી ખૂરાક હય.

નાશાદ—મંચતો ખૂરાકમે મટનચોપ ખાતાહું. અબલી દાઅવતમે જાતાહું.

ઉસ્તકુદદૂસ—કહાં કહાં દાવત હયે ?

નાશાદ—નવ્વાબ સાહબકી બાનજી નસીમઆરાકી શાદીકા જલાસા હય, વહાં.

ઉસ્તકુદદૂસ—હમારે સરકાર નવ્વાબ સાહબલી જાઅંગે ?

નાશાદ—નહીં વોહ નહીં આયંગે ઉન્કી તરફસે હમલોગ શમ્શાદ અસગરઅલી, વાહિદ વગયરા જાયંગે.

ઉસ્તકુદદૂસ—તૌ તૌ ઇમ્બાનિબલી શરીક હો સકતે હય.

નાશાદ—કયું નહીં ? મગર અંગ્રેજી કપડે પહેન કર આઅો કયુંકે અંગ્રેજી ખાના હિન્દુસ્તાની કપડોસે હજમ નહીં હોતા.

ઉસ્તકુદદૂસ—અરે યાર ખાના મેદા હજમ કરતા હય યા કપડે ?

નાશાદ—હાં વોહ પુરાના સ્ટાઇલથા. અબ નર્થ રૌશનીકા નયારૂલ હો ગયા હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—અઅજા તો યેહ ખાના હજમ હોનેકા રૂલ હમને નહીં પડા

નાશાદ—ઉસ્કો પડો ફલસફેકી પહેલી કિતાબમે હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—ગુરૂર પડુંગા મંતિક પડકે મયં શાદ હો ચુકાહું.

નાશાદ—તૌ મંતિકકે જાન્નેવાલે આદમીકો જાનવર ઓર જાનવરકો આદમી સાબિત કર સકતે હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—એશક મંચ ખુદ સાબિત કર સકતાહું.

નાશાદ—અઅજા તો તુમ અપને આપકો ગધાતો સાબિત કર દો.

ઉસ્તકુદદૂસ—અઅજા અબીલો. હાં નહીં જૂલ ગયા. અપનેકો નહીં તુમકો ગધા સાબિત કરદુંગા.

નાશાદ—અઅજા ગધાવધાતો મત સાબિત કરો. મગર અપને કપડો કો મંતિકસે અંગ્રેજી કપડે સાબિત કર દેના.

ઉસ્તકુદદૂસ—યેહ મુશ્કિલ હય, એક અદદ હોતો ઉસે સાબિત કરાઉં.

નાશાદ—જે યેહ મુશ્કિલ હય તો દાવતમે જનાબી મુશ્કિલ હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—તો યાર કયા કરે. કોટ તો અંગ્રે હય મગર સુફયદ હય આર મયલાહય. દાવતમે કિત્ની દેર હય?

નાશાદ—સિફ્ તીસ મિનિટ બાકી હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—માર કાલા હાય અબ્બ કયા કરે.

નાશાદ—એક કામ કરો, ધરકો મંચ કાલા રંગ.

ઉસ્તકુદદૂસ—હાં હાં બસતો યાર બન ગયા કામ.

નાશાદ—અચ્છા હયરજ મંચરંગ લાતાહું. આર તુએ જન્ટલમેન બનાતાહું.

ઉસ્તકુદદૂસ—જેન્ટલમેન તો મંચ બના બનાયાકું સિફ્ કોટહી મયલાહય.

નાશાદ—હાં દેખો વહાંલોગ બાગોંમે ખૂબ અંગ્રેજ ફિકે સુનાના ખૂબ રંગ જમાના.

ઉસ્તકુદદૂસ—અજ અયસા રંગ જમાઉં કે યાદ કરો. (નાશાદકાબના) અજબીવી.

ચકોરી—જીજીજીજી.

ઉસ્તકુદદૂસ—જરાવોહ હમારા અંગ્રેજ સુફયદ કોટ તો દે દો.

ચકોરી—યેહ આજ કિસ તરફ સવારી જયગી.

ઉસ્તકુદદૂસ—આજ નવાબ સાહબકી બાનજી નસીમ આરાકી શાદીકા જલ્સા હય.

ચકોરી—તો અંગ્રેજ પોશાકકી કયા જુરરત હય? વોહી બાપ દાદેકા હિન્દુસ્તાની ડિરેસહી પહેનજાઓનાં?

ઉસ્તકુદદૂસ—નહીં વહાં યેહ કપદ હયકે જે કોઈ આયે અંગ્રેજ પોશાક મેં આયે, કયું કે ખાનેબી અંગ્રેજ હોંગે.

ચકોરી—તો કયા હિન્દુસ્તાની કપડોંસે ખાનોંમે કુચ્છ ગડબડ હો જયગી?

ઉસ્તકુદદૂસ—અજ અંગ્રેજ ખાના હિન્દુસ્તાની કપડોંસે હજમનહી હોસકતા. જાઓ કોટ લાઓ (ખીવીકાબના) અબ્બ કહીં નાશાદ ખીવીકે સામનેહી રંગ લાયગાતો અન્ધેર હો જયગા. ઉં હું હું હું ધરકા મુંહ હોકાલા, લો ઉધર સેવોહ આઈ આર ધધરસે યેબી આ ગયા શયતાનકા સાલા. (ખીવીકા કોટ લે આના.)

ચકોરી—લો મીયાં કાટ. (નાશાદકા રંગકા લે આના.)

નાશાદ—લો મીયાં રંગકા લે આપા.

ચકોરી—કયું યેહ રંગ કયું મંગવાયા ?

ઉસ્તકુદદૂસ—લો બેટા નાશાદ તુમ્હે કાલા બાદલ ખાયા.

ચકોરી—કયું યેહ કયા ઘોટાલા હય.

નાશાદ—જી કુચ દાલમેં કાલા હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—અજી મંચ દાવતમેં જાતા હું. ઈસલિયે સુફયદકો કાલા ખનાતા હું.

ચકોરી—અય મીયાં ઈસ ગોરી શકલપે કાલી પોશાકસે નજર લગ જાયગી ?

ઉસ્તકુદદૂસ—ખયરતો નજર ઉતાર દેના.

નાશાદ—લો યાર સીધે હો જાવ.

ચકોરી—નહીં વોહ સીધે નહીં હોતે ઉન્હે ટેડેહી રહેને દો.

ઉસ્તકુદદૂસ—દોસ્ત નાશાદ તૂ જી અપીર લડીયારેવાલે તુકડપે ઠહર મંચ અબી આતા હું.

નાશાદ—અઅજા તો લો મંચ જાતા હું. (જના,)

ચકોરી—મીયાં તુમને ઉસ્સે કયા કહા ?

ઉસ્તકુદદૂસ—અજી મંચને કહા કે મેરી ખીવી જિસમેં રાજી હો મંચ તો વોહી કામ કરેંગા.

ચકોરી—મેરે મીયાં મયં તુમ્હારે સદકે.

ગાના.

મેરા છબલા તુકીલા છખીલારે,
ચટકીલા રંગીલા રસીલા રે.
જેખન જવાની દીવાની હય જાની,
ઉલકત જે તેરી દિલમે હય ઠાની,
તેરી અદાને મારા અય પ્યારે,
તનસે મનસે ધનસે પ્યારે મંચ તો હું ફિદા.
તેરી સરકી કસમ મંચતો દેતી હુંદમ,
મેરે જાનો જીગરકા વસીલારે.—મેરાં

બાળ દૂસરા-પરદા પાંચવા.

અજુજકા મકાન.

અજુજ—અદાએ શોખ હય તિર્છી હય ચિતવન જ્ય નિરાલી હય.

પ્રુદાને શકલ ધરિક નરકે સાંચેમેં ઢાલી હય.

મિસ સાહબ આપકોતાર કય મીલા ?

ચુચુફ—કલ નઆં બજે સુખહકો.

શમીમ—યેહ હજરત અબ અપનીજમાએંગે.

અજુજ—ઓ હો ! અરજંટ તારકો ધીલી દેર ?

શમીમ—હાં યેહ તારવાલે કુચ્છ ગડબડ કર દેતે હય ?—કયું મિસ સાહબ ડોમનીયોકા નાય દેખોગી ?

ચુચુફ—હાં તુમહારી ખુશી હય તો દેખેંગે.

શમીમ—અચ્છા બુલાવ. (અજુજકા જના ડોમનિયોકો લે આના.)

ડોમની—સાહબજાદી સાહબાનકી ઉત્ર દૌલત દરાજ હો. અલ્લાહ પીરકા સાચા રહે. છોટીબીવીકી શાદીમેં તો અબકે કારચોખી દુશાલા લુંગી.

શમીમ—હાં, અબ ઓર કુચ વકત ક્યર જા, નસીમઆરાકી શાદી હુઈ જતી હય.

ડોમની—આમીન ! આમીન ! સુખમાં આમીન ! અલ્લાહ સુખ સહેરા દિખાય દિલ્કી મુરાદ બર લાય.

અજુજ—અચ્છા ધન ફૂળૂલ બાતોકો છોડો કુચ્છ ગાના સુનાવ નાય દિખાવ.

ડોમની—બહોત અચ્છા હુજૂર.

ગાના.

કદમતરે આ જઈયો કટીલે કાજર વારી,

મૂકીલે નેનોવારી—કદમતરે.

યા જવાનીમેં હાત રચાઇ લે, પાઉં રચાઇ લે,

છતિયન મોર ગુંદાઇ લે—બૉહન મોર ગુંદાઇ લે.

પ્યારી છતિયન મોહ લગાઇ લે—કદમતરે.

અજુજ—અચ્છા ખતમ કરો. (ડોમનીયોકા જના) અબ કોઈ ચાલ ચલના ચાહીયે, ઓર શમીમકો ટાલના ચાહીયે—આપકો બડી બેગમ સાહબ બુલાતી હય.

શમીમ—કહાં કમરેમે હયં ?

અજુજ—જહાં.

શમીમ—અચ્છા ચલો મીસગોલ્ડન એક્સક્યુજ મી (જના)

અજુજ—મીસ સાહબ આપકા મિનજીજ તો અચ્છી તરહ હય ?

યુસુફ—થેકયુ અચ્છા હય.

અજુજ—મીસ સાહબ કુચ્છ અર્જ કરે. હાય અર્જ કરે તો ક્યસે અર્જ કરે.

યુસુફ—ઇલાહી ખયર, કહીં યે તાડતો નહીં ગયા.—વેલ અજુજ દુમ ક્યા બોલને માંગટા ?

અજુજ—મંચ ક્યા કહું ? બસ સમજ જાઇયે.

યુસુફ—કુચ્છ કુચ્છ તો મંચલી સમજ ગયાહું—વેલ હમ નહીં સમજ સકટા દુમ અર્જ કરો.

અજુજ—હાય ક્યા અર્જ કરે. બસ મેરી હાલત દેખ લીજીયે.

યુસુફ—યાં મેરી હાલત અબતર હો રહી હય.—વેલ દુમહારા હાલટ ક્યસા હય.

અજુજ—મેરી વો હાલત હય;

છુટે જલ્લતસે અગર મૌતકી ધજા સહજાય.

મૂ કફનમે જે છુપા લેવે તો પરદા રહજાય.

યુસુફ—અજબ નાકમે દમ હય.—અજુજ હમ કુચ્છ નહીં સમજા.

અજુજ—આપ કયું સમજને લગી આપકા તો અપને ખંજરે અદાસે જંખહ કરના થા કરચુકી.

યુસુફ—ઇલાહી હમ દોનોકી આખરે તરે હાય હય.—અજુજ ક્યસા ખંજરે અદા હમને કિરકો જંખહ ક્રિયા.

અજુજ—મુઝે અય દિલરબા.

યુસુફ—અજુજ હમ અયસા સુને નહીં માગટા.

અજુજ—અગર આપ મુઝે ન સુનેગી તો મંચ જંદા ન રહુંગા.

યુસુફ—નહીં નહીં દુમ મટ જંદા રહો કયરો હમ અલી શમીમકો બોલાટા હય.

અજુજ—(ખુદસે) હાય ક્યસી બોલી હય.

યુસુફ—(ખુદસે) અફસોસ ક્યસા બેવફા હય.

અજીજ—મીસ સાહબ શમીમકો કહ કે કયા કીજેગા અજી સરકાર મંચ ઉન્હેલી સમઝાઉંગા કે.....

યુસુફ—ટો કયા દુમારે સમઝાને સે શમીમ કિસી જન્ટલમેન લેડીકી આખર લેને દેગી.

અજીજ—તો કયા ઇસ કંદર મિનત કરને પરબી એક જન્ટલમેન લેડી કિસી જન્ટલમેનકી જાન લેગી.

યુસુફ—વેલ દુમ જખર દસ્તી હમારે સરપડતા હય.

અજીજ—નહી મય આપકે પયરોં પડતા હું.

યુસુફ—હાય ગરીબ બીચારા,—અજીજ માનો હમ દુમારે લીયે કુચ નહીં કરસકતા.

અજીજ—મંચતો માનું મગરચે કમ્પખત દિલ નહીં માનતા.

યુસુફ—ઓ ઇસ દિલકો ચીરકે ફેકદો.

અજીજ—ચેહલી તુમ્હે એખતીયાર હય.

યુસુફ—ઓ નેટીવમેન બડા જખરદસ્તી કરતા હય.

અજીજ—અજી નહીં મેમ સાહબ જખરદસ્તી તો આપકી હય. ખાત-કરો ન ચીત કરો. ઔર દિલ મુશ્તમેં છીન લો.

યુસુફ—(ખુદસે) અરે અલ્લામીયાં કિસી તરહ શમીમકો યહાં ભેજદે.

અજીજ—(ખુદસે) યા અલ્લાહ કયા કંઈ ઇસે કયસે મતલબપે લાઉં.

યુસુફ—(ખુદસે) યા અલ્લાહ કયા કંઈ કયસે જાન બચાઉં.

ગાના.

અજીજ—હાય આફતમેં આઇ જાન તૌબા હય અલમાન,
ખુદા બચા અજબ ઝગડા હય—

યુસુફ—હાય આફતમેં આઇ જાન તૌબા હય અલમાન,
ખુદા બચા અજબ ઝગડા હય—ઉંમ યૂ કાલામેન.

અજીજ—હાય યે પ્યારે નૈન—પ્યારી ન મુઝકો કલપા.

યુસુફ—ચલ જાન—હાય.

ઇસબલાસે મેરા કબ દેખિયે પીછા છૂટે;

અજીજ—કૌનસા દિન હો કે બન્દા તેરા જોખન લૂટે.

યુસુફ—લો પાગલ ખખ્તી કયસા હય યે દીવાના;

આખે તૂને હમપે ડાલી,

અજિજ—તૂ હય ડલી ખુશખોવાલી પ્યારી ન મુઝકો તરસા.

યુસુફ—ચલ જાન-હાય.

અજિજ—ક્યા આપકી વલાયતકા યેહી જાલીમાના દસ્તુર હય.

યુસુફ—મંચને વલાયત દેખી હોતો બતાઉં—હાં યેહી દસ્તુર હય.

અજિજ—દેખીયે કિસીપર જૂદમ કરના અચ્છા નહીં.

યુસુફ—ઓ ! અજિજ તુમ યહાંસે જાના નહીં માંગટા.

અજિજ—હુજૂર જાનાતો નહીં મરજના માંગતા હું.

યુસુફ—ક્યા તુમ હમકો મરનેસે ડરાતા હય.

અજિજ—નહી યેહ ઇતેલા દેતાહું કે યેહ આપકા આશક મરાજતા હય.

યુસુફ—હમ કુચ્છ નહીં જાન્તા.

અજિજ—સરકાર એક ખોસા તો ઇનાયત કીજયે.

યુસુફ—ઓ ખોસા ક્યા બાત !

અજિજ—

ખોસાતો કિસીને કબી અયમીસ લીયા હોગા.

કિસ કિસને મેરી જાન તેરા કિસ લીયા હોગા.

યુસુફ—ઓ તુમ કિસ માંગટા હય.

અજિજ—માંગતા તો હું.

યુસુફ— નેટીવ હો તુમ તુમ્હારે યહાં કયસા રલ હય.

લેડીસે હય કિસ માંગટા તુમ ડમ ફલ હય.

અજિજ—

કબી કહેતે હય મીસ ઇન્કોકબી હમ મેમ કહેતે હય.

ખુદાકી શાન વો ઉલ્ટા હમીકો ડમ કહેતે હય.

યુસુફ—(ખુદસે) સમજતા તો હોગા બડી જાલીમ હય.

અજિજ—(ખુદસે) સમજતીતો હોગી બડા જાલીમ હય.

યુસુફ—અજિજ તુમ જાઓ બાહર હમ કાલા આદમીસે જાયાઝ બાટ નઇ માંગટા.

અજિજ—હુજૂર પોડર લગાકર ગોરા બનઆઉ તો તો બાત કીજેગા ?

યુસુફ—નહીં હમકો તુમ્હારે કાલે ગોરેસે કુચ્છ કામ નહીં.

અજિજ—(ખુદસે) યેહ ક્યા બાત ! સાહબ કાલેસે યા ગોરેસે એકસે તો કામ રખીયે.

યુસુફ—(ખુદસે) ધલાહી ઇસ્કામું ફેર, જો મેરા મતલબ બને.

અબુજ—(ખુદસે) ધલાહી ઇસ્કા દિલફેર, જો મેરા મતલબ બને.

યુસુફ—અબુજ ચુપ રહો તુમ ખરાબ આદમી હો.

અબુજ—જહાં ઇત્તીહી ખરાબી હયકે તુમકો ચાહતા હું.

યુસુફ—(ખુદસે) હાય કયા આફતમેં જાન હય.

અબુજ—(ખુદસે) હાય કયા આફતમેં જાન હય—સરકાર આપ કે જૂદકે પરેશાંપર મેરી તો જાન જાતી હય.

યુસુફ—(ખુદસે) બેટા યેહ તો બની હુધિય. અયસી તો દોરપયકો આતી હય—ફિર તુમકો કયા.

અબુજ—કુચ્છ નહીં ઇન્કી ગિરફતારીમેં હું.

યુસુફ—(ખુદસે) મંચ તુમહારી ગિરફ તારીફા દેખું યા આપની ગીરફ તારીફા.

અબુજ—હુજૂર આપકે મતવાલે નયનોપર ગંજબકી બાડ હય.

યુસુફ—(ખુદસે) બાડ નહીં ફરેબી ટટટીયોંકી આડ હય.

અબુજ—હાય યેહ નાજુક હાય.

યુસુફ—(દિલસે) સબ ફુજૂલ બાત.

અબુજ—ઔર કયા મસ્તાના ચાલ હય.

યુસુફ—(ખુદસે) બેટા યેહ ચાલ નહીં ઢોંચાલ હય તુમહારા કિધર ખીચાલ હય.

અબુજ—અફસોસ કે મયને ઇત્ના કુચ્છ કહા ઔર આપને જવાબ નદિયા

યુસુફ—હાં હમને જવાબ નહીં દિયા. મગર સબ સુન લીયા.

અબુજ—(હાથ બડા કર) સુનો તો જાના.

યુસુફ—ખબર દાર હાથ ન લગાનાં.

અબિજ—સરકાર અગર આપકો હુસ્નપર યગમાજ હય તો મુઝેબી અપની તખીયતપર નાજ હય યેહ ખીચાલ રહે:—

ફૂંક હું અફલાકકો દમમેં વોહ આહે સદ હું.

હુસ્નમેં તુમ ફદ હો મંચ આશકી મેં ફદ હું.

યુસુફ—(ખુદસે) ખબર તુમ સમજા કરો કુચ્છ મંચતો ખાસામદ હું.

અબિજ—કુરીજ મેં ગુલા લગા હય. (શમીમકા આના)

યુસુફ—આધે (અબુજકા જાના) શમીમ તુમને મુઝે કિસગંજબમેંડાલ દિયા ?

શમીમ—કયું કયું ખબર તો હય.

યુસુફ—ક્યા કહું મુઝે કહે તે હુવેલી હિજળ આતા હય.

શમીમ—તુમ્હે હમારી કસમ કહેા તો !

યુસુફ—(હંસકર) તુમ્હારે ખાલાનદલાઈ અજળ જે તુમ્હારે શૌહર હોને વાલે હય મેરે આશકે દિલદાદા હય જન ખોનેપર આમાદા હય

શમીમ—(હયરાન હોકર) ખુદા ખયર કરે એક અનાર ઓર દો બીમાર થે ક્યા આજર.

યુસુફ—મુઝે ખુદ પરેશાની હય કે કહીં દો બીમારોંમે એક અનાર કે દાંને ન ખિખરતે શિરે.

શમીમ—પ્યારે યુસુફ:-

થેહ તેરી અશમેં કુસૂંગરમેં કમાલ અચ્છા હય.

એકકા હાલ ખુરા એકકા હાલ અચ્છા હય.

યુસુફ—પ્યારી શમીમ અગર થેહ રાજ ફાશ હોગયા ઓર કુચ્છ ગડ-ખડ મચી તો હમારી જાન ન સમજના.

શમીમ—અરે મંચ તુમ્સે પહેલે ગોશે કૃષ્ણમેં પનાહ લેનેવાલીહું. તુમપર સદકે હોનેવાલીહું.

યુસુફ—ખયર અબ મુજકો ચાહીયે કે અપને ફરેબકી કમંદ ઉસ્કી ગરદનમેં ડાલકર ઓર તકરીરકે જલમેં ઉસ્કો ફાંસકર ધસ ખાત-પર મજબુર કરું કે જે મંચ કહું વોહ ઉસ્કો કરના પડે.

શમીમ—તો ક્યા થેહ કહોંગે કે મંચ મર્દ હું. ઓર શમીમસે મેરી શાદી કરાદે.

યુસુફ—કહુંગા તો થેહી મગર સાથ તરકીબ ઓર હિકમતસે.

શમીમ—ક્યા કહું મેરી તો અકલ હયરાન હય.

યુસુફ—જબ તુમ્હારી અકલ હયરાન હય તો મેરી અકલપર ધસ કામકો છોડ દો. ઓર સમજ લો કે એક શેરપર કે જે હમારે માર-ડાલનેકો ચલાઆતા હય ઉસપર નીશાના લગાતે હય. અગર લંગ ગયા તો ખયર ખચ ગયે વનાં ઉસ્ને તો મારહી લિયા હય.

શમીમ—ખયર તુમ્હે એખતીયાર હય.

લડકી—આપકો છોટી બેગમ સાહેબા બુલાતી હય.

(સખકા જના.)

બાળ દૂસરા-પરદા છટા.

જલ્દસા.

ઈસાક—તો ક્યા નવ્વાળ સાહબ આયેંગે નહીં.

અજગરઅલી—નહીં વોહ આતે તો જુર મગર કોઇ કામ અયસા નીકલ આયા જુસ્કી વજહસે રૂક ગયે.

ઈસાક—ખૂબ આખીર ઉન્હે એ તો ખીયાલ કરનાથા કે નસીમઆરાબી ઉન્હીકી ભાનજ હય. જુસ્કી શાદીકી યેહ દાવત હય.

વાહીદ—ખખુદા નવ્વાળ સાહબકા મુસમ્મમ ધરાદાથા મગર મજબુર ઉન્હે રૂકના પડે.

ઈશાક—ઔર સીફ આપહી આયે હંય, નાશાદ વગયરા કોઇ નહીં આયે ?

વાહીદ—જવોહ સબ આતેહી હેંગે. લીજયે યાદશ ખખુર ઉસ્તકુદદૂસ ઔર નાશાદ તશરીફ લારહે હંય.

ઉસ્તકુદદૂસ—ગુટમીન જેન્ટલમેન.

અજગરઅલી—ગુડ ધવનીંગ આઓ મીસ્ટર ઉસ્તકુદદૂસ.

ઉસ્તકુદદૂસ—યસમીન કમાન.

નાશાદ—(ખુદસે) દોનોફિકે અંગ્રેજ કે અચ્છે રહે; યસમીન કમાનબી અચ્છારહા ઔર ગુડમીનબી અચ્છારહા.

વાહીદ—જનાબ મીસ્ટર સાહબ યેહ હમારે નવ્વાળ સાહબકે ખાસ આદમી મીસ્ટર ઉસ્તકુદદૂસ સી આઇ ઇ ઇ હય.

નાશાદ—સી આઇ ઇસેયે મતલબ હય ગોયા મુજરસમ સિયાહી હય.

ઈસાક—(હાથ મીલાકર) હા ?

ઉસ્તકુદદૂસ—આપકા મિળજ ગુડ હય.

ઈસાક—ખીલકુલ અચ્છા હય. આપકા મીળજ કયસાહય.

ઉસ્તકુદદૂસ—યસ વેરીયસ.

ઈસાક—યે અંગ્રેજ ખૂબ ખોલ્તે હય.

અજગરઅલી—સાહબ યે બડે અંગ્રેજદાંશખસ હય. ઇન્કા ચલના ફિરના સોના બચકના ખાના પીના સબ અંગ્રેજ મેં હય.

ઈસાક—ખૂબ બડે કાખીલ શખસહય.

નાશાદ—ઇન્કા જુક હય.

અજગરઅલી—હા ઇન્દી ખરે બે દુમકા જી હય.

નાશાદ—જનાબઈની કાબિલાયતકા કયા જી હય તમામ શહેરકે માર-
કીટ ઇન્દોને પાસ કિયે.

વાહીદ—ઔર યેહ નહોં કહેતે હો કે મેઝહાઉસકે ફુલ એકજમીનેશનમે
તમામ યુનીવર્સીટીમે ફસ્ટ આયે હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—થેક્સ ! થેક્સ !

ઇસાક—તો આખ્યે કુરસીપર તશરીફ રખીયે.

ઉસ્તકુદદૂસ—યસ ચલીયે ચલીયે.

નાશાદ—લગાદો ઉસ કુરસીપરબી સીયાહીકે નંખર.

ઇસાક—કયું જનાબ આપને અંગ્રેજી તો પડી મગર નામ અપના ઇંગ્લીશ
ઇસ્ટાઇલકા નહોં રખ્યા !

ઉસ્તકુદદૂસ—જી મેરા નામ ઇંગ્લીશબી હય. ઔર દેસીબી હય. મુજકો
દેસીમે મીસ્ટર ઉસ્તકુદદૂસ કહેતે હય ઔર ઇંગ્લીશમે
ફૂલ કહેતે હય.

ઇસાક—અચ્છા આપકો અંગ્રેજીમે ફૂલ કહેતે હય ?

અજગરઅલી—ભાઈ નામતો તુમ્હારી શકલપે જોખ દેતા હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—થેક્સ. આપકા ઇનાયત હયં.

ઇસાક—હા ઔર કયું સાહબ આપકે બાપકા કયા નામથા ?

ઉસ્તકુદદૂસ—મેરે કાધરકા દેસી તો આલુ બુખારા હય ઔર ઇંગ્લીશમે
ઉન્કો ડેમ કહેતે હય.

વાહીદ—અચ્છા જયસે તુમકો અંગ્રેજીમે ફૂલ કહેતે હય અયસે ઉન્કો
ઇંગ્લીશમે ડેમ કહેતે હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—જીહાં વોહતો બડે વેલનોન શખ્સ હયં.

ઇસાક—બેશક વોહ કયા તુમ્હી મશહૂર હો હમતો તુમ્હારા મુદ્દતસે
નામ સુનતે થે.

અજગરઅલી—મગર યે કયા માલુમ થાકે તુમ્હી બાપ બેટે ડેમફૂલહો.

ઉસ્તકુદદૂસ—અજી મય કયા કહુ યેહ સબ આપહીકા નામ હય.

અજગરઅલી—નહોં નામ તો આપ અપનાહી રખીયે મય તો અય
સેહી તાબેદારહું.

ઉસ્તકુદદૂસ—આદાબ આદાબ વેલ મીસ્ટર શમશાદ યુ ઇસકુદર લેટ
કયું આયે.

શમશાદ—જી મુઝે કામકી વજેહસે દેર હોગઈ (કોટ ઉતારકર ટાંગદેના).

ઈસાક—કાઈનીંગે કમમેં અલીયે.

ઉસ્તકુદદૂસ—અરરર તેરે કોટકા સલ્વાનાસ હો જાય હાય ગુજુગ્ય કર દિયા

વાહીદ—મીસ્ટર કુલ આતે હો? યાવહી ખડે રહેં ગયે.

ઉસ્તકુદદૂસ—હાં હાજર હોતાહું. એક ખાત યાદ કરતાહું.

ઈસાક—ખાત ફિર યાદ કરના પહેલે ખાના ખાલો.

ઉસ્તકુદદૂસ—આપકી ફસમ અલી આતાહું.

{ સલોકા જના ઉસ્તકુદદૂસ શમ્શાદકા કોટ બદલ લેતા
{ હય—શમ્શાદકા અના.

ખીરાદર—અરે ધરકા નાસહો મેરા કોટ કિસને કાલા કરદિયા.

અજગરઅલી—અરે યાર યે સિયાહી મોઝેપર અસી હય.

વાહીદ—બેશક મેરીબી આસ્તીન સીયાહ હય.

ઈસાક—મીયાં મેરે દોનો હાય કાલે હંય.

અજગરઅલી—માસ્ટર યાર યેહ કુરસીબી સીયાહ હય.

વાહીદ—મીયાં વોહ ટેબલ સબ સીયાહ હો ગઈ.

ઉસ્તકુદદૂસ—યેહ કોન પાળ શખ્સ હંય તમામ જલસેકા નાસ કરદિયા.
શેમ! શેમ! વેરી શેમ.

વાહીદ—મીયાં યેહ હજરત હય યેહ શમ્શાદ.

શમ્શાદ—મીયાં કયું બકતે હો મેરે કોટમેં ક્યા હય.

ઈસાક—(હાય લગાકર) યેહ ક્યા હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—મીયાં અયસા કોટ પહેનકર આનેકી ક્યા જુરત નથી.
શેમ શેમ વેરી શેમ! (ખુદસે) યા ગોડતૂને બાલ
બાલ બચાયા.

અજગરઅલી—શમ્શાદ હમ તમામ કપડેકી ફીમત તેરે બાપસે લેગે.

શમ્શાદ—અચ્છા ભદયા હુંગા. મેરા કોટ બદલા ગયા હય. દેખો યેહ.

મેરા કોટ નહીં હય. યેહ તો કિસીકા તાજુ રંગા હુવા હય.

મેરાતો સર્જકા કોટ હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—(આપના કોટ દેખકર) સર્જકાતો મેરાબી હય.

શમ્શાદ—તો બસ યેહી હય. ઉસ્તકુદદૂસ યેહ મેરા કોટ હય.

ઉસ્તકુંદદૂસ—મેશક યેહ કાટકી સીયાહી ઓર યેહ ખાતોકી સફાઈ અરે
જાવમીયાં દુખમરો શેમ શેમ વેરી શેમ.

નાશાદ—કયું યાર કયસા રંગ રહા.

ઉસ્તકુંદદૂસ—ચુપ રહો બહોત અચ્છા રહા.

ઈસાફ—કયું મીસ્ટર ખુલ યેહ કયા ફિસ્સા હય.

ઉસ્તકુંદદૂસ—કુચ્છ નહીં આપસકે મામલાત હયં. માઈન્ડ યોરબિજનેસ.

શાશાદ—આપસકે મામલાત હય યા કોટકા ઘોટાલા હય.

કયું ભાઈ નાશાદ! સચ ખાતાઓ કયા ખાત હય.

નાશાદ—કુચ્છ નહીં ઈન્કે પાસ કાલા કોટ નહીં થા, ઈસ લીયે ઈસ્ને
યેહ સુક્રેયદ કોટ મુજસે રંગા હય.

ઈસાફ—હંય કયા ઈસ્ને કોટ રંગવાયા.

ઉસ્તકુંદદૂસ—અચ્છા ગુડખાઈ.

ઈસાફ—અરે ગુડખાઈકે ખચ્ચે જાતા કહા હય ?

ગાના.

સખ— માર ખાઓજી માર દેદો કોટકે દામ બદકાર,

ઉસ્તકુંદદૂસ—કિસ્કો મારતે હો યાર હું મયે દોસ્તદાર,

સખ— પીટપાટ કે અચાર કરદો મિલકે યાર—માર૦

ચાલ ખાજ જાલ સાજ હય તૂ ખાર જાર,

ઉસ્તકુંદદૂસ—શેમ શેમ ગોયૂ ડેમ લિખલો નેમ ઉધાર,

સખ— લાલચ કે બન્દે કો આંખો કે અંધકો,

ઉસ્તકુંદદૂસ—તુમ તો હો સખ ગેવાર. —માર૦

(સખ જાના)

—:o:—

બાબ દૂસરા—પરદા સાતવા.

અજીજકા મકાન.

શમીમ—ખારે યુસુફ અજીજસે હમારી શાદીકા ફૂલ લેલો જીસ્તરહ
હોસકે જલ્દ ઈસ કામકો અંજામ દો-

યુસુફ—હાં, લો. વોહ આ રહા હય. અબ મુઝે તનહા છોડ જાઓ.

અજીજ—મિત્ર સાહબ આદાબ અર્જ હય;

યુસુફ—સલામ ! સલામ ! આવ કહો કયસે હો ?

અજીજ—કયા કહું:—જવાની આઈ તો પયગામે મૌતલી આયા;
અજલકા નામ પેહ કિરને સબાબ રખ્યા હય.

યુસુફ—પ્યારે અજીજ હમલી રાતભર તુમ્હારી યાદમે તડપા કિયે,

અજીજ—યા અલ્લાહ તુને ખૂબ સુની. મેમ સાહબ બેશક પેહ મેરી
ઉલ્ફતકા અસર હય કે જિરને આપકોલી બે ચયન રખ્યા.

કયા ખૂબ મેરે ઇશ્કકા ઉનપર અસર ન હો,

વોહી લગાએ ચોટ ઉન્હીકા ખબર ન હો.

યુસુફ—મગર હમ અબતક નહીં સમજાકે પેહ કયા ચીજ હય. જરને
રાતભર તુમ્હારી યાદમે પરેશાન રખ્યા.

અજીજ—હાય ઇન્હી ભોલી બાતોને તો મુઝે બના રખ્યા હય. અજી
સાહબા ઇસીકા ઇશ્ક કહતે હય.

યુસુફ—ઓ તો ઇશ્ક અચ્છા ચીજ નહીં હય.

અજીજ—અજી હુજૂર ઇશ્ક ઓર મોહબ્બતકો ખુદાને બડા મરતબા
દિયા હય:—ઇશ્કસે બેહતર નહીં કૌનો મકા મેં કોઈ ચીજ.

લેકિન ઇશ્કે વાસ્તે દરકાર હય ચશમે તમીજ;

બંદગાને બારગાહે ઇશ્ક હય હરદિલ અજીજ.

ઇશ્ક વો સરકાર હય જિસ્કી ગુલેખાં હય કનીજ.

યુસુફ—વેલ ! પેહ બાત હય તો હમલી આશકકા દિલ નહીં દુખાયગા
ઓર અગર તુમ હમારા આશક હય તો તુમલી હમારા દિલ
ન દુખાઓ.

અજીજ—તૌબા તૌબા મંચ ઓર આપકા દિલ દુખાઉં. કલી નહીં.

અજી અગર આપ કહે કે તુ અપની જાન કુરબાન કરતો

અયસી અયસી સૌજનનેલી કુરબાન કરનેકા તૈયાર હું.

યુસુફ—(ખુદસે) રાસ્તેપર આતા જતા હય.—તો કયા હમ જો બોલેગા
તુ બજા લાયગા !

અજીજ—જહાં.

યુસુફ—અગર હમ પેહ કહે કે તુમમિ સખ નડર હમારે બંગલેપર જાઓ તો?

અજીજ—હાં હાં મંચ પેહલી કરનેકા તૈયાર હું.

યુસુફ—તો તુમ અયસા કયું કરતે હો ?

अनिज—छस लीये के मुजे तुम्हारा धरिङ्क हय भंय तुम्हें माहता हूँ।

मुसुङ्—और हिरने दुम डिलडारसे डिल आनुर अन नयगा टा।

अनिज—कली नहीं। भंय अच्छी तरह जानता हूँ के जे कोर आश-
ङ्की डिल आनुरी करता हय। वोह छस दुन्यासे नामुराद भरता
हय। मगर जे कोर किसीकी हालतपर तरस पाता हय वोह
अपनी मुरादहोना जहानमें पाता हय।

मुसुङ्—हीयर! हीयर! शायाश! अच्छा अलुङ्क इर्ण करो के हम
मर्द हय, और हमको दिलने मजबुरकिया, और सममिस अन-
कर तुम्हारे या आया तो हम जुर्म कियां।

अनिज—(हंसकर) भाशा अल्लाह आपने अपने छपर भूषभिसालदी।

मुसुङ्—नहीं नहीं मिसाल नहीं तुम धरको थोड़ीसी दरेके लीये सय
समजलो (पूछसे) और हयली सय।

अनिज—हां हां तो धरमें कोर हरज नहीं। येह सय आपने दिल
या महोज्जतकी जातीर किया हय।

मुसुङ्—अच्छा देजो तुम्ही आशङ्क हमली आशङ्क अगर हम अपने
कौलसे प्राभीससे हिरगा तो उस पूदासे हिरगा निरने जमीना
आरमान बनाया, और अगरतुम हिरतो?

अनिज—हंय हंय अलु अगर भंयली अपने कौलसे हिंते। उस
पूदासे हिं. जे अंटे और दगा जानोंको जहन्नमकी सज
देता हय।

मुसुङ्—तो अय हम जे कहगा तुमको करना पडेगा।

अनिज—मंनूर.

मुसुङ्—देजो सांचो हिर हिरना नहीं।

अनिज—

वाअदा जे किया हय विसे दराही कइंगा।

भंय कौलसे अपने नटलाहु नटलुंगा।

मुसुङ्—अच्छा प्यारे अलुङ्क मानलोके अगर थोड़ी दरेके लीयेभय मर्द
होअड तो क्या उस हालतमेंही अपने सय्ये कौलपर
कायम रहोगे?

अनिज—मिसा साहय आप येह मिसाल हरदङ्का भूष्य देती हय।
अलु साहया आप अक वक्त नहीं पलके पलतर दङ्का मर्द
हो नय तोही कौलका धङ्का कइं.

સુસૂફ—ગહતરકી જૂરરત નહીં હય ફકત એક વફતકે લિયે. માંન લોકિ
મંચ એક શરીફ ખાન્દાનકા લડકા હું શમીમખ્યારકિ ઇશ્ક ને
મુઝે પાગલ બના રખ્યા હય.

અજબ—અજબસ ઇસ ઝગડેકો હટાઇયે ઔર મુઝે અપને કલેજેસે
લગાઇયે:—

નિગાહે લુફ્તે અય ગયરતે કુમર દેખો;

મિલાઓ આંખ જરા મુજકો એક નજર દેખો.

સુસૂફ— લો તુમ્હી ગૌરસે પ્યારે જરા ઇધર દેખો.

મદમ તો દેખ ચુકે થે યેહ સોલજર દેખો.

રૂબસો.

આખ દૂસરા તમામ.

—:—

 GOPALDAS

BARFIVALA

SWEET MART.

Telephone No 1107, C. P. Tank Road,
BOMBAY.

(જુના) ગોપાલદાસ
બરફીવાલા અને
મીઠાઈવાલા.

ટેલીફોન નં ૧૧૦૭.

૪૦ કાવસજી પટેલ તલાવ.

(જુના) ગોપાલદાસ
બરફીવાલા આણિ
મીઠાઈવાલા,

ટેલીફોન નં ૧૧૦૭

૪૦ કાવસજી પટેલ તલાવ.

બાબ ત્રીસરા-પરદા પહેલા.

અજીજકા બાગ.

ગાના.

યુસુફ—કરમ કરે તુહી કરમકી બારી,
તેરો નામ જપત હું પરવર દીગાર.
ધરતી આકાસ સગ કુચ્છ તેરો,
જગતકો પાર કરન હાર.—

યુસુફ—(પીછેસે શમીમકી આંખપર હાત દેકર) જી સરકાર મુશ્કિલ
આસાન હુઈ શુક કિજીયે.

શમીમ—ફરમાધયે.

યુસુફ—બાત યેહ હય કે અજીજ એક બહોતહી શરીફના ખિયાલ ઓર
માઅકૂલ પસન્દ આદમી હય.

શમીમ—બેશક માઅકૂલ પસન્દ તો ધસીસે ગૃહિર હોતા હય કે ઉસ્ને
આપસી મઆકૂલ લેડી કે પસન્દ કિયા.

યુસુફ—(હંસકર) વાહ તુમ્હારી તખીયતમે હર વકત મજાક હી રહેતા હય.

શમીમ—મજાક કયસા ? કયા જૂટ હય ? અજીજ તુમ્હારા આશકે ગૃર
નહી હય ! તુમ ઉસ્કે માશુક તરેહદાર નહી હો.

યુસુફ—બખુદા મયને એ આશકો માશુકકે અલફાજ કબી ઇસ્કૂલમે
બીનહી સુને.

શમીમ—યેહ તો ગલત હય જખ ઇસ્ક ઉત્રમે લોગ આશકીસે બાજ નહો
રહે તે તો ઉસ ઉત્રમેતો તૌબા હય બાલાઇકે લચ્છે હૅંગે.

યુસુફ—જી નહી બાલાઇ કે લચ્છે તો આપહી હયં.

શમીમ—અગર મંચ અયસી હોતી તો તુમ્હારી તરાહ લોગ મેરે ગિર-
વીદાન હોતે !

યુસુફ—(હાથ જોડકર) લિલ્લાહ મોઆફ કરો.

શમીમ—(મસ્કુરાકર) માફ કરનેકે ફાખીલતો નહી હો મગર ખયર હાવો
મોઅમેલા કિસ તરાહ તય હુવા.

યુસુફ—હુવા કયા? મયને કૌલો કરાર લેને કે બાદ યેહ ફરજીયાત સાથે
ઉતાર કર અપના અસ્લી જલ્વા દિખા દિયા ઔર અજુજસે
વાયદા કરા લીયા કે વોહ ઇસ કામમે હમે મદદદે.

શમીમ—ખર ખુદાકા શુક ઇસ કામકે તય હોનેકી તો ખુશી હુઇ મગર
અજુજકી નાકામીયાબીકા રન્જ રહા.

યુસુફ—આપ ન ઘબરાઇયે.

શમીમ—લો વોહી આતે હય અબ ઇન્કે સામને જરા સંભલકે
શુકતશુ કરના.

અજુજ—(આનકર) આદાબ અર્જ જનાબ મિસ સાહબ.

યુસુફ—(હંસકર) આદાબ અર્જ હય આઇયે તશરીફ લાઇયે.

અજુજ—કહીયે આપકા મીગનજ કયસા હય?

યુસુફ—જહાં આપકી ઇનાયત હય.

અજુજ—મેરી ક્યા ઇનાયત હય.

યુસુફ—કયું નહીં આપકીહી ઇનાયત હય.

અજુજ—ખુબ લઈ શમીમ તુમહારી માશુક સાહબા આજ કયસી ખાતે
કર રહી હય.

શમીમ—જહાં જાને યેહ આજ કયસી ખાતે કરતી હય.

યુસુફ—લો શમીમ આપકા શુકરીયા અદા કરો ઔર.....

અજુજ—નહીં કયા જુરુરત હય. ખર અબ મંચહી ઇસ રાજકા જાહેર
કરતા હું યેહ તુમહારે નફલી મીસ સાહબ એક મેરે સચ્ચે ઔર
સાદીક દોસ્ત હય. લેહાજા ઇન્કા ઇરાદા તુમસે શાદી કરનેકા
હય. ઇસલીયે જો કુચ્છ મેરે ઔર તુમહારે દરમીયાનમે ફરજ
ખાયાલાત કાયમ હુવેથે ઉન્કો મંચ વાપસ લેતા હું. ઔર
આજસે તુમકો હકીકી બહનસે જ્યાદા સમજુંગા.

શમીમ—(જુકકર) આદાબ અર્જ હય. વાહ કયા કહેને હય.

મરદ અપને કૌલસે હોતે નહી હય સરનિગું.

આરમાં અયસૌહી કે બલપર ખડા હય બેસિતું.

યુસુફ—બેશક:—ગયરકા ખુદ દર્દ કરતા હય જો અહેલે દર્દ હય.

જો મુસીબતમે કિસીકા સાથ દે વોહ મર્દ હય.

અજુજ—ખર યેહ તો હો લીયા અબ યેહ ફરમાઇયે કે કયા તરકીબ
કરની આહીયે.

युसुइ—हां अय यहाँसे मकानको चलना याहीये.

अजुज—किसे मकानको शमीम के यहाँ या अपने यहाँ ?

युसुइ—येहतर तो येही होगा के आप लोग मेरे मकानको यहाँ और वहाँ मेरे वालेदेनकी रायका अन्दाज़ लेकर फिर आप अपने ખાલુ साहयसे इसका तज़कीरा करे.

अजुज—हां येह तो ठीक हय. मगर शमीमको कहां रहेना याहीये.

युसुइ—छन्को भरदाना लीयासमें हमारे साथ चलना याहीये या कौछ राह अताछये.

अजुज—अस अस येह आत भीलकुल ठीक हय.

शमीम—तो जला मंय भरदाना लीयास किस तरह पहेन सकती हूं.

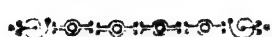
युसुइ—उ ज़स्तरह मंयने जनाना लीयास पहेन लीया हय.

शमीम—(मुस्कुराकर) अयर.

अजुज—तो यलो शमीम तुम और भीस साहय दोनों वालीदासे हमारी धन्यगत लेलो और सुयेही चल दो.

शमीम—येहतर हय.

अजुज—यहीये भीस साहय सरकार दब्लावा ड़ेओकी ખાલા.
(सयका गना).

आय तीसरा—परदा दूसरा.

—:0:—

उस्तकुदहूसका मकान.

शमशाह—भीणी कलतो तुम्हारे शौहर उस्तकुदहूसने काले कोटका मुण-पर धन्यम लगादिया.

यकोरी—अय कलमुवेकी सुरतपर आइ ड़ेइं तुने न उसे पकड़वा दिया.

शमशाह—हा लोगोने उसे ज़होत मारा पीटा, मुणसे तो कुच्छ किसीने कहा नहीं.

यकोरी—यल अयछा हुवा.

शमशाह—हा प्यारी अय कोछ और भीलनेकी सुरततीकालती याहीये.

यकोरी—कयुं कयुं क्या कुच्छ उस्तकुदहूसका ओइ हय ?

શામશાદ—હાહા અબવોહ કિસિરોજ હમે યહાં દેખ લેગાતો બડી ગડ-
બડ હોગી, ઇસલીયે મંચને એક જગા સોંચલી હય.

ચકોરી—કૌનસી કયા કોઈ ફિજાકી જગા હય.

શામશાદ—અજી બડી ફિજાકી જગા હય. ઇસ્ટેશનકા વેટીંગરૂમ હય.

ચકોરી—તો વોહતો મુસાફરોંકે લીયે હય હમેં તુમ્હેં કોઈ મનાતો નહીં કરેગા.

શામશાદ—નહીં કોઈ મના ન કરેગા. ઇસ્ટેશનકે બડે બાબૂસે ઓર મુજસે
બહોત દોસ્તાના હય.

ચકોરી—બસ તો ઠીક હય.

ગાના.

ચકોરી—

સજન જનો દિલ વેટીંગ રૂમકો.

હમ તુમ ચલદેં હિલમિલકે દિલબર દિનબર સયર કરેંગે.

ધર ભરકે જરજરકે મરેંગે.—હમતુમ ચલદેં.

સયરકી ખાતીર મન લલચાવે.

ધરમેં બચઠકર જ્યા ધબરાવે.

જયસે જાન્વર કુંયદમેં ફૂંસકર જન્દગી.

આપની મુક્ત ગવાવેં.—હમતુમ ચલદેં.—

આજ મંચ ઉરસે ખાલાકે વહાં જાનેકા બહાના કરૂંગી. ઓર તેરે સાથ
શામકો જુરર ચલૂંગી વહાં ઉસમુવે ઉસ્તકુદદૂસકી હવાબી નહીં પહોંચ સકતી.

શામશાદ—અજી તૌબા તૌબા વોહ તો ફતર્હ બગલોલકા બચ્યા હય.
ઓર મંચ ?

ચકોરી—તુતો મેરે દિલકા ટુકડા હય. જબલા જબીલા સજલા રંગીલા
તુકીલા રસીલા ચટકીલા મટકીલા.

શામશાદ—ઓહોહોહો બીબી તુમને તો સારે એ બી સી ડીકે હર્ફ ખતમકર દિયે.

ઉસ્તકુદદૂસ—(આનકર) એ બી સી ડી.

શામશાદ—માર ડાલા અરે યેહ કહાંસે આયા અલ્ફાબેટકા સાલા.

ચકોરી—(હાથ મલકર) હાય હાય કિવાડ બંધ કરના ભૂલ ગઇ.

ઉસ્તકુદદૂસ—એફ ! એફ ! હયફ ! અજી જનાબ ડબલ્યુ એટ વાઇ
આપકી કમબખ્તી યહાં કયું લાઈ.

શામશાદ—મય આપસે કલકે કોટકી નિસ્ખત માફી માંગને આયા થા.

ઉસ્તકુદદૂસ—તો મોઢી માંગને મુજસે આયે થે યા મેરી જોડસે ?

શમશાદ—નહીં આપ થે નહીં ફિર મંચ બાબી સાહબસે ખાતે કરને લગા.

ઉસ્તકુદદૂસ—ખૂબ, બાબી સાહબકા અચ્ચા તુમહારે લીએ ખાતે કરનેકા
બાબી સાહબકા લાયા હું.

શમશાદ—ખૂબર સાહેબ નારાજ મત હો મોઢું કરો.

ઉસ્તકુદદૂસ—નારાજ હોનેકી ખાતલી હય. તુમ નહીં જાનતે કે કીસી

દોસ્તકે પીછે ઉસ્કે મકાનપર નહીં જાના ચાહીયે—

દોસ્તોકા ફેર્જ સુનલો કટકટા કર કાનકો;

દોસ્તકે પીછે ન જાના ચાહીયે દોસ્તકે મકાનકો.

શમશાદ—અચ્છા આદાબ અર્જ હય. (જાના)

ચકોરી—મીયાં તુમને શમશાદકો તો જો કુચ્છ દિલમેં આયા કલ સુનાયા
મગર યેહ ખિયાલ ન આયા કે સાથ ઉસ્કે એક પાકબાજ
ઔરતપરબી ઇલ્જમ આતા હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—હાં અયસી હાલત મેં ખિયાલ નહીં રહેતા હય.

ચકોરી—ખૂબ મીયાં આજ મુઝે મેરી ખાલાંક વહાં જાના હય. ઇસલીયે
તુમ અપને ખાનેકા બન્દોબસ્ત કરલેના, ઔર દેખો ભૂકે ન
રહના નહીં તો મેરા દિલ કબાબ હો જાયગા.

ઉસ્તકુદદૂસ—નાના તુમ રંજ ન કરો મંચ સબ કુચ્છ સમજલુંગા.

ચકોરી—(જાતે જાતે ખુદસે) આજ તો ઇસ્કી ઇસ્ટીમ બડે જોરપર
હય. ખુદા ખૂબર કરે. (જાના)

ઉસ્તકુદદૂસ—યેહ મામલા કયા હય. હજારતે શમશાદ ઔર ઇબ્નની
બકી જોડકો એ બી સી ડી પકાએ. અબ કયા ખિયાલી
પુલાવ પકાએ, કિધર જાયે ખૂબર દેખાજાયગા. એ કહી
હાતમેં હુકમ ઉસ્તાદ પ્રોપ્રાયટરકેસે ફના કર હુંગા. મુઝે તો
કુચ્છ અપને મરનેકા ખોઈ હી નહીં હય.—

મનમ ઉસ્તકુદદૂસ શેરે નર;

બલા ચીજ કયા હય વો શમશાદ ખર;

અગર મિલ ગઈ કુચ્છ મુઝે બદ ખૂબર

નિકાલુંગા ડોસે ફિર સારી ટરટરટરટર.

નાશાદ—(આનકર) ટરટરટરટર સીડીપન જોરપર હય.—દોસ્ત સલામ.

ઉસ્તકુદદૂસ—અણેકયુંબે અહમકક કટેરે. ક્યા તુબી મેરી જોડેકો આખી
સી ડી પડાને આતા હય.

નાશાદ—હટબના ધાંસવાલી ! મીયાં કાટ ખાયેગે.

ઉસ્તકુદદૂસ—હં મારખાલુંગા.:

મનમ ઉસ્તકુદદૂસ ચું શેરેનર;

બલા ચીજ ક્યા હય વો શમશાદ ખર.

નાશાદ—બલા મુઝે ક્યા માલૂમ કે આપ ખર હય, કે શમશાદ ખર
સુનાઓ યેહ ફિરસા મુઝે સરખસર.

ઉસ્તકુદદૂસ—ખાત યેહ હય કે આજ શમશાદ તનહા હમારે મકાન કે
અંદર ચલા આયા.

નાશાદ—તનહા મકાનકે અંદર ન આતા તો ક્યા ફ્રોજકો હમરાહ લાતા.

ઉસ્તકુદદૂસ—બઈ તુમ સમજતે નહી હો. મીયાં મેરી ગયર મૌનૂદ-
ગીમેં ચલા આયા.

નાશાદ—ઓહો આપકો આજ ખખર પડી ? યેહ ખૂરા ક્રિયા. ઉસે
લાજમ નહી થા.

ઉસ્તકુદદૂસ—ખયર દોસ્ત અગર શમશાદકો મેરી ખીવીસે ખાત કરતા
પકડવા દો તો પાંચ રૂપય મુજસે લેલો.

નાશાદ—હાં અચ્છા તો લાવ, બયાનેમેં કુચ્છ દિલવાઓ.

ઉસ્તકુદદૂસ—(એક રૂપીયા દેકર) લો યેહ શમશાદકી ગીરફતારીકા
બયાના હય અબ તુમહારે ચાર રૂપય રહે.

નાશાદ—હાં દોસ્ત ઔર બી ભેદ સુનાઉં તો ?

ઉસ્તકુદદૂસ—તો પાંચ કે દસ.

નાશાદ—અચ્છા તો આજ શમશાદ મુજસે કહેતાથા કે મંચ નજ્વાબ
કે વહાં નહીં જાઉંગા. મગર અપને ઇબ્નદ ઇસ્ટેશનકે વેટીંગરૂમમેં
મીલુંગા. અગર કોઈ ખાસ કામ હોતો. મુઝે વહીં મીલના.

ઉસ્તકુદદૂસ—ઉં ! જખ્હી ખીવીખાલાકે ઘર જાનેવાલી હય. ખયરનાશાદ
મંચને એક તરકીબ સોંચી હય. મય કુચ્છ દેરમેં આઉંગા.
ઔર ફિર હમતુમ દોનોં શમશાદકે ઘર જાયેગે. બાકી હાલ
ફિર સુનાઉંગા.

નાશાદ—બહોત અચ્છા.

ઉસ્તકુદદૂસ—દેખો ભૂલના નહીં ખીયાલ રખના.

નાશાદ—અજી કોઈ કહનેકી ખાત હય. તુમસે જ્યાદા મુઝે દસ રૂપયકા ખીયાલ હય

ઉસ્તકુદદૂસ—(મુછોંપર તાવદેકર)

મનમ ઉસ્તકુદદૂસ પકડા શિકાર;

કહાં જાએગા દમસે અખ વો નાખકાર.

ચકોરી—(ખુદસે) યાઅલ્લાહ ઇસ્કી ચાવી ખતમહી નહી હુઈ—અજીમીયાં ખાના ખાલો.

ઉસ્તકુદદૂસ—એજીમીયાં ખાના ખાલો ? ખાનેકી બચ્ચી ઉસી શમશાદ કે ખુલાલો.

ચકોરી—(રોકર) ઉઠઉં કુએમેં ગીરપડુંગી જહર ખાલુંગી. મર જાઉંગી.

ઉસ્તકુદદૂસ—(ખુદસે) મંચલી અખ જરા જમાનેસાજસે કામલું—અરે મેરી ખીવી મંચ તો તુઝે છેડતાથા ચલ જાનેદે.

ચકોરી—નહીં આજ તક કોઈ મુઝે ખતાતો દે મેરી કિસી તરહકી બદ-ક્યલી દેખી હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—અરે ખુદા ન કરે તુજસી નેક તો જમાનેમેં નહી પયદાકુદ.

ચકોરી—ખયર આમનદા મુજસે અયસી ખાત ન કરના.

ઉસ્તકુદદૂસ—નહીં અચ્છા ચલો ખાના ખાયેંગે મેરી ખીવી.

ચકોરી—મેરે મીયાં.

ખાખ તીસરા-પરદા તીસરા.

—:૦:—

(ઇનાયતઅલી, મુમતાજ, યુસુફ, અજીજવ શમીમકા મૌજૂદ હોના)

ઇનાયતઅલી—અયમેરે લાડલે ફરજન્દ ઇસ દો બરસ કે જમાનેમેં હમારે મરને જીનેકી ખખરલી તુમને નલી. એક કાર્ફતક અપની ખખરીત કાનભેજા.

યુસુફ—જનાખ વાલિદ કયા અર્જ કરે. ખત ભેજનેસે મંચ મજબુર થા વલાયતકા ચેહી દસ્તૂર થા.

અજીજ—કયા ખૂખ આપને વલાયતકા દસ્તૂર બયાંન ક્રિયા હય.

મુમતાજ—ભાઈ જાન તો કયા વલાયતકા ચેહી દસ્તૂર હય કે ઘરકો ખત નહીં ભેજતે !

યુસુફ—અજી ખત ભેજના તો દર કિનાર બહોતસે ધર આકર માં
આપકી શકૂલ નહીં પહેચાન્તે, મંચને તો આપકો પહેચાનલી લીયા.

અજીજ—જહાં યેહ બિલકુલ સહી હય. વહાંકી આખો હવાહી
અચસી હય.

ધનાયતઅલી—ખૂબ ! ખયરભાઈ ખુદાકા શુક્ર હયકે તુમ મુઝે નહી ભૂલે.

યુસુફ—(હંસકર) જહાં મયને વહાંકી હવાકા અપને ઉપર અસર નહીં
હોને દિયા.

ધનાયતઅલી—અચ્છા કિયા. હાંભઈ વલાયતકે કુચ્છ ઔર હાલાત તો
સુનાઓ.

યુસુફ—સાહબ કયા હાલાત સુનાઉં વલાયત તો અજીઓ ગરીબ જગેહ હય.

ધનાયતઅલી—બેશક યેહી સુન્નેમેં આતા હય.

યુસુફ—બસ ખુદાને અપને હાથોસે બનાયા હય યે દેખીયે કે જમીનસે
આસ્માનકો છ ટ્રેન રોજના જાતી ઔર રોજના આતી હય.
(અજીજસે) કયું સાહબ ?

અજીજ—બેશક ઇસ્મેં કયા ઝૂંટ હય ?

ધનાયતઅલી—ઓહો કયા ઠીક હય કયું ભઈ તો ઉસ્મેં કૉનલોગ સફર
કરતે હંય ?

યુસુફ—સાહબબહોતસે દુન્યાસે સફર કરને વાલે હોતે હંય. ઔર ઉધ-
રસેલી બહોતસે આતેહંય—કયું સાહબ.

અજીજ—બેશક સાહબ યે ટ્રેન ઠીક વકતસે જાતી હય ?

ધનાયતઅલી—તો આસ્માન કે દર મીયાંનમેં ઇસ્ટેશન બને હોંગે ઉનકા
કયા નામ હય.

યુસુફ—જહાં બરાબર બને હુવે હંય. દેખીયે નામ ભુલ ગયા હું....

અજીજ—પહેલા સ્ટેશન સોનાપુર ઔર દૂસરા જકશન સ્ટેશન જહન્નમ
ઔર તીસરા ખુદાગંજ ટરમીનસ.

યુસુફ—કુચ્છ નામ યાદ નહીં પડતા ઇસવકત.

ધનાયતઅલી—ઔર ભઈ કિરાયા આસ્માનકા કયા લગતા હય.

યુસુફ—કયું મીસ્ટર અજીજ આસ્માનકા કયા કિરાયા લગતા હય.

અજીજ—કફન ઔર તખ્તોકા હિસાબ લગાકર બતાદો કોઈ સાત પોને
સાત રૂપય હંય.

યુસુફ—જ કોઈ પચોને આઠ રૂપય હય.

धनायतअली—अरे लार्ड किरायाली कुच्छ नहीं हय.

युसुफ़—७ कुच्छ नहीं. साहय और चीज़ें ज़ी ज़ी नज़ास हय.

धनायतअली—हां ज़ेदा कुच्छ और हाल सुनाओ.

युसुफ़—अज्ज्या ज़ान अयसे अयसे पोडर निकाले हय के औरत क़तर्ध
मर्द मालूम होने लगे और मर्द औरत मालूम होने लगे.

धनायतअली—आहो क़माल हय.

अजिज—साहय अक ज़ुता वलायतमें अयसा निकला हय के अक
घन्टेमें ठिस्का पहनकर आदमी दस हज़ार कोस पहोच सकता हय.

धनायतअली—आहोहोहो.

युसुफ़—जेशक और उस टोपीका नहीं कहते हो के आदमी अगर
पहनेले तो वोह किसीका नज़र हीन आय. और वोह सयको दोज़े.

धनायतअली—आहोहोहो.

शमीम—अस लीझाह रहमकरो, ज़यादा जूट अच्छा नहीं हय अत्म करो.

धनायतअली—जेटा युसुफ़ अय हमको तुम्हारी शादीकी ज़होत दिक हय,
सुनाये अक ज़ग़ेह हमारे दोस्तसे वादा हय ठिस्की दिकमे हुं.

शमीम—या अझाह इस जुद्देने येह क्या ज़ात सुनाई हय.

धनायतअली—अच्छा जेटा तुम और येह तुम्हारे यार दोस्त तकाने
सफ़रसे थक हुवे होंगे अय थोड़ी देर आराम करलो फिर युक्तयु
करेंगे.

युसुफ़—ज़होत अच्छा हो आसमानसे गिरे तो भजनरमे अटक रहे.
(वालीद अजिज युसुफ़ का ज़ाना.)

शमीम—(मुम्ताज़से) कयुं साहय येह मालूम हय के युसुफ़की शादी
कहां होगी येह कौनसी निगोड़ी औरत हय?

मुम्ताज़—मुझे नहीं मालूम हय. लेकिन ये निगोड़ीका अलफ़ाज़ आपने
कहांसे सीधा येह तो मर्दोंका महावरा नहीं हय.

शमीम—७ हम लोग ज़े कर्ध अरसमें वलायतसे आये हय तो यहाँके
महावरे और रोज़ मररे क़तर्ध बूल गये.

मुम्ताज़—कयुं साहय येह ज़े हमारे बाधके साथ दूसरे शय्स गये
हय ये कौन हय.

शमीम—७ येह अक रक्षिके लड़के हय. तुम्हारे बाधके दोस्त
कयुं साहय आराम क़मरेको हम धरि होकर चले ज़ायें?

मुग्धा—हां धरती रास्तेसे तशरीफ़ ले लफ़्फ़े आराम करमाधये.

शमीम—भेदतर हय. (जना, अजुनका आना)

मुग्धा—अजुन हालत हय—धिस दिलकी जहां देणी लदी सुरत;
दिले नाहां मयलता हय के यस हम तो येही लेगे.

हाय! क्या सीतमगरकी दिल करेण सुरत हय.

अजिज—हाय हाय:-

वोहनी कमसिन हय धिरे दिलनी हय नाहां अपना;

अकसे अक जियादा हय मयलनेके लिये.

हाय क्या कुम्पणत सितमगरकी दिल करेण सुरत हय.

मुग्धा—(देखकर) आधये तशरीफ़ करमाधये.

अजिज—जहां!—जुकी निरगत युसुफ़ने वाअदा किया हय जुदा करे
वो येही हो.

मुग्धा—छुल्लुल्लु, छुल्लुल्लु, छुल्लुल्लु, जुदा अयर करे येह तो अहोतही
ये रुपे शपस मालुम होते हय.—अजु हुनूर अय सरकार.

अजिज—अ क्या मुजसे करमाया?

मुग्धा—नहीं तो पड़ोसीयोसे.

अजिज—(धिरे धिरे देखके) पड़ोसी तो यहां काई नहीं हय.

मुग्धा—अजु जनाय आपही पड़ोसी हय.

अजिज—अच्छा करमाधये.

मुग्धा—क्या मय येह पूछ सकती हुं के आपका मीनूअ अच्छा हय.

अजिज—जुरुर और मयनी येह कहे सकताहुं के आपकी धनायत हय.

मुग्धा—सरकारका दौलत आना?

अजिज—दौलतआना हमारे साथ हय.

मुग्धा—अजु? आपका नाम क्या हय?

अजिज—देणीये याद नहीं रहा लूल गया हुं.

मुग्धा—अजु साहय हमारी हर आतका जवाय वो लाजवाय दिया
के गोया हम आत करनेके काजीलही नहीं हय.

अजिज—अ हुनूर आपतो सय काजील हय. अलपता मयही
काजील नहीं हुं.

मुग्धा—अच्छा धिस तरफ़ आधये मय कुछ अजु कहे.

अजिज—वहीसे करमाधये कहीं आपके लार्थ आ लयंगे तो मुजे
सप्त नदामत होगी.

સુમતાજ—નહીં ભાઈ તો સો રહે વોહ નહીં આવેંગે.

અર્જુન—યા અલ્લાહ ક્યાં કરે. હાય ગર્જન હોગયા શમીમ આતી હય.

સુમતાજ—શમીમ આતી હય ?

અર્જુન—અજી નહીં આતા હય. વલાયત રહેનેસેં યહાં કે મહાવરે ભૂલ ગયે (સુમતાજકા બલાયે લેના અજીજકા હટખના-શમીમકા આના.)

શમીમ—ભાઈ અજીજ તુમકા તુમહારે દોસ્ત ખુલા રહે હય.

અર્જુન—અચ્છા ચલીયેં (અજીજ વ શમીમકા બના.)

સુમતાજ—અફસોસ દિલકા દિલમેલી રહી આત ન હોને પાઈ! ખૂબર દેખા બયંગા ખુદા માલિક હય.

ગાના.

સુમતાજ—હમરી સુધ દીબ્બેરે માધો, મોરી ખારીસી ઉમરીયા—
ગર તુમ હોતે જલકી મજલિયા, બલ મયં હોતી રે માધો—
સૈયાંકા ફૈસાતી મયં પલમેં, મદન દુઃખ ખોતીરે માધો—
નયન તરસ રહે મોરે નિગોડે દરસ રસ દીબ્બેરે માધો—
ચાતક હમ તુમ ચન્દા. શીતલ કીબ્બેરે માધો-હમરી—

—:૦:—

બાબ તીસરા-પરદા ચોથા.

—૩૩૩૩૩૩૩૩૩૩૩૩—

શમ્શાદકા મકાન.

ઉસ્તકુદદૂસ—તોયેહ દીક માલૂમ હયકે વોહ આજ શામકો વેટીંગરમમેં બયેંગે,

નાશાદ—અરે ભઈ મુજસે ખાસ શમ્શાદને કહા હય બદકે મુજેબી ખુલાયા હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—અચ્છા ચુપ હો બવ વો આતી હય.

નાશાદ—હાં ચુપ હું. (ચટપટીકા આના) બાબી સલામ.

ચટપટી—જીતે રહો. અય નાશાદ ઇત્ને દિનસે કહાયે ?

નાશાદ—યહીંથા.

ઉસ્તકુદદૂસ—અરીનેક બખત સલામ.

ચટપટી—(શરમાકર) હયંં યેહ કૌન હય ?

ઉસ્તકુદદૂસ—મંચ હું ઉસ્તકુદદૂસ આલુખખારેકા લડકા.

ચટપટી—તો આજ કયસે આયે હો ?

ઉસ્તકુદદૂસ—તુમહારે શૌહર શમ્શાદકી ધુર્પત સુનાને,

ચટપટી—હંચ કયસા ધુર્પત ? કયા કોઈ નયા ખટરાગ ફયલાયા હય ?

उस्ताकुद्दूस—हां छिहोने अपनी धुनमें हमें ये वकत छेड़ना थुइ डीया हय.

अटपटी—वोह तो कहते थे के उस्ताकुद्दूस मुजसे भिस्तेही नहीं हय.

उस्ताकुद्दूस—हां अगर भिस्तेही वोह हमारी गत जेगत करे डालते हय.

अटपटी—मेरे भीयालमें तो येह तुम्हारा उतार यड़ाव कुच्छ आता नहीं.

उस्ताकुद्दूस—हां येह उतार यड़ाव तुम्हारी समजमें छि वज्जेसे नहीं

आता हय के तुमने हमारा सम्पूरन किस्साही नहीं सुना.

नाशाद—भीयां अजतक अस्ताधपर अटक रहे हो अन्तरा नहीं कहते हो.

उस्ताकुद्दूस—अच्छा लेतो कहता हूं जरा समझा भीयाल रचना—आत

येह हय के तेरे भीयांने मेरी सय धज्जत आकमें भिलाही
कयुं लर्छ?

नाशाद—पेशक ! जेक धालुर्छ.

अटपटी—मेरे भीयांने तुम्हारी क्या धज्जत आकमें भिलाही येह कय
आत सुनाही?

उस्ताकुद्दूस—आत येह हय मंयतो जेक सीधासादा आदमी हूं मेरी
औरतको दिनहरतने डेरपर लगा लीया हय. कयुं लर्छ ?

नाशाद—पेशक पेशक दो धा लुर्छ.

अटपटी—मेरा भीयां छि डीरमका नहीं हय. वोह किसीको डेरपर
लगाना क्या जने ! वोहतो सयसे अलग कनारेपरही रहेता हय.

उस्ताकुद्दूस—अरी नेकज्जत जितने मछली पकड़ने वाले हय सय
कनारेपरही जल लगाते हय—कयुं लर्छ ?

नाशाद—पेशक पेशक पेशक तीन धा लुर्छ.

अटपटी—लज्जा मुझे ये कयसे यकीनहो मेरा शौहरतो अड़ानेक हय.

उस्ताकुद्दूस—अज छि तरह मेरी औरतभी अड़ानेक मालुम होतीथी
मगर अय मेरी तरह तुम्ही यकीन करलो—कयुं लर्छ ?

नाशाद—पेशक पेशक पेशक पेशक चार धा लुर्छ.

उस्ताकुद्दूस—अरे धन धाओको छोड काँध दूसरी लय अज्जतीयार कर.

नाशाद—हांहां लेले दूसरी ले.

अटपटी—आजिर अय तुम क्या आहते हो.

उस्ताकुद्दूस—येह आहते हय के अपने शौहरको छि आतकी तुम सज्ज दो.

अटपटी—अगर वोह अयसा करता हय तो मंय गुइर उनको सज्ज
हुंगी और तुमभी अपनी औरतको सज्ज दो.

ઉસ્તકુદદૂસ—હાં ચૌરતકે લીયેતો મયને સૌચ રખ્યા હય વોહ કહેગા.
આજ જરા દેખલું ?

ચટપટી—દેખ કહાં લોગે ?

ઉસ્તકુદદૂસ—આજ શામકો ઇસ્ટેશનકે વાઈટીંગરૂમમે દોનોકે જાનેકી
ખબર હય.

ચટપટી—અસતો ચેહ મૌકા હીક હય મુઝેબી તુમ અપને સાથ વેટીંગ
રૂમમે લે ચલો.

ઉસ્તકુદદૂસ—હાંહાં જુરર જુરર.

ચટપટી—અગર વહાં શમ્સાદ પૂછે કે ચેહ કૌન હય ? તો કહ દેનાકે
ચેહ મેરી દૂસરી ખીલી હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—અચ્છાતો આજ શામકો સિક્સ ગજો તૈયાર રહેના.

ચટપટી—હાંહાં જુરર મુઝે ખુદ ફિક હય.

નાશાદ—અસ અસ અખ પાંડેજીકી પત્રામે મત પૂછે કામ ખત્રા ખત્રાયા
પયંતીસ હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—ચલ દોસ્ત નાશાદ ઉફ—

મનમ ઉસ્તકુદદૂસ ન્યારા હું મય.

કે ફરજન્દે આલુખુખારા હું મય. (દોનોં જાના.)

ચટપટી—એશક ચેહ ઉસ્સાસહી માલુમ હોતા હય ઉસ ગરીબમે જુરર
જુલ્મ હુવા હય. મેરાબી નામ ચટપટી ખાનમ નહીં જો અપને
શૌહરકો નાક ચને નચખવાદું.

શમશાદ—(આન કર) ખીલી હમારા કોટ લાય.

ચટપટી—યાઅલ્લાહ ખબર ઇસ વકત ધખરા કયું રહે હો.

શમશાદ—ધખરા ચું રહાહુ કે મુઝે ઇસ્ટેશન જાના હય.

ચટપટી—કયું ઇસ્ટેશનપર કયા હય ?

શમશાદ—એક મેરા દોસ્ત આને વાલા હય ઉસે રીસીવ કરને જાતા હું.

ચટપટી—(ખુદસે) હું મયબી રીસીવ ખીસીવકી ખબર સખ જાન્તી હું
તો ક્યતક આઘોગે ?

શમશાદ—શાયદ સુખ્હ તક આના હોગા.

ચટપટી—(ખુદસે) અચ્છા મુઝે મંચબી શખભર તેરે સાથ હી હું—
(જાહિર) તો મીયાં રાતભર વહાં કયા કરોગે ?

શમશાદ—ચેહી ઉન્કે આનેકી ખુશીમે જલસા વગયરા હોગા.

ચટપટી—તો મીયાં જલ્સેમેં ક્યા ક્યા હોગા ?

શમશાદ—યેહી નાચ રંગ ખાના પીના હોગા.

ચટપટી—તો તુમ નાથ દેખોગે ?

શમશાદ—અસ્તગદ્દિર ઉલ્લાહ મંચ ઔર રંડીપૌંકા નાચ દેખું ! તૌઆતૌઆ.

ચટપટી—(ખુદસે) હાથરે:

મન મયલો તન બિજરો સો, બગલાકોસો ભેખ;

જલસેતો કાગા લલો, બાહર બીતર એક.

બેશક મીયાં તુમકો તો અયસી આતોસે નકરત હય.

શમશાદ—હાં હાં બીવી મુજસે કસમલેલો; બસ આજરમેંબા આંખે
નીચી કરકે નિકલતા હું.

ચટપટી—(ખુદસે) દેખ ખુદા તેરી આંખે નીચી હી કરેગા—(જાહિર)
બેશક બેશક મીયાં.

શમશાદ—અચ્છા તો ઈરિટેશન જાતા હું.

ચટપટી—હાં જાવ (ખુદસે) અપની માલગાડીલી લે જાવ. હમારી એક-
સપ્રેસલી આતી હય.

શમશાદ—અચ્છા ઘરસે હોશીયાર રહેના.

ચટપટી—હાં (શમશાદકા જાના) તુમ અપને સરસે હોશીયાર રહેના. અબ
મુઝેલી તૈયાર હોજના ચાહીયે; ઊસ્તકુદૂસ વગયરા ન માલુમ
કિસ વકત આજાયે. (જાના.)

બાબ તીસરા—પરદા પાંચવાં.

શમીમકા મકાન.

શમીમ—બસબસ આપ મુઝે તો મેરે ઘર પહોંચ્યા દીજીએ ઔર ઈનમેંહ
રખાંનીઓસે માફ કીજીએ.

શુસુફ—હંચ યેહ કયું મલાલ કરતી હો ક્યા દિલમે ખિયાલ કરતી હો.

શમીમ—ખૂબ હમીયે એક ઔયારીકા રોગન મલના ઔર હમારી
હીજાતીપર મુંગ દલનાં.

શુસુફ—અરે ભાગવાંન ખુદાસે ડર મયને ક્યા મુંગ દલી હય કૈનસી
ઔયારીકી ચુડીયા મલી હયે ?

શમીમ—ન દલીતો અબ દલોગે જબ અચ્છીસી દુલ્હન ઘરમેં લાગ્યાગે
તો હમે દિખા દિખા કર ક્યા ન જલાવોગે ?

યુસુફ—અસ લિલ્લાહ યેહ ખાતે જખાનપર નલાઓ અયસે ફિક્રે મુજે ન સુનાઓ ઉસ નખ દુલ્હનકા સાત મરતખા તુમપર કુરખાન કરદું.

શમીમ—(મસ્કુરા કર) યેહ કયું આખિર કલ તુમ્હારે વાલિદને શરમાયા હીયા તુમ્હારે બ્યાહકા બીડા ઉઠાયાહીયા.

યુસુફ—ઓહ ઉન્કે ફરમાનેસે કયા હોતા હયે એહ બુઝાપે કે ખિયાલાત હયે દિમાગકા ખુશકી હય.

શમીમ—ખયર દિમાગકા ખુશકીહી સહી મગર ઈસ તસકીરેકા કુચ્છ ઉન્કી તખીયતસે ઇન્તેહાતો લેના ચાહીયે.

યુસુફ—હાં હાં હુજુર મગર ઈસ ખાતકી ટટોલ અજુજસે કરના ચાહીયે હમે તુમ્હે ઉન્કે પાસ નહિ જના ચાહીયે.

શમીમ—ખેશક યેહ ફીક હયે ભાર્થ અજુજકો ખુલાઓ (અજુજકા આના)

યુસુફ—યેહ લીજીયે દૂટપડે સરપે આસમાંકી તરેહ.

શમીમ—માશા અલ્લાહ ઉમ્ર બડી હયે.

અજુજ—ગુડ મોરનીંગ ભાર્થ તાજા વિલાયત જેન્ટલમેનો.

યુસુફ—અરે યાર માફ કર, તાજા વિલાયત કહે કર કહી ભાંડા ન ફેડના

અજુજ—અગર ભંડા પુટ જાયગા તો કયા હયે ઉસી આસમાં જનને વાલી ટ્રેનમેં જયક જનાં.

યુસુફ—ઁ ઔર તુમ જે દસ હજાર કેસ એક મીનીટમેં પોહચત હયે વોહ જૂતા પેહન જના.

શમીમ—અસ ઈન ગપો માફ કરો કલહી બોલત સય બોલ ચુકે હો.

અજુજ—દેખો આપકે ગુલામને કયા વલાયતકા સચ્ચા હાલ સુનાયા હય.

શમીમ—હાં ભઇ અજુજ એક ખાતકા દારોમદાર તુમ્હારે પર હય.

અજુજ—વોહ કયા છપ્પર હય કહીયે વોહ બી ઉઠાંઉ.

યુસુફ—હાં જનાખ ખાત યેહ હયે કે હમારે વાલીદસે યેહ પતા ચલાઓ કે ઉન્હેંને હમારી શાદકિ ટીલ્વે કહાં લડાયે હંય (ઇનાયતઅલીકા આના.)

અજુજ—હંહંહં યેહ કયા મુશકીલ હયે લો વોહી તશરીફ લાતે હંય અખ મુજે તનહાઇકા મોકાદો (યુસુફે શમીમકા જના.)

ઇનાયત—(અચકર) કહો મીસ્તર અજુજ આજકલ વલાયતમેં તો ખુખ સરદી હોગી.

અનિજ—જનહિ વહાં આજકલ તો ગજબની ગરમી બલાકી લ
ચલતી હય.

ધનાયત—અરે ભાઈ છે કયું?

અનિજ—યેહ સાહબ કુચ્છ જમીનકા લૌટરેર હયેમે યહાંસે વલાયત ફર
ભી તો બહોત હય.

ધનાયત—ખુશ તો યેહ સરદી વહાં કબતક પહોંચેગી?

અનિજ—અબ યેહ જનવરીકી સોલા તારીખકો યહાંસે ચલદેગી ઓર
ખીસ બાઇસ ફરવરી તક વહાં પહોંચ જાયગી. બસ જીને દિનોમે
જહાજ વલાયત પહોંચતા હય ઉતનેહી દિનોમે સરદી પહોંચેગી.

ધનાયત—યુસુફ અપની શાદીકી નિસ્ખત તો કુચ્છ તસ્કીરા કરતા થા?

અનિજ—યુસુફને તો કુચ્છ નહીં કહા મગર આપકો ખુદ અપની અબ્લાદકી
રજમન્દીકા ખિયાલ હોના ચાહીએ.

ધનાયત—રજમન્દી કયસી કયા શાદી નહીં કરના ચાહીએ.

અનિજ—નહીં યેહ મતલબ નહીં મગર ઉંટકે મલેમે બકરી બાંધ
દેના ખિલા રજમન્દી લડકે ઓર લડકીકી શાદી કરદેના સરા-
સર-ગુદમ હંએ.

ધનાયત—યેહ ગુદમ નહીં હય. બેટા યેહ તો માખાપકા હક હય.
ઓર કદીમી બુજગોંકા યેહી રસમો રીવાજ હય.

અનિજ—કુરબાન ઇસ રસમો રીવાજ કે. આપકો નહિ માલુમકે ના-
પસંદ બેરે ઓર નાપસંદ શૌહર ખુદાકા ગજબ ઓર જન્દગીકા
દોજબ હય, આપહી સમજ લીજીએ અગર કોઈ ગાય લેસ
હોતો નેં નુકસાંનકે સાથ બદલી જાએ, ભલા બેરેકો આદમી
કહાં બદલતા ફિરે.

બેરેભી કોઈ મેજ હય જે ઉરકો બદલ લે.

કુરસી નહીં બેરે જિસે નીલામમે રખદે.

ધનાયત—હમતો સલફસે યેહી દેખતે ઓર સુનતે ચલે આતે હંએ કે
માખાપકી રજમન્દીસે શાદી હોતી હય. ચુનાયે હમારીબી
અયસીહી હુઈ હય.

અનિજ—(ખુદસે) શાયદ ખીવી આપકો અચ્છી મીલી હય. સાહબ,
જખતક લડકા ઓર લડકી જવાન નહો શાદીકી કિસીસે
ગુફતગુહી નહીં કરના ચાહીએ. મગર હમારે યહાં તો.....

ચલા ઘરસે બજારીએ નાઈ એક પયગામ શાદીકા,
બના એન્ટ ઉસ્કી કૌમમે હજમમ શાદીકા;
હમારી રાયમે એક ઔર હય અંજમ શાદીકા,
મજા જમ હય કે હો બાજારમે નીલામ શાદીકા;
મુકદ્દર હય યહાં બીવીકા ઔર કિસમત હય શબ્દરકી,
કોઈ લડકાહો કાનાં યાકે લડકી ગંજહો સરકી.

ઈનાયત—માશા અલ્લાહ સાહબગદે તુમને હમારે ખાયાલાતકી ઇસ-
લાહ અચ્છે લફ્તેમેંકી બેશક હમને ખુરા કિયાકે હમને
લડકકી નીસબત દુસરે શખ્સકો જબાન દેદી મગર ખયર
અબતો કર ગુજરે દેખીએ કયાહો.

અજિજ—બેશક—મગર હાં એહ તો ફરમાઈ એ એહ યુસુફકી શાદીકા
વાઅદા આપને કિસ્સે કર લીઆ હય ?

ઈનાયત—બાઈ એક મેરે દોસ્ત નવ્વાબ હય ઉન્સે ઇસ કીસ્મકે કોતો
યફાર એક મુદ્દતસે હો ચુકે હંય.

અજિજ—ઉન્કા નામ કયા હય ?

ઈનાયત—ઉન્કા નામ વિકારુદ્દૌલા.

અજિજ—(ખુદસે) યા મૌલા. એહ તો 'શમીમકે બાપકા નામ હય
આહાહા મય ઉન્સે વાકીફ હું. વોહ કદીમી સુલતાનપુરકે
રહેનેવાલે હંય અબ અપને કુપાકી રેયાસતપર ઇબ્નદનગરમે
રહતે હંય.

ઈનાયત—તોયે ખૂબ માઅલૂમ હય કેવો ઇબ્નદનગરમે રહતે હંય ?

અજિજ—અજી જનાબ માલુમ કયા માને? મુજસે ઔર ઉનસે તો
બહોત જ્યાદા રસ્મ હય.

ઈનાયત—ઓહો બઈ ચલો ખુબ પતા મીલા તો તુમ વહાં કબસે
નહિ ગએ ?

અજિજ—કોઈ દો બરસ હુવે 'જબસે વલાયત ગયા હું. અબ યહાંસે
વહી જઈ ગા.

ઈનાયત—અચ્છા તો હમ તુમ યુસુફ વગયરા સાથ ચલેંગે તુમ યુસુફસે
કહેદેના કે કલહમ જુરુર ઇબ્નદ નગર ચલેંગે ઔર મયઅબી
જાતા હું ઔર સફરકા બન્દોબસ્ત કરઆતા હું.

અજિજ—બહોત અચ્છા આદાબ અર્જ હએ.

ઈનાયત—જીતે રહો. (જના)

અનિજ--દેખાએ કહ્યાં કે જોડે કહ્યાં મીલાહયે હમારાની ખુદા હયે:-
 દેખેગે મીયાં આકે કલુ-હમરે નગરવા,
 બરસેગે ઈશીલી કલુ રહમતકે બદરવા.

યારબ મેરી મુરાદલી જલ્દી હુસૂલ હો. (મુમતાજકાઆન)

મુમતાજ--આદાબ અય જનાબ હમારા કુબુલ હો.

અનિજ--આદાબ અર્જ હય સરકાર સરદાર.

મુમતાજ--અજી સરકાર ઔર સરદાર તો આપહંય મુઝે ઈતનાં નખડાઇયે.

અનિજ--અજી બહાનેંકી કહેતી હો? મય તો કુચ્છ ઔરલી કહેતા
 મગર કયા કંઈ ગયરત ઔર શરાફત ઇસ અમ્રકી મુખ્તજ
 નહિ હય.

મુમતાજ--આખીર ઇસમે ગયરત ઔર શરાફતકી કૌનસી ખાતહય.

અનિજ--કયું નહી ગયરતદારેંકી ગયરતદારી સાથ હય મય ઉન દોસ્તો
 મે નહિ હું કે દોસ્તસે દોસ્તી રખ્ખુ ઔર દોસ્તકે ખાન્દાનકી
 ઔરતોંકો તકું આજકલકે દોસ્તોંકી કુચ્છ અજબ અતવાર હય
 મા બહન યારોંકી તકતે હય એક વોહ અધ્યાર હય લાઅનત
 ઉન્કી શકલપર ઔર જુફહય કીરદારપર કહેર ખરસાં ખુદાવંદા
 તુ અયસે યારપર.

મુમતાજ--બેશક મગર-

દર્દમંદોસે નહિ જળતે યુગાં હોતા હય,

આતીશે હિજકા ઉંચાલી ધૂઆં હોતા હય.

અનિજ--હાં; ભરોસા ચાહીયે રખના ખુદાસે બંન્દોંકો;

મુરાદ દેતા હય ખાલીક મુરાદ મંદોંકો

ખયર જરા અપને બાઇ યુસુફકો ઔર

મીરજા અમીમંકો તો ભેજ દીજીયે.

મુમતાજ--અચ્છા અલી લીજીયે (જના)

અનિજ--યાર મારે ગયે તો તીનધર કોલીયોંકે મારે ગયે અબકે હમ
 તો યુસુફસે માઅની માઅનોમે વાઅદા કરા લેંગે.

યુસુફ--કહો દોસ્ત અજી કયા માઅમેલા હય?

અનિજ--યાર બહોતો મામલાહી કુચ્છ ઔર નીકલા મગર ખયર.

યુસુફ--મગર ખયર કયા?

અનિજ--ખયર અબ તુમ મુજસે ચેહ વાઅદા કરો જોમય કહું વોહ
 તુમંકો કરના પડેગા.

ચુસુફ--હાંહાં દોસ્ત જુરુર કરેગા.

અજિજ--અગર હમ યેહ કહેગે કે તુમ મીસ બનકર દુમારે બંગલે પર જાઓ.

ચુસુફ--દેખો અજીજ મેરા દાવ મુજલીપે ચલ રહા હય હાંહાં લાઇ મય યેહલી કરનેકા તૈયાર હું.

અજિજ--અચ્છા હાત મારો.

ચુસુફ--લો.

અજિજ--દેખો અગર મય સખ્તસે સખ્ત ખાત કરું તોની કરોગે.

ચુસુફ--યામેરે ચલલાહ અજીજ તુમ તો વાચ્ચદા કરાનેમ મેરેની ઉસ્તાદ નીકલે.

અજિજ--યાર અપના અપના મૌકા હય. તુમનેની તો મડમ ઔર સોલજર બનકર હમંકા બહોત સતાયા.

ચુસુફ--અચ્છા સાહબ અબ તુમ સેલર હોકર સતાવો.

અજિજ--દેખો અબ અપને કૌલસે શીરોગે તો ખુદાસે શીરોગે.

શમીમ--તૌબા લાઇ અજીજ તુમ્હેલી ક્યાજિદ હો ગઈ હય.

અજિજ--અચ્છા લો લાઈ મુઆરક હો; તુમ્હારે વાલીદસે આંર શમીમ હાંકે વાલીદસે વાચ્ચદા હુવાયા.

ચુસુફ--લલા ખાવતો કસમ.

અજિજ--તુમ્હારી કસમ તુમ્હારે વાલીદકો જિન્દી તલાશયા વોહ શમી મહીકે વાલીદ હય.

શમીમ--ખુદાકા શુક હય.

ચુસુફ--આહાહાહા.

હોશુકે જુલ જલાલએ તાબો તવાં નહી;
ઇનસાંકી વસ્કમેં મેરે ગોયા જ્યાં નહી;
મેરી મુરાદ ક્યાથી તેરે દરકે સાંમને;
યાં વોહ મુરાદ મિલતી હય જુસ્કા બયાં નહી;

(જના)

બાબ ત્રીસરા-પરદા છટા.

—:0:—

વેટીંગ રૂમ.

(ઉસ્તકુદદૂસકા ચટપટીકા હાત અપને હાતમેં લીયે હુવે આના.)

ઉસ્તકુદદૂસ—દેખોખી ચટપટી ખાનમ ચેહી. વેટીંગ રૂમ હય જહાં
મેરી પાક દામન ખીવી તુમહારે મીયાં કે સાથ સયરકો
આયગી. આઓ અચ્છા કુરસીપર બયકો કુચ્છ બરફ
સોડા મંગવાઉં.

ચટપટી—નહી. કુચ્છ નહીં.

કયા બર્ફ કલેજેકો કરેગા મેદે હંડા;

શૌહરકા મેદે સરહો; ઔર મેરાહો હંડા.

ઉસ્તકુદદૂસ—નહી નહી હંડે વંડેકા નામ ન લિખયે ફાનૂને બહોત.
સખ્ત હય.

ચટપટી—દેખો મેરે શૌહરકે રૂબરૂ તુમ મુઝે ખીવી કહેકર આવાજ દેના
તાકે વોહ ખૂબ જલે.

ઉસ્તકુદદૂસ—અજ અયસા જલાઉકે ઉસ્કી મુછેતક જલકર કલા
બતુ હો જાય.

(શમશાદ નાશાદ વ ચકોરી ખીવીકા આના)

શમશાદ—ખીવી ચેહ વેટીંગ રૂમ બડી ઉમદા જગા હય.

ચકોરી—અસતો તેરે કુરબાન અયસીહી જગારોજ સયરકો ચલાકર.

નાશાદ—(ખુદસે) હાં આજકી તો સયર કરો.

ઉસ્તકુદદૂસ—લો વો ગડડા મીયર ટોલી આગઈ.

ચટપટી—આનેદો આનેદો.

ચકોરી—ચેહ વેટીંગ રૂમ જયસા બાહરસે હય વયસાહી અંદર હય.

નાશાદ—(ખુદસે) હાં ઇસકે અંદર દો રંગુની બન્દર હય.

શમશાદ—નાશાદ જરા બોયંકો શુલાઓ સોડેકી બાટલી મંગાઓ.

નાશાદ—બૈય, બૈય, બૈય, ઓ બૈય કે બચ્ચે સુન્તા નહી હય.

ચકોરી—શાયદ બોય હય નહી તુમહી ચલે જવ તીન બાટલી સોડેકી
લે આઓ (નાશાદકા બના) શમશાદ તુને મેરેશૌહરકો બડે
ધોકે દિયે હયં.

શમશાદ—હાં દેખો કયસા મૌતકી કમ્પનીકા પ્રોપ્રાયટર ઓર કાયરેક્ટર
બનકર ડરાયા ઓર અમર બનાયા.

ચકોરી—હાં ખૂબ ક્રિયા.

ઉસ્તકુદદૂસ—અચ્છા બેટા અબ માઅલુમ હુવા યેહ દોકાબી તુમ્હારાહી
થા. કયા ડર હય મનમ ઉસ્તકુદદૂસ.

(ચટપટીકા મુહપર હાત રખ દેના.)

ચકોરી—અંય; ઈતની દેર હોગઈ, નાશાદ સોડા નહીં લાયા ?

શમશાદ—અરે ભાઈ નાશાદ.

નાશાદ—ઁ.

શમશાદ—દેખો લાયા અરે ભાઈ સોડા લાયે ?

નાશાદ—જતાહું, યાર જુતા હુંડતા હું.

શમશાદ—વાહ અભીતક ચંપુઆજકી તરહ જુતાહી નહીં મીલા.

ચકોરી—ઓર કયા હિન્દુસ્તાનીહી આદમી હયં એક કામમેં ઘંટો લગાતે હય.

શમશાદ—દેખો બીવી ઈતના જમાના હુવા મુજકો આને મગર તુમને
ખાતોહીમે રખ્યા એક બોસાતક ન દિયા.

ચકોરી—હાં હાં ઘળરાયે કયું જતેહો જરા સપ્ત કરો હન્ડા કરકે ખાઓ.

ઉસ્તકુદદૂસ—હાં, હાં, મંય હન્ડા કિયે દેતાહું ફિર ખા લેના.

શમશાદ—કયું બીવી અબતક તુમને અપને શૌહરસે વયસીહી નકરત હય.

ચકોરી—હાં શમશાદ ઉરકે પરદેકી જીદને અયસી નકરત કરાઈ.

ઉસ્તકુદદૂસ—અરે દેખો તો તુએ પરદેમેં કયા તેરે આપકો પરદેમેં રખખુંગા.

નાશાદ—(સોડા લેકર આના) લો યાર બોજકે મારે મર ગયા.

ચકોરી—શાબાશ યેહ તુમ્હારાહી કામ થા જરા ઈન્કી છાતીયે નમક લગાઓ.

શમશાદ—મીયાં બયહ જવ, તુમ તો તબલચીકી તરહ સરપર પડે હોગયે.

નાશાદ—ભાઈ તુમ્હારે દાયે આયેકી હીફાજત કર રહા હું.

ચકોરી—સોડા તો બડા મજેદાર હય!

નાશાદ—હાં, ઈસમેં ગરમ મસાલેકી માર હય.

ચકોરી—શમશાદ યહાં ઈસ વકત બડા મગ્ન આ રહા હય.

શમશાદ—હાં ફિર યારોકે સાથ રહોગી તો યેહી મજે રહેંગે.

ઉસ્તકુદદૂસ—બેટા મગ્નતો લે ગયે મહમદ રંગ અબ સગ્ન હય.

ઈસ્કો ભુગતના.

શમશાદ—પ્યારી દેખો દગા મત દેના મયબી તુમકો ઉમ્મલર નહીં છોડુંગા.

ચકોરી—નહી દગા હુંગી.

ઉસ્તકુદદૂસ—(જોરસે) બીવી દેખો દગા મત દેના મયબી તુમકો ઉમ્મ
ભર નહી છોડુંગા. (નાશાદ શમ્શાદ વ ચકોરીકા ચૌકના)

શમ્શાદ }
ચકોરી } **યેહ કૌન શખ્સ હય ?**
નાશાદ }

શાયદ કોઈ એકહી મજમૂનકે આદમી માલુમ હોતે હંય.

શમ્શાદ—જરા મય દેખું (દેખકર) અરે મીયાં ઉસ્તકુદદૂસ તુમ કહાં ?

ઉસ્તકુદદૂસ—ખર યહાં.

શમ્શાદ—યેહ કૌન હય ?

ઉસ્તકુદદૂસ—યેહ એક ફસ્ટ કલાસ જેખી ઘડી હય.

શમ્શાદ—તો જરા હયેલી ટાઈમ દેખને દો.

નાશાદ—(બાબુ) બેટા ટાઈમ કયા દેખતે હો, અબ બારા બજેહી
જાતે હય.

શમ્શાદ—કહાંસે ઉઠા લાયે હો.

ઉસ્તકુદદૂસ—કહાંસે ઉઠા લાયા હું ઈસે તુમ્હે કયા ?

શમ્શાદ—બંદે શરમકી બાત હય ગયરકી આરતકો ઉઠા લાના. કમીનોકા
ફેલ હય,

ઉસ્તકુદદૂસ—બેશક ગયરકી આરત ઉઠા લાના કમીનોકા ફેલ હય,

શમ્શાદ—જો કોઈ અયસી હરકત કરે ઉસસે બહકર જમાનેમે કોઈ
પાછ નહીં.

ઉસ્તકુદદૂસ—બેશક જો કોઈ શખ્સ અયસી હરકત કરે ઉસે બહકર
કોઈ પાછ નહીં,

ચકોરી—અબ નાશાદ શમ્શાદકો ખુલાલે કોઈ જાન પહેચાનકા આદમી
તો ન મીલ ગયા હો.

નાશાદ—નહી વોહ તો કોઈ પરદેશી આદમી હય અરે ભઈ આ જાગ્યો.

શમ્શાદ—લો બીવી યેહ તો ઉસ્તકુદદૂસહી હય ઔર—

ચકોરી—હંય હંય માર ડાલા હાય હાય યેહ કયસે આ ગયા અચ્છે
વેટીંગરૂમમે આઈ.

શમ્શાદ—હમેં કયા માલુમ થાકે વેટીંગ રૂમમે યેહ આપત આયગી

નાશાદ—(બાબુ) બેટા બહોત રસ શુલ્હે ખાયે હંય આજ આટેદાલકા
લાવ માલુમ હોગા

ઉસ્તકુદદૂસ—(આકર) યાર શમ્શાદ યેહ કૌન હય ? કોઈ તુમ્હી ટાઈમ
પીસ લાયે હો કયા ?

શમશાદ—કોઈ નહીં હય.

નાશાદ—(ખુદસે) કયું, અબ કયું ઉતરી ગંધારસે બોલને લગે.

ઉસ્તકુદદૂસ—યાર શમશાદ એક મૌતકી કમ્પનીકે પ્રોપ્રાયટર હમારે ઘરમે આતેથે. ઉન્સે હમ પ્રોપ્રાયટરી સીખકર અબ ઉસી પ્રોપ્રાયટર કે બાપ બન ગયે હંય.

શમશાદ—૭ બેશક.

ઉસ્તકુદદૂસ—દેખો ઉસી મૌતકી કમ્પનીકી એક એકટ્રેસ હમારે પાસ હય.

નાશાદ—તો યાર ઉસ એકટ્રેસકોતો દિખાઓ.

ઉસ્તકુદદૂસ—અચ્છા એકટ્રેસ કમહીયર (ચટપટીકાઆના) ખડહીઅર.
બોલહીયર (ચટપટીકા ઘુઘટ બોલ દેના)

શમશાદ—હંય હંય ચેહ તો મેરી બેરુ હય

નાશાદ—તુમ્હારી બેરુ હય ક્યા અપ્રસોસ

ઉસ્તકુદદૂસ—(ચક્રારીકા મુહ બોલકર) અજુબી પરદાનશીન જરા અપના પાક જલ્લા હમે તો દિખા દો આહાહાહા મેરી પાકદામન ખીવી સાહેબા આપ હય? કુરબાન ઇસ પાક આંખોકે કહાં કહાં ચેહ આંખે કાંમ કરતી હય.

શમશાદ—(અપની ખીવીસે) અરી નેકબખ્ત ખીવી તુ યહાં ક્યસે ચલી આઈ.

ચટપટી—અપને પયરોસે અપને શૌહરકે સાથ ચલી આઈ.

શમશાદ—અરી ભાગવાંન તેરા નામ ચટપટીખાનમ હય ઔર તેરી માકા નામ નકછીંકની થા.

ચટપટી—હાં હાં મેરા નામ ચટપટીખાનમ કાહેકો બલકે દાંલ મુહ હય.

નાશાદ—(છીંકલેક) બેશક ઇસ્કી માંકા નામ નકછીંકની થા. નામ લેતે હી છીંક આ ગઈ.

ચટપટી—તેરી માકા નામ હોગા નકછીંકની દેખો મીયાં ચેહ નહોં માનતા હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—કયુંબે નહીં માનતા હય યહાંબી એ ખી સી ડીલગાઈ હય ક્યા?

શમશાદ—લો ચેહ ગજબ દેખો મેરીહી ખીવી ઔર મુજકો ડાંટ રહા હય.

નાશાદ—બેટા રેતા હુવા પુલીસ મેં ચલાગ.

શમશાદ—અરી નેકબખ્ત સચ બતાદે તેરે બાપકા નામ મૌલા બખ્શ થા.

નાશાદ—હાં હાં વોહ ખડે હંય.

ચટપટી—તેરે બાપ મોલા બપ્પા હોંગે દેખો મીયાં ચેહ તીન પાંખ
લગાતા હય.

ઉસ્તકુદદૂસ—કયુંબે.

ચકોરીબીવી—(પાંછિપર ગીરકે) મીયાં ખુદાકે વાસ્તે મેરા કુસર અબકે
માફ કરદો.

ઉસ્તકુદદૂસ—નહી ડાયરેકટર સાહબ મના કરતે હય.

ચકોરી—મીયાં તુમહારે હાત જોડતી હું માફ કરો.

ઉસ્તકુદદૂસ—અચ્છા ઇસ શરતપર માફ કરતા હું કે મેરે ધરમેં ચેહબી
મેરી બીવી બનકર રહેગી.

શમશાદ—હાય હાય મંચતો મર ગયા મેરાતો ધરબાર બરબાદ હુવા
જતા હય.

નાશાદ—બેટા ન પરાઈ જોરુ તકતે નગીરાહકી જોરુ જાતી.

ચકોરી—મીયાં ચાહે ઔર કુચ્છ સજા દેલો મગર ચેહ મુજસે મત કહો.

ઉસ્તકુદદૂસ—બીવી ચટપટી ઇધર આઓ એ બી ચકોરી તુમ્બી
આઓ (દોનોકે હાથ અપની બગલમે લેકે અકડતા હુવા
જતા હય.)

ઉસ્તકુદદૂસ—હુસ્ત શેમ શેમ વેરી શેમ.

મનમ ઉસ્તકુદદૂસ બેખઓડવાલા.

ક્રિયા ડાધરેકટરકા મયને નિવાલા.

શમશાદ—હાય હાય. ઉસ્તકુદદૂસ મેરીતો મુઝે દે દે.

નાશાદ—અરે યાર દેદો દો દોકા કયા આચાર ડાલોગે.

શમશાદ—અરે મીયાં. ઉસ્તકુદદૂસ.

ઉસ્તકુદદૂસ—ગોઓન યુ કાલા આદમી.

ચટપટી—(ઉસ્તકુદદૂસે) મીયા અબ્બ ઇસ ચકોરીકા કુસર માફ કરદો.

નાશાદ—દોસ્ત માફ કરદો ચેહ ઇલ્લિતકા ટોકરા ઇસે દે દો.

ઉસ્તકુદદૂસ—અચ્છા તૌબા કરો ઔર કાન પકડ કર મૂપે તમારો
લગાઓ.

અપને શોહરકી ખુશી ઔરતકો કરના ચાહીયે,
દામને અરમતકો મિટીમેં ન બરના ચાહીયે;
ફિન કયામતકે ખુદાકો કયા બલા દોગી જવાબ,
કહરસે અલાહ કે તુમ સબકો ડરના ચાહીયે.

ધસિ અપની ઔરતકે પયર પડે,
જે કોઈ ગયરકી ઔરતકો ફદેમે ફંસાતા હય;
વોહ દેખો ધસિ તરાહસે દોસ્તો જીલત ઉઠાતા હય.

નાશાદ—જે કોઈ કિસિકો વેટીંગ રૂમમે પકડવાતા હય. વોહ દેખો
ધસિ ધનામકો પાતા હય લા દોસ્ત દસ રૂપયે.

ઉસ્તકુદદૂસ—લેના ઈયર જાઓ.

નાશાદ—ઈયર જાનેકી ખાત નહી મુકંદમા હયહલ હો ગયા.

ચકોરી—યા અલાહ મેરી તૌબા જે કુચ્છ ગુનાહ મેરે હય યારખ
તુ બખ્શ દે

શમશાદ—યા અલાહ મેરી તૌબા હય અખ અયસી હરકત નહી કરંગા.

નાશાદ—તૌબા કરો નહી તો ચટપટી ખામકો ખો બચડંગે.

ઉસ્તકુદદૂસ—મનમ ઉસ્તકુદદૂસ રેથ ફૂલ દૂ હીજ વાઈફ;
અમાનતમે ખ્યાનત હયફ દૂ યોર લાઈફ.

ચટપટી—અખ મેરી સખ સાહેબોસે અર્જ હય કે અપની તખીયતકો
નાકીસ ખીયાલોસે સાફ કર ડલીયે ઔર આપસમે મીલ લીજયે.

ઉસ્તકુદદૂસ—આઓ ભઈ (સખકા મીલના)

ચટપટી—બહન ચકોરી મેરા કહા સુના માફ કરના.

ચકોરી—નહી નહી બહન મંચ તો તુમહારી તાબેદાર હું. (દોનોકા મીલના).

નાશાદ—ભઈ મય તુમસેબી માશી ચાહતા હું ઔર તુમસેબી માશી
ચાહતા હું કયું કે મંચને દોનો તરફકે રૂપયે ખાયે હંચ.

ગાના.

સખ—આવો આવો મીલકે સખ હંસી ખુશી કરે,

ધુમધામ ખુબ હોવે રંગોરાગ દિલકી મોહો.

આજ યાર સખ હસે મીલે જુલે ચલે—ચાર ગાર આજ સખ મીલે.

ઉસ્તકુદદૂસ—ફિરતુમ અયસા અખ ન કરના કોઈ કામ યાદ રખો.

નાશાદ—મુજકો ભાઈ માઆપી દેનાં દોનો મીલકે આજ.

સખ—આવોજ આવોજ નાયે ગાયે ઉછલે કુદે આવોજ.

આવોજ પીલે સાગર બરબર કર.

બાબ ત્રીસરા-પરદા સાતવા.

નવવાબ—અય કરીમે કારસાજ ઈસ નાચારકા ગુન્યચે ચારબુલી ખીલા

ઔર હિસ મેરે લાપતા દોસ્તકો મુજસે મિલા.

ધુલ જાયે યેહ સખ દાગ દિલે મુજતરસે;

યુ અપ્રે કરમસે તેરી રહ મત ખરસે.

મહરમ રહા જાતા હું, મંચલી મચ્ચોલા,

સખકી મુરાદ મિલતી હય તેરે દરસે.

૧-મુસાહિબ—અબ હુજૂર ઈસ્કા ખિયાલ ન ફરમાય યેહ સાહબ

જાદીકી તકદીર હય. અબ યેહી બહેતર તદખીર હય કે

કલ શમીમ આરા ઔર અજીજ આ ગયે હંય, ઇન્કી

શાદીકો જલ્દ અંજામ ફરમાયે.

૨-મુસાહિબ—ખેશક અબ દેર હોના નહી ચાહીયે.

ઘડીથાલ ખડી સરપે, યેહ કરતી હય મનાંદી,

ગરદું ને ઘડી ઉત્રકી એક ઔર ઘટાદી.

નવવાબ—હાં ખયર જો કુચ્છ કિયા નસીબને મેરે લલા કિયા.

(અજીજ કા આના)

૧-મુસાહિબ—ઓહો સાંહેબજાદે અજીજ તશરીફ લા રહે હંય.

અજીજ—આદાબ અજર હય. કિબલચે નેઅમત.

નવવાબ—જીતે રહો. અજીજ મકાંનસે કબ સવાર હુવે થે?

અજીજ—પરસો રાતકો જનાબેવાલા ઈસ સફરમે આપકે એક લાપતા

દોસ્તબી મેરે સાથ આયે હય.

નવવાબ—લાપતા, દોસ્ત મેરે કયા નામ હય ઉન્કા?

અજીજ—શાયદ ઇનાયતઅલી નામ હય કુચ્છ ઠીકં યાદ નહીં.

નવવાબ—ઇનાયતઅલી અરે લખ વોહ કહાં હય.

અજીજ—મેરે સાથ હય મય લાતા હું (જના).

નવવાબ—મુસાહેબો લઈ ઇનાયતઅલી તો મેરે હિસી દોસ્તકા નામ હય

જસ્કે લાપતા હોનેકા મુઝે અફસોસ હય.

૨-મુસાહિબ—કયા તાઅજબુબ હય હુજૂર વોહી હો.

નવ્વાબ—દેખો ખુદાકે હાત હય (અજુબ વ ઇનાયતઅલી કા આનો)

ઇનાયત—નવ્વાબ સાહબ આદાબ અર્જ હય.

નવ્વાબ—(અગલગીર હોકર) ઓહોહોહો આપ હંય યેહ આજ કીધ-
રકી હવા આપકો ઉડા લાઇ.

ઇનાયત—નવ્વાબ સાહબ ખુદાપર ખુબરોશન હય કે જસ કદર આપકી
જુદાઇકા મુજકો મલાલ થા.

નવ્વાબ—ખખુદા મંચલી હાલસે બે હાલ થા અબી તુમહારાહી જુક હો
રહાથા કે અજુબને યેહ મેરા ભાન્ન હય જો,

ઇનાયત—યેહ આપકે ભાન્ને હંય?

નવ્વાબ—હાં યેહ મેરા ભાન્ન હય ઇસીને તો પતા દિયા,

ઇનાયત—ખુબ ઇન્હોને તો મુજમે યેહ કહા કે નવ્વાબ સાહબસે મુજસે
શનાસાઇ હય,

અજુબ—યેહ બી મસ્લેહતન કહાથા.

ઇનાયત—યુસુફ જો આપકા ભતીજન હય ઉરકે બડે ભારી દોસ્ત હય.

નવ્વાબ—(હંસકર) ખુબ હમકો ઇસ્કા ઇલ્મ બી નહી.

અજુબ—(ખુદમે) સાહબ જબ આપકો અપને ઘરકા હી ઇલ્મ નહી
હય તો બાદેરકા કયા ઇલ્મ હોગા.

ઇનાયત—અબ મંચ એક ખાસ કામકે લીયે હાજર હુવા હું ઇશાંદ
હોતો અર્જ કરું.

નવ્વાબ—આપકે કેહેનેકી કોઇ જુરુરત નહી મંચ સમજ ગયા ઉસી
ખાસ કામકે લીયે મંચને ખુદ યાદ કિયાથા.

ઇનાયત—હાં દેખીયે ખુદાકી કુદરત ઓર ઇતેકાક ઇસ્કા કહેતે
હંય હમ ઓર આપ કિસ મુદતસે બીજડે હુવેથે ઓર ખુદા
જાને કયા કયા દિલમે ખીયાલાત પયદા હોતેથે, ઓર મિલેતો
યકાયક આ મિલે

નવ્વાબ—બેશક ખુદા મુસબ્બે જુલ અરબાબ હય ઉરકા કરીશમએ
કુદરત નાયાબ હય

તુ વોહ કરીમ હય નાશાદકો જો શાદ કરે

મુરાદ મંદોકો એક પલમે બા મુરાદ કરે

ખયર યેહ તો ફરમાઇયે કે યુસુફકી તાલીમો તરખીયત કહાં
તક હોલી

ધનાયત—વો બહુજલે ધલાહી અરબી ફારસી અંગ્રેજીની તાલીમસે ફારીગ
હો લીયા હય

નવ્વાબ—હાં તો ભાઈ યુસુફકો સાથ કયું નહી લાયે ?

ધનાયત—સાથહી આયા હય મંચ જરા પહેલે ચલા આયા વો દો ચાર
આદમીભી આતેહી હોંગે

નવ્વાબ—અરે ભાઈ અબ્દુલ્લા વાહિદ તુમ બાહર ઠહરો ઓર યુસુફ
વગયરા આયે તો ઉન્કો ઓરજ લે આઓ (વાહીદકા જના)

ધનાયત—હાં યુસુફ અબ્દે વિલાયતભી ગયાથા.

નવ્વાબ—વિલાયતકે યુસુફને કુછ હાલાત સુનાયે.

ધનાયત—અભી સાહબ કયા બ્યાન કરુ યુસુફ કહતા હય કે વિલાયતમે
આસમાન્કો છે ટ્રેને રોજના જાતી હય ઓર આતી હય.

નવ્વાબ—અમાઈ નાયતઅલી ખુદાસે ડરો આરમાન્કો કઓનસી ટ્રેન
જાતી હય ?

ધનાયત—યુસુફ હી કહતાથા યે આપકે ભાન્જેભી તો ગયેથે.

નવ્વાબ—અરે ભાઈ અજીજ કયા તુમ વિલાયત ગયેથે ?

અજીજ—અબ્બ કયા જવાબ દૂ જ મય નહી ગયા યુસુફ ગયેથે.

ધનાયત—તો કયા તુમ નહી ગયે ?

અજીજ—જ નહી મુજસે ઓર યુસુફસે તો યહીં મુલાકાત હો ગઈથી.

નવ્વાબ—ઓર યે આરમાની ટ્રેનોકા કયા જક હય ?

અજીજ—જ યે તો વોહ વાઈ કીસ્તીઓરો પલેન હય ઉન્કા જક હય.

નવ્વાબ—હાંતો વોતો હવામે ઉડતી હય.

ધનાયત—જનાબ વોએક હવાઈ જૂતેકાભી.

અજીજ—માર ડાલા ઉંહુંહું વીલાયતકા જ્યાદા હાલ ઇન્હે ન સુનાઈયે
અગર વિલાયત જાનેકો ઇન્કો ઇસ્ક પયદા હો જાયગા તો અભી
ચલે જાયેગે આપકા કામ રહ જાયગા.

ધનાયત—હાં ભાઈ સચ કહેતો હો અચ્છા અબ્બ મય નહીં કહુંગા.

જુમુસાહિબ—હુજૂરેવાલા અબ્બ સાહબજાદે અજીજકી નીસ્ખતભી ઇસ
કામકે ફારીગ હોનેકે બાદ હુજૂરકો ખીયાલ રખના ચાહીયે.

નવ્વાબ—હાં જુરર યેહભી મેરી આંખોકા તુર હય.

ધનાયત—કયા નવ્વાબ સાહબ ઇસ બચ્ચેકી શાદી નહીં હુઈ ?

નવવાળ—હાં ઇસ્કી શાદીકે લીયે કુચ્છ ઔર તજવીજથી મગર આપકે આંગેસે અખ વોહ તજવીજ નહીં રહી.

ઈનાયત—ઝુસ્તાખી મુઆફ ઇસ અચ્ચેકા મુઝે ઈનાયત કિજીયે.

નવવાળ—હાં લીજીયે તો ઇસ્સે બહાડકર ફિર ઔર કયા હય.
મુઝે વેહ ઇસ્મ નહીંથા કે આપકીબી કોઈ લડકી હય.

અજીજ—(ખુસે) કયા ખુખ ચુપડી ઔર દોદો વાઅલ્લાહ તુને ખૂખ મુની.

જુમુસાહિબ—અસતો ફિર યુસુફકી શાદીકે સાથ વેહબી શાદી હો જના ચાહીયે હાં લીજીયે વોબી આ પહોચે.

(યુસુફકા આના.)

યુસુફ—આદાબ અર્જ હય કિખલા.

નવવાળ—જીતે રહો.

મુમતીજ—આદાબ અર્જ હય કિખલચે મચ્ચોજીમ.

નવવાળ—જનદાખાશ બર ખુરદાર જનદાખાશ કહો યુસુફ વલાયતકી ખૂખ સયર કી.

યુસુફ—જી હાં.

નવવાળ—હાં મીયાં વાહીદ જાચો શમીમકોબી ખુલાલાચો બધ ઈનાયતઅલી એક મિસ હમારી લડકીકા પડાને આતીથી બિલકુલ યુસુફકી હમ શકલથી.

અજીજ—(યુસુફસે) કહો દોસ્ત પકડવા હું.

યુસુફ—હાં કહેદો મંચબી કહુંગા યે કિસ માંગતે યે.

શમીમ—(આનકર) આદાબ બજલલાતી હું બન્દા પરવર.

ઈનાયત—જીતી રહો બેટી અરે બધ યુસુફ ઇન્કી શકલબી ઉસ તુમ્હારે વલાયતી દોસ્તસે મીલતી હય.

યુસુફ—જીહાં બેશક મિલતી હય અજીજ કિસી સુરતસે ઇસ કિસ્સેકે હટાવ.

અજીજ—અચ્છા દોસ્ત અબદુલવાહીદ અખ વેહ કીસ્સે તો કુરસદ કે હંય વેહ બીચારે યુસુફકે વાલીદ તો કહ નહીં સકતે શરમાતે હય જરા તુમ્હી કંહદો શાદીકી તારીખ મુકરર કરદો.

વાહીદ—બહોત બહેતર હુજૂર વેહ કિસ્સે તો કુરસદ કે હંય અખ તો.

નવવાળ—હાં ! હાં ! કોઈ તારીખ મુકરર કરતેહો.

વાહીદ—હુજૂર ધસ દિનસે બડકે ઔર કોનસા દિન હોગા કે હુજૂર કે
એક ખિજડે હુવે દોસ્ત અમન છન્તે બારમે ગયખસે આ મિલે.
ઈનાયત—હાં! બેશક પરવર દિગારને અપને ફજલસે દામને ઉમીદકો
ગૌહરે મુરાદસે બરા.

૧ મુસાહિબ—બેશક—અજ દૌલતસરા મોહતાજ હય મહશ્મદરગદદ;
કે જંજીરે દરે ફજલશ કુંદ ફરિયાદે સાધલરા.

નવાબ—બસતો તાખીર બેસૂદ હય દુલા દુલ્હન મઓજૂદ.

૨-મુસાહિબ—

બરા હય બાદે મુદત આરજૂએ, ગુલસે દામનકો
કીયા કુદરતને એક પલમે હરા હસરતકે. ગુલશનકો.

૩-મુસાહિબ—દુઆ હય અબ ચેહી અપની રહે કાયમ યે સબ જલસા.
મુખારીક ચાંદસા ફૂલા હો ધસ નન્નીસી દુલ્હનકો.

નવાબ—

ઉઠાયે લુલ્હ બાગે અયશસે ફૂલા દુલ્હન યા રબ;
રહે સરસજ્જ દુનિયામે યુહી સબકા ચમન યા રબ.

ગાના.

દાતા દે સુખ અમન સદા શરમ રહે.
મિલ ગાઓ મંગલ આજ સબી.
ઉમંગ તરંગ સુરંગ જમાઓ દુખ જાત રહે દે સુખ.
નધ રૌશનીકા શમ્સ ફલકપે ચમક દમક નહિ દિખાયે.
જગકો ભાવે ગુલ ખિલાવે મન હસાવે;
ધૂમ ધામ કામગારી સાજતી બેકલ રહે દે સુખ.

તમામશુદ.

મારસી તેમજ હિંદુ

ગૃહસ્થોના માનીતા અને જાણીતા

પોશાક બનાવનારા.

UP-TO-DATE SUITS

LATEST FASHION IN

TIES AND COLLARS.

સરસ કામ અને મધ્યમ દામ.

કેકત એકજ વખત દુકાનની મુલાકાત લેવા
વિનંતિ કરીએ છીએ.

જુસબ હાજીબાનમહમદની કુંઠ

“ચીપ જેક”

HIGH CLASS TAILORS AND
OUTFITTERS.

“હાટલ મેજસ્ટીક” કાલાબા કૉઝવે,

કાટ-મુંબઈ.

